

ได้รับอนุมัติจาก

การพัฒนาของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโค้ง ต.กุดหว้า อ.กุดินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
และหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ ต.ธารปราสาท
อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

SOUVENIR DEVELOPMENT FOR CULTURAL TOURISM: CASE STUDIES OF
PHUTHAI CULTURAL VILLAGE, KUD WA SUBDISTRICT,
KUCHINARAI DISTRICT, KALASIN PROVINCE, AND
BAN PRASAT CULTURAL VILLAGE, THAN PRASAT SUBDISTRICT,
NON SANG DISTRICT, NAKORN RATCHASIMA PROVINCE

นาง ศิวครา ทิพัฒน์ไชยศิริ และ น.ส. ณัฐกานต์ ณ ไพรี

๖ ๒๕๖๓
๑๑๒๑๓๑๑

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนวิทยุ ประเภททุนอุดหนุนทั่วไป
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่องานวิจัย การพัฒนาของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโค้ง ต.กุคหว้า อําเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ
หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท อําเภอโนนสูง จังหวัด
นครราชสีมา

ชื่อผู้วิจัย ศิวัตรา พิพัฒน์ไชยศิริ ฌฎฐกานต์ ณ ไพรี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาคั้งนี้คือ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านสินค้าที่ระลึกในพื้นที่ที่
ศึกษา และพัฒนารูปแบบของที่ระลึกใหม่ๆ ให้เหมาะสม และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่ศึกษา คือ
หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโค้ง อําเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และหมู่บ้านวัฒนธรรม
บ้านธารปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท อําเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 2 หมู่บ้านต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นของตนเอง หากแต่ยังไม่ได้ออก
นำมาใช้ในการออกแบบสินค้าที่ระลึกเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรม และสร้างรายได้ให้กับชุมชน คั้งนั้น
ทางผู้วิจัยจึงได้นำจุดเด่นของแต่ละหมู่บ้านมาออกแบบของที่ระลึกได้ คั้งนี้

สำหรับหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโค้ง ทางผู้วิจัยได้นำเอกลักษณ์การแต่งกายของสาว
ผู้ไทยคำที่เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ใน อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ มาทำเป็นตุ๊กตาสาวผู้ไทย แล้วมา
ดัดแปลงเป็น ที่ห้อยโทรศัพท์มือถือ พวงกุญแจ ผ้าเช็ดมือ และผ้าพันคอ โดยนำวัสดุที่หาได้จาก
ท้องถิ่น และมีมือการทำของชาวบ้านมาใช้ในการทำของที่ระลึก

สำหรับหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ มีจุดเด่นที่เป็นที่จุดค้นพบ โครงกระดูกมนุษย์
โบราณ หลักฐานการอยู่อาศัย โดยเฉพาะ หม้อปากแคร์ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุที่ได้ถูกขุดค้นพบเพียง
แห่งเดียวในประเทศไทย หม้อปากแคร์ได้ถูกนำมาใช้เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านในการออกแบบ
ของที่ระลึก ทางผู้วิจัยได้ออกแบบเป็น ภาชนะดินเผาหม้อปากแคร์สำหรับคั้งโชว์ และเทียนหอม
ก้านปราสาท ซึ่งเป็นสินค้าที่สามารถใช้ฝีมือคนในหมู่บ้านมาทำได้

ไม่เพียงแต่ของที่ระลึกจะถูกออกแบบ บรรจุภัณฑ์ คราสินค้า และฉ้้นวางสินค้ายังได้ออก
ออกแบบมาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวของที่ระลึกอีกด้วย

Title: Souvenir development for cultural tourism: Case studies of Phuthai cultural village, Kud Wa subdistrict, Kuchinarak district, Kalasin province, and Ban Prasat cultural village, Than Prasat subdistrict, Non Sang district, Nakorn Ratchasima province.

Researchers: Sivadtra Pipatchaisiri and Natthakarn Naprairee

ABSTRACT

The propose of this study are to (1) obtain present souvenir information of Phuthai village, Kud Wa subdistrict, Kuchinarak district, Kalasin province, and Ban Prasat cultural village, Than Prasat subdistrict, Non Sang district, Nakorn Ratchasima province, and (2) develop new local souvenirs which reflect the identity of the villages.

The study found that both villages have their valued local identity but they have not yet taken the identity to be designed in their present souvenirs. Therefore the researchers have used their local identity to design some new souvenirs.

According to Phuthai village, the researchers took the identity of the Black Phuthai female's traditional dress which have inhabited in the Phuthai village for long time ago. Phuthai female mascot is used to craft mobile phone strap, key chain and hand towel. As well as hand-made handkerchief has been designed. The materials and skill can be found from the village.

According to Ban Prasat, it has well-known Archaeological site which human bones and various kinds of artifacts have been discovery. The researchers got the idea from the ancient trumpet rim potteries which excavated from the village. Trumpet rim pottery and aromatic candle in trumpet rim pottery have been designed.

Not only new souvenirs have been designed but also packaging, logo and product display shelf have been created for the new souvenirs' value added.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญภาพ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
4. หน่วยงานที่สามารถนำผลวิจัยไปใช้	3
5. ขอบเขตของการวิจัย	3
6. นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี	4
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4
2. แนวคิดเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก	4
3. กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจสินค้าที่ระลึก	7
4. ขั้นตอนการออกแบบของที่ระลึก	8
5. ข้อมูลของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	10
บทที่ 3 ผลการวิจัย	44
1. ข้อมูลและปัญหาที่พบ	44
หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทบ้าน โกงโค้ง ด.กุคหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	44
หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	49
2. การพัฒนาและออกแบบของที่ระลึก	56
หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	56
หมู่บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	71
บทที่ 4 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	79
เอกสารอ้างอิง	81
ประวัติผู้เขียน	83

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงการดำเนินชีวิตของชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	13
ภาพที่ 2 แสดงอุปกรณ์หาเลี้ยงชีพของชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	14
ภาพที่ 3 แสดงผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ผลิตขึ้นเอง	15
ภาพที่ 4 แสดงการทอผ้า และทอเสื่อที่ชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ผลิตมาทั้งเพื่อให้เองและจำหน่าย มักทำเมื่อว่างจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก	15
ภาพที่ 5 แสดงความเชื่อและประเพณี "พิธีเซ่นศาลคาปู" ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	16
ภาพที่ 6 ตัวอย่าง "ศาลคาปู" ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	16
ภาพที่ 7 แสดงพิธีขวัญข้าว พิธีขวัญยุง คาปูกฟาง ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	17
ภาพที่ 8 บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	18
ภาพที่ 9 โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	19
ภาพที่ 10 โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	19
ภาพที่ 11 โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	20
ภาพที่ 12 แสดงโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	23
ภาพที่ 13 แสดงโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	23
ภาพที่ 14 แสดงโบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	25
ภาพที่ 15 การแต่งกายของชาวผู้ไทยน้อย บ้านโคกโก่ง อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	31
ภาพที่ 16 ผูกข้อต่อแขนของชาวผู้ไทย บ้านโคกโก่ง อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	35
ภาพที่ 17 การฟ้อนบายศรีสู่ขวัญของผู้ไทย บ้านโคกโก่ง อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	35

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ 18	แสดงการพ็อนผู้ไทย 3 ภาค โดยชุดสีน้ำเงินเป็นผู้ไทยจังหวัดนครพนม (อ.เรณูนคร) ชุดสีคำหม่ผ้าเบี่ยงสีแดงเป็นผู้ไทยจังหวัดสกลนคร และชุดสีคำผ้าเบี่ยงแพรวาสีเหลืองเป็นผู้ไทยจังหวัดกาฬสินธุ์	39
ภาพที่ 19	ภาพจำลองการแต่งกายของการพ็อนผู้ไทยกาฬสินธุ์	41
ภาพที่ 20	การแต่งกายของการพ็อนผู้ไทยกาฬสินธุ์	42
ภาพที่ 21	บรรยากาศภายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	45
ภาพที่ 22	ชั้นวางจำหน่ายเสื้อผู้ไทในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้าน วัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	45
ภาพที่ 23	ตู้วางจำหน่ายผ้าขาวม้าและผ้าหม่มทอมือในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	46
ภาพที่ 24	ราวแสดงผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ และผ้าขาวม้า ในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	46
ภาพที่ 25	ตัวอย่างเสื้อผู้ไทที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้าน วัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	47
ภาพที่ 26	ตัวอย่างลายตีนจกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	47
ภาพที่ 27	ผ้าเช็ดมือที่นำมาจากจ.เชียงใหม่ มาจำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ค.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.จ.กาฬสินธุ์	48
ภาพที่ 28	บรรยากาศภายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	50
ภาพที่ 29	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	50
ภาพที่ 30	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	51
ภาพที่ 31	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	51

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ 32	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา	52
ภาพที่ 33	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา	52
ภาพที่ 34	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา	52
ภาพที่ 35	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา	53
ภาพที่ 36	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรีบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา	54
ภาพที่ 37	ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มสหกรรมสตรีปราสาทได้ทำขึ้นจากกก เช่น รองเท้า หมวก ที่ใส่กระดาษทิชชู	54
ภาพที่ 38	ร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่อยู่บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1	55
ภาพที่ 39	สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่อยู่บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1	55
ภาพที่ 40	ของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือกและแบบห่วง	57
ภาพที่ 41	รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบห่วง	58
ภาพที่ 42	รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก	59
ภาพที่ 43	รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก	60
ภาพที่ 44	ของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือกและแบบห่วง	61
ภาพที่ 45	รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบห่วง	62
ภาพที่ 46	รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคนโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก	63

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 47	64
รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โลก โกง	
ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก	
ภาพที่ 48	66
ของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	
ภาพที่ 49	67
รายละเอียดของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์	
จ.กาฬสินธุ์	
ภาพที่ 50	68
แท่นโซ่วสินค้า ของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์	
จ.กาฬสินธุ์	
ภาพที่ 51	69
ชั้นวางสินค้าของที่ระลึกบ้านผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	
ภาพที่ 52	70
ตราสินค้าของบ้านผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบขาวดำ	
ภาพที่ 53	70
ตราสินค้าของบ้านผู้ไท โลก โกง ค.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบสี	
ภาพที่ 54	72
ของที่ระลึกภาชนะดินเผา หม้อปากแดงของบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง	
จ.นครราชสีมา	
ภาพที่ 55	73
รายละเอียดของที่ระลึกภาชนะดินเผา หม้อปากแดงของบ้านปราสาทใต้	
อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	
ภาพที่ 56	75
ของที่ระลึกเทียนหอมบ้านปราสาทของบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง	
จ.นครราชสีมา	
ภาพที่ 57	76
รายละเอียดของที่ระลึกเทียนหอมบ้านปราสาทของบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง	
จ.นครราชสีมา	
ภาพที่ 58	77
ชั้นวางสินค้าของที่ระลึกบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา	
ภาพที่ 59	78
ตราสินค้าที่ระลึกบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา แบบขาวดำ	
ภาพที่ 60	78
ตราสินค้าที่ระลึกบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา แบบสี	

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากข้อมูลของ World Tourism Organization (2005) พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Outbound) ในปี 2004 มีจำนวน 763 ล้านคนทั่วโลก และการท่องเที่ยวยังเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา

สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทยก็ได้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวขึ้นทุกปีแม้จะมีวิกฤตการณ์ เช่น การแพร่ระบาดของไข้หวัดนก โรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SARs) เหตุการณ์สึนามิ เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้การขยายตัวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติลดจำนวนน้อยลงเลย จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในปี 2547 มีจำนวน 13,380,000 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 16.46 คิดเป็นรายได้จากการท่องเที่ยว 384,360 ล้านบาท เช่นเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic) ซึ่งมีจำนวน 74,800,000 คน ในปี 2547 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 7.84 คิดเป็นรายได้จากการท่องเที่ยว 371,224 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดแผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2548 โดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ให้ก้าวสู่มาตรฐานที่มีคุณภาพ (Quality) และเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainability) ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก (Competitiveness) อันจะนำไปสู่การเป็น Tourism Capital of Asia ซึ่งมีทิศทางการดำเนินงานโดยเน้นการนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและสร้างความประทับใจ และทำสินค้าทางการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าเพิ่ม (www.tat.or.th) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพยายามที่จะผลักดันให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ และยกระดับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมให้มีมาตรฐานที่ดีและเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ใช่เป็นการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างฟุ่มเฟือยจนในที่สุดแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ก็เสื่อมโทรมและกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่รูปแบบหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงความสมดุลระหว่างทั้งเจ้าของสินค้าทางการท่องเที่ยว ความจำกัดของสินค้าทางการท่องเที่ยว และผู้ซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพยายามที่จะสร้างความ

สมดุลให้กับทั้ง 3 ฝ่าย กล่าวคือเป็นการที่นักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์ที่จะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมหนึ่งๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวพร้อมที่จะปรับตัวเองให้ใกล้เคียงไปกับวัฒนธรรมนั้นๆ ดังเช่น การเปลี่ยนจากที่พัก ระดับมาตรฐาน มีความสะดวกสบาย มาเป็นกินอยู่กับชาวบ้านเพื่อที่จะได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอย่าง ลึกซึ้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวก็จ่ายเงินซึ่งถือว่าเป็นสินน้ำใจให้กับเจ้าของบ้านที่เขาพักอาศัยอยู่ รายได้จากการท่องเที่ยวก็จะตกอยู่กับเจ้าของสินค้าทางการท่องเที่ยว (ชาวบ้าน) โดยตรง ส่วนสินค้าทางการท่องเที่ยว เช่น บรรยากาศ วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ก็ยังได้รับการสืบทอด โดยมีการท่องเที่ยว เป็นตัวช่วยผลักดัน

สิ่งหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนก็คือการที่คนในท้องถิ่นได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงคือค่าที่พัก และทางอ้อมคือจากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งสินค้าที่ระลึกไม่เพียงแต่จะสร้างรายได้ แต่ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของท้องถิ่นและเป็นสิ่งที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้ระลึกถึงเมื่อครั้งเคยมาเที่ยว

ปัญหาที่พบอยู่ปัจจุบันคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการพัฒนารูปแบบของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ มีการเลียนแบบกัน รูปแบบไม่ชวนซื้อหา มีแบบให้เลือกไม่หลากหลาย อีกทั้งยังนำสินค้าของแหล่งอื่นมาจำหน่าย ซึ่งไม่ได้ถ่ายทอดเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวอาจจะเข้าใจคิดว่าเป็นของที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นๆ

ถึงแม้ว่าจะมีการทำวิจัยเกี่ยวกับของที่ระลึกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาหลายงานวิจัย (เจนสิทธิ์, จันทนีย์ และธาดา, 2549; เพ็ญศรี, บุญเลิศ และสุวีร์คน, 2546) แต่ก็ยังเป็นเพียงการทำวิจัยในภาพรวม ยังไม่ได้เจาะจงว่าในแต่ละท้องถิ่นควรจะผลิตของที่ระลึกอะไร ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจะเน้นไปที่การศึกษา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านตัวอย่างในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทย ช้างโคกโค้ง อ.กุศหว้า อ.ภูฉิมราชย์ จ.กาฬสินธุ์ และหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ อ.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา เนื่องจาก 2 พื้นที่นี้ได้เป็นตัวอย่างของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักและเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก แต่ยังมีปัญหาทางด้านการพัฒนาของที่ระลึกที่เหมาะสม นำซื้อหา และสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านสินค้าที่ระลึกในพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบของที่ระลึกใหม่ๆ ให้เหมาะสม และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รูปแบบของที่ระลึกที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

3.2 สร้างได้รายได้ให้กับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาของที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

4. หน่วยงานที่สามารถนำผลวิจัยไปใช้

หมู่บ้านผู้ไทโคกโก่ง อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

5. ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ของการศึกษาวิจัย ได้แก่ หมู่บ้านผู้ไทโคกโก่ง อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

6. นิยามศัพท์

6.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีเหตุจูงใจเพื่อการศึกษาชีวิต ความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหรหรรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงศิลปะครั้งสำคัญๆ เช่น คอนเสิร์ต ละคร (คู่มือ ชุมสาย, 2547: 1)

6.2 ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนในท้องถิ่นนั้นได้ไว้เพื่อเป็นที่ระลึกว่าได้มาเยือนท้องถิ่นนั้น และยังสามารถนำไปใช้งานได้ด้วย วัสดุท้องถิ่น มีกรรมสวงามและมีฝีมือทางศิลปหัตถกรรม (ธนสิทธิ์ จันทะวี และคณะ, 2547)

6.3 นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยจะถาวรหรือไม่ก็ตามไปยังบริเวณใดก็ตาม เพื่อความสุขารมณ์ การประชุม การทำธุรกิจ เพื่อสุขภาพ หรืออื่นๆ (วรรณ วลัยวานิช, 2539)

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎี

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ได้มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้หลายท่าน ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีเหตุจูงใจเพื่อการศึกษาชีวิต ความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อสัมผัสการศูนยศาสนาที่สำคัญๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงศิลปะครั้งสำคัญๆ เช่น คอนเสิร์ต ละคร (คู่มือ ขุมสาย, 2547: 1)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (www.mots.go.th)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก (Souvenirs)

1.2.1 ความหมายของ “สินค้าที่ระลึก”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538) ให้ความหมายว่า ของที่ระลึก คือ ของที่ให้แก่กันเพื่อให้ระลึกนึกถึงเมื่อยามที่ต้องจากไป

สมรภัทร์ ชัยสิงห์กานานนท์ (2542) ได้ให้ความหมายว่า คือสิ่งของที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น อันจะทำให้เกิดความนึกถึง ระลึกถึงตัวบุคคล สถานที่หรือเรื่องราวที่ผ่านกาลเวลาไปแล้ว อีกทั้งสิ่งของนี้จะต้องมีสัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์บ่งชี้ถึงที่มาของบุคลิกภาพ (Personality) ของบุคคลผู้สร้างและลักษณะ (Character) ของสังคมที่ครอบงำบุคคลนั้นๆอยู่ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป และปรากฏออกมาให้รูปแบบของสิ่งของ ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบของที่ระลึก ได้แก่ วัสดุที่ใช้ทำ เทคนิค และความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเสริฐ (2530) ได้ให้ความหมายว่า ของที่ระลึก คือสิ่งใดๆ ที่ใช้เป็นสาระดุนงใจให้เกิดการระลึกถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการกระตุ้น

การที่เน้นย้ำความทรงจำ เป็นสัญลักษณ์แทนบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราว ฯลฯ ที่ได้รับการ
นำเสนอสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อกระตุ้นเตือนหรือ เน้นย้ำความทรงจำให้ความคิดถึงเหตุการณ์หรือ

สินค้าที่ระลึก คือ ผลงานด้านศิลปหัตถกรรมที่ผลิตได้ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่ง
มีลักษณะ ช้อหาเพื่อเป็นของตนเอง และของฝากญาติมิตร (วิวัฒน์ชัย, 2532)

สินค้าที่ระลึก คือ สินค้าที่พัฒนามาจากงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น โดยใช้วัตถุ
ของท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการผลิต และใช้แรงงานคนที่มีฝีมือประณีต พร้อมด้วยความ
ชำนาญมักได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เพื่อให้ได้สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่น
และที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน (เทวี และสุรภีร์, 2538)

สินค้าที่ระลึก คือ สินค้าที่ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ กระตุ้นเตือน เน้นย้ำความทรงจำให้ระลึกถึงบุคคล เหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่
ประทับใจ (เสถียรจิต, 2545)

สินค้าที่ระลึก คือ สินค้าที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่หาซื้อ และนำกลับไปยัง
ภูมิลำเนาของตน ด้วยวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นที่ระลึก หรือของฝาก โดยสินค้าที่ระลึกอาจจะ
เป็นได้ทั้งสินค้าที่มีราคาแพง หรือราคาถูก และเป็นได้ทั้งสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง และสินค้าที่ไม่
เป็นหัตถกรรมพื้นเมือง (สุรีย์ และสุรภีร์, 2545)

1.2.2 รูปแบบที่แตกต่างของสินค้าที่ระลึก

ประเสริฐ (2544) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของสินค้าที่ระลึกว่าในแต่ละพื้นที่

มีความแตกต่างกัน เนื่องจาก

1.2.2.1 วัสดุที่ใช้ทำ (Material) จากสภาพภูมิศาสตร์และอากาศที่แตกต่างกัน

แต่ละท้องถิ่นมีทรัพยากรที่ต่างกัน ย่อมทำให้สิ่งที่นำมาสร้างของที่ระลึกแตกต่างกัน
ท้องถิ่นที่ติดป่าดงดิบ ย่อมนำใบลานมาผลิตสินค้าของที่ระลึกจากใบลาน เช่นเดียวกับพื้นที่ที่มีป่า
ไม้ไผ่จะถูกนำมาประดิษฐ์ ของที่ระลึก

1.2.2.2 เทคนิคการทำ (Technique) วิวัฒนาการด้านการผลิตอันเป็นผลมาจาก

ทักษะ และความชำนาญ ทำให้คนเรียนรู้ที่จะคิดแปลงสร้างสรรค์เทคนิควิธีการผลิต
และจะจินตนาการเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพมาช่วยในการผลิต ซึ่งส่งผลให้รูปแบบสิ่งที่ถูก
ผลิตนั้นแตกต่างกัน

1.2.2.3 ค่านิยมและประเพณีนิยมในท้องถิ่น (Tradition fashion) แต่ละท้องถิ่นมี

ลักษณะที่ต่างกันด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ ทรัพยากร และวัสดุในแต่ละท้องถิ่น ทำให้
รูปแบบรูปร่างของสิ่งที่สร้างขึ้นต่างกันออกไป และมีการสืบทอดวัฒนธรรมทางรูปแบบโดย
คนในท้องถิ่นทางปฏิบัติกัน จากชั่วคนหนึ่งมายังอีกชั่วคนหนึ่ง ถึงแม้ว่าในแต่ละท้องถิ่นจะมีการ

ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกประเภทเดียวกัน แต่ทางด้านรูปแบบ รูปร่าง หรือลวดลายย่อมมีความแตกต่างกัน ออกไปตามความนิยมของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น

1.2.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

สุรกานต์ (2548) ได้กล่าวว่า การออกแบบของที่ระลึกเป็นการนำเอาของใช้ของประดับที่เรพบเห็นในชีวิตประจำวัน หรือที่มีอยู่ในท้องถิ่น ร่วมกับทักษะฝีมือของช่างพื้นบ้านมาผ่านกระบวนการคิด สร้างสรรค์ กลั่นกรอง โดยผสมผสานกับสิ่งต่างๆ รอบๆตัว โดยใช้ประสบการณ์ ผสมกับศิลปะแขนงต่างๆ วิทยาการ เทคโนโลยี รวมถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นทางด้านประโยชน์ใช้สอย ความงาม และการสื่อถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงผลงานที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้ง 3 ประการ ดังนี้

1.2.3.1 ด้านความงาม (Aesthetical Function) เป็นความต้องการทางด้านรูปลักษณ์ รูปทรง สี สัน ซึ่งความต้องการของแต่ละคนย่อมจะแตกต่างกันไป แต่ในที่นี้เราจะเน้นไปถึงความงามที่สื่อถึงรูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (เช่น กระติบข้าว เครื่องดนตรีท้องถิ่น เครื่องมือดักสัตว์) การใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น (เช่น ไม้ไผ่ ไม้ประเภทต่างๆ หวาย ดิน) หรืองานหัตถกรรม แกะสลัก

1.2.3.2 ด้านประโยชน์ใช้สอย (Physical Function) เป็นความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ทั้งประโยชน์ใช้สอยจริงของตัวผลิตภัณฑ์ และประโยชน์ใช้สอยในด้านความเป็นของที่ระลึก ของสะสม ของฝาก หรือของประดับตกแต่ง เช่น ไม้ที่ใส่สำหรับล่าสัตว์ ผู้ซื้ออาจจะซื้อไปเพื่อเป็นของสะสม หรือของประดับบ้าน หรือผู้ขายรูปทรงบ้านก็สามารถเป็นได้ทั้งตู้เก็บยา และของประดับบ้าน

1.2.3.3 ด้านจิตใจ (Psychological Function) เป็นการตอบสนองทางด้านความรู้สึก อารมณ์ ความชอบ การมองเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมหรืออุปนิสัยส่วนบุคคล เช่น ของสะสมที่เป็นของประเภทเดียวกัน ของประดับที่เป็นชุดหลายชิ้น ผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ ผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึง ความประณีต ความคิดสร้างสรรค์

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ไม่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานทั้ง 3 ด้านอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการผลิต ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะเน้นไปในหัวข้อใด เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อได้มากที่สุด

1.2.4 ประเภทของร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

ยุทธี เศรษฐพรหม (2543) ได้แยกตามประเภทของที่ระลึก ดังนี้

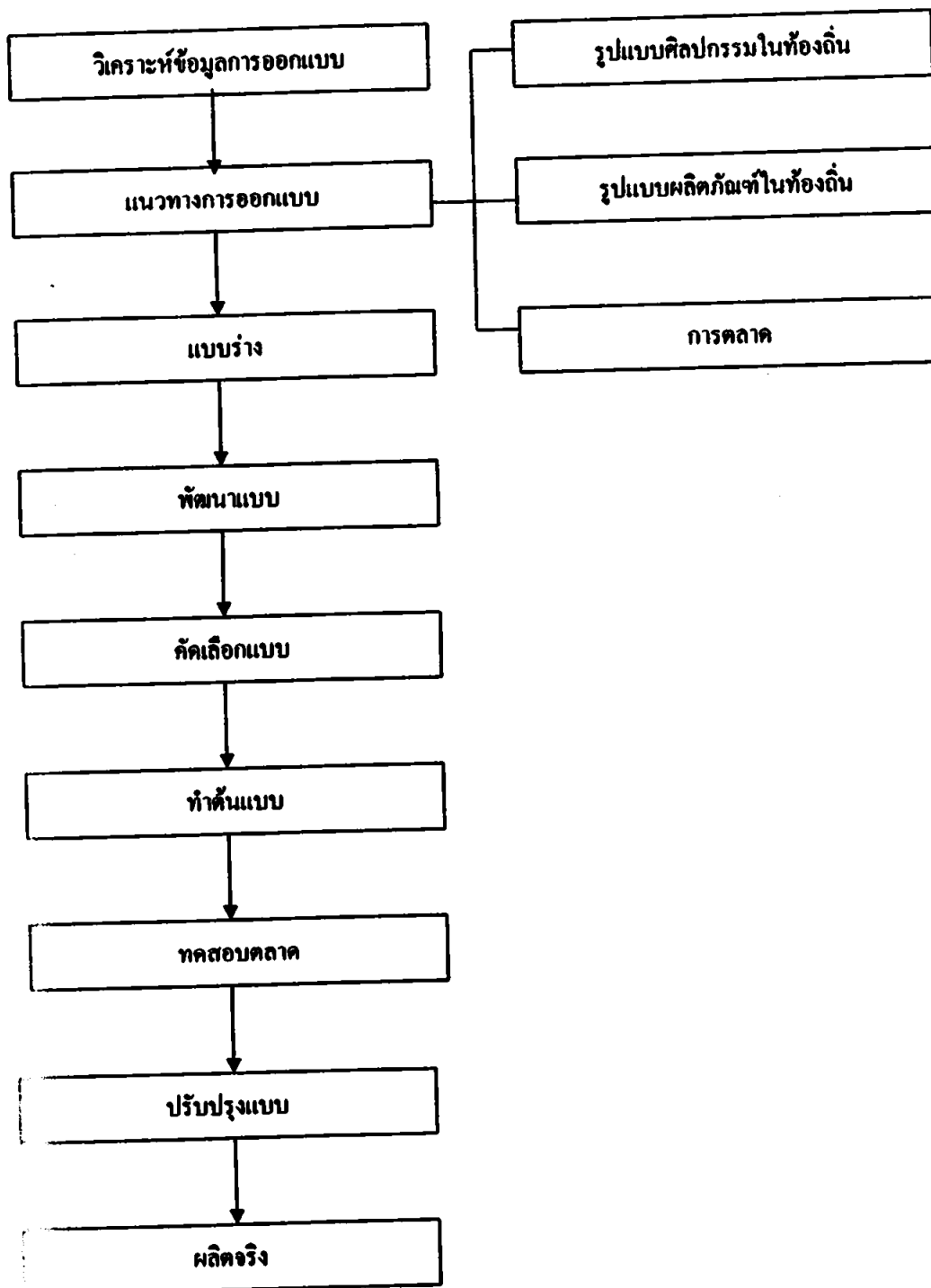
- 1.2.4.1 ประเภทเครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องประดับ
- 1.2.4.2 ประเภทเครื่องปั้นดินเผา เซรามิก
- 1.2.4.3 ประเภทเครื่องเงิน
- 1.2.4.4 ประเภทผ้า
- 1.2.4.5 ประเภทดอกไม้ประดิษฐ์
- 1.2.4.6 ประเภทตุ๊กตา
- 1.2.4.7 ประเภทเครื่องจักรสาน
- 1.2.4.8 ประเภทเครื่องหนัง
- 1.2.4.9 ประเภทหัตถกรรมกระดาษอัด
- 1.2.4.10 ประเภทผ้าฝ้าย ผ้าทอมือย้อนคราม
- 1.2.4.11 ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องมือ เช่น เครื่องใช้และประดับตกแต่ง
- 1.2.4.12 ประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องมือที่เป็นเครื่องใช้ และตกแต่งทั่วไปที่ประยุกต์รูปแบบขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย

1.3 กอยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจสินค้าที่ระลึก

ชูศักดิ์ และนิทัศน์ (2545) ได้เสนอวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าที่ระลึก ดังนี้

- 1.3.1 สินค้าหัตถกรรม ศิลปะไทย และผ้าไทย สามารถเพิ่มความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ และความเป็นไทยลงไป
- 1.3.2 เสื้อผ้า เครื่องประดับ และภาชนะบรรจุ/หีบห่อ ให้เน้นการออกแบบให้มีรูปแบบและรูปลักษณะที่เหมาะสม ทันสมัย
- 1.3.2 อาจเพิ่มผลผลิต ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตสินค้า
- 1.3.3 สร้างการตลาด สร้างตราสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ
 - 1.3.3.1 เป็นการสร้างตราสินค้าให้ลูกค้ารู้จัก หรือการสร้างมาตรฐานตาม มอก., อ.ย., สมอ. เป็นต้น
 - 1.3.3.2 การขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านร้านสหกรณ์ ศูนย์แสดงสินค้าประจำจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น
 - 1.3.3.3 การสร้างสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างค่อเนื่อง

1.4 ขั้นตอนการออกแบบของที่ระลึก (ธนสิทธิ์ และคณะ, 2549)

1.4.1 คำถามสำคัญในการออกแบบ

ชลวุฒิ (2548) ได้กล่าวถึงการออกแบบสินค้าของที่ระลึกเพื่อการค้านั้น
 ผู้ที่สังเกตพบปัญหาหลักๆ ให้ได้เสียก่อน คือ

1.4.1.1 ออกแบบอะไรและออกแบบเพื่อใคร สองคำถามสำคัญที่จะเกิดควบคู่
 กันคือ ผู้ที่ซื้อคือใคร และผู้ซื้อมีความต้องการอะไร โดยผู้ซื้อหรือลูกค้าของของที่ระลึก โดยทั่วไป

ลักษณะร่วมกัน คือ อยู่ต่างท้องถิ่น หรือมีวิถีชีวิตที่แตกต่าง ผู้อยู่ต่างท้องถิ่น โดยเหตุผล
 หนึ่งคือ คนบ้านเดียวกันย่อมไม่ซื้อของพื้นบ้านของตนเองไว้เก็บหรือใช้ในลักษณะของที่ระลึก
 อีกหากเป็นผู้ซื้อก็ต้องนำไปฝากผู้อยู่ท้องถิ่นอื่นๆ ส่วนผู้มีวิถีชีวิตที่แตกต่าง เช่น ชาวต่างชาติต่าง
 วัฒนธรรม และชาวไทยในสังคมเมือง ผู้มีชีวิตในสังคมอุตสาหกรรม โดยจะซื้อเป็นของที่ระลึกจาก
 ผู้ผลิตสินค้าวัฒนธรรมอื่น หรือมองเห็นคุณค่าของสินค้าที่ทำด้วยมือ และไม่อาจทำได้ด้วย
 เครื่องจักรอุตสาหกรรม

สิ่งที่สร้างแรงจูงใจในการซื้อได้แก่ คุณค่าของงานที่ทำด้วยมือ วัสดุที่มาจาก
 ธรรมชาติ รูปร่าง รูปทรงที่แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นของผู้ผลิต ที่มีรูปแบบต่างจากผลิตภัณฑ์ชนิด
 เดียวกันในท้องถิ่นของผู้ซื้อ ความสนใจในวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ และความต้องการนำไป
 เป็นของขวัญเพื่อประโยชน์ใช้สอยอื่น โดยเฉพาะเพื่อการประดับตกแต่ง

แรงจูงใจหรือความต้องการของผู้ซื้อ จะเป็นแนวทางในการคิดค้น หรือการ
 พัฒนา “อะไร” ที่สามารถขายได้ ซึ่ง “อะไร” ที่จะประดิษฐ์หรือออกแบบนั้นอาจเป็นสิ่งที่ช่างหรือ
 ผู้ออกแบบผลิตหรือสร้าง เป็นประจำก็เป็นได้ เพียงแต่ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยให้ตรงกับ
 ความต้องการของผู้ซื้อ

1.4.1.2 จะผลิตและขายที่ไหน คำถามนี้สำคัญมากสำหรับ

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนัก ที่มีแผนการผลิตจำนวนมาก แต่สำหรับการผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
 ฝีมือ คุณเหมือนคำถามนี้จะมีความสำคัญไม่มากนัก เนื่องจากในส่วนของการผลิตนั้นมีคำตอบใน
 ใจอยู่แล้วว่าควรผลิตจากชุมชนท้องถิ่น ส่วนในเรื่องของการขายนั้นค่อนข้างที่จะมีความยืดหยุ่น
 สูง เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจงมากนัก การผลิตของที่ระลึกมีเป้าหมายหลักก็เพื่อ
 ขาย ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงปัจจัยด้านคุณภาพ ราคาขาย และต้นทุนการผลิต (รวมถึงเวลา) ด้วย
 ผลิตภัณฑ์ที่ประณีตมาก ใช้เวลาในการผลิตนาน จะถูกตั้งราคาให้สูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เวลาและ
 ต้นทุนผลิตน้อยกว่า แต่อาจไม่ใช่สินค้าหลัก เพราะอาจทำรายได้ให้น้อยกว่า เนื่องจากขายได้ยาก
 และเป้าหมายแฝงที่สำคัญไม่แพ้กันของการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมท้องถิ่น คือการสืบสาน
 วัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้ชุมชน

1.4.1.3 ทำเมื่อใด คำถามนี้มีประเด็นสำคัญในเรื่องการตลาด ที่ผู้ออกแบบและ
 ผลิตจำเป็นต้องคำนึงถึง หากต้องการให้ผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จในการขายและสร้างรายได้
 ให้ดีต้องนึกจะทำ การผลิตต้องพิจารณา คู่แข่ง และแนวโน้มความต้องการของตลาดในขณะนั้น

การผลิตงานหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือแม้แต่งานอุตสาหกรรมออกสู่ตลาดใน
 ขณะตลาดกำลังเข้าสู่ภาวะอิ่มตัว นั่นคือมีผลิตภัณฑ์ในตลาดมากเท่ากับหรือมากกว่าความต้องการ
 ของผู้บริโภคจะทำให้สินค้าราคาตก กำไรน้อยหรืออาจต้องยอมลดราคาจนขาดทุนเพื่อจูงใจผู้ซื้อ

ตัวอย่างของปัญหาให้เห็นในสินค้า OTOP บางชนิดในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผลจาก การออกแบบสินค้าบางอย่างและแข่งขันผลิตจนล้นตลาด ผลที่ตามมาคือราคาขายที่ตกต่ำ และขายได้ยาก หากต้องการผลิตสินค้าที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดจึงควรมีการออกแบบใหม่ หรือพัฒนารูปแบบให้แตกต่างไปจากสินค้าเดิม โดยนำจุดดีและแก้ไขสินค้าเดิมเสียก่อน

1.4.1.4 ทำอย่างไร เสน่ห์ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นอยู่ที่การทำด้วยมือ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นมีความแตกต่างกันในรายละเอียดและมีความเป็น "หนึ่งเดียว" อย่างไรก็ตาม การพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นงานหัตถอุตสาหกรรม หรือเป็นงานกึ่งอุตสาหกรรม ก็จำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพ หรือควบคุมมาตรฐานให้ได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่ายหลังยังสามารถคงรูปแบบและคุณภาพของงานต้นแบบไว้ได้ ซึ่งสิ่งนี้จะป็นปัจจัยสำคัญต่อการสั่งผลิตในระยะยาวจากท้องตลาด

การควบคุมคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของขนาด สัดส่วนและสีสันทันนั้นทำได้หลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิต ซึ่งอาจทำได้โดยใช้ไม้แบบ ใช้โครง การวัดขนาด สูตรผสมสี การจับเวลาในการทำสี ฯลฯ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์ ประเภทที่ผลิต ทักษะและความคุ้นเคยของผู้ผลิต และปัจจัยด้านอื่นๆ มาประกอบกัน

การใช้เทคโนโลยี หรือเครื่องมือเครื่องจักรไฟฟ้า ไม่ใช่สิ่งต้องห้ามในงานหัตถอุตสาหกรรม ในทางตรงข้าม จะช่วยลดระยะเวลาการผลิตและควบคุมมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่าการใช้มือและเครื่องมือที่ใช้แรงงานคนล้วนๆ แต่ก็จะเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะราคาของตัวเครื่อง แต่จะรวมไปถึงการบำรุงรักษา ค่าเชื้อเพลิงหรือไฟฟ้า ค่าอะไหล่ จึงควรลงทุนเมื่อมีแผนการผลิตหรือจำนวนสั่งซื้อที่ชัดเจนและเห็นได้ว่าคุ้มทุน รวมทั้งมีแผนในการปรับใช้เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับงานอื่น หรือการผลิตสินค้าอื่นควบคู่ด้วย

1.5 ข้อมูลของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

1.5.1 ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง

จ.นครราชสีมา

บ้านปราสาท ตั้งอยู่ที่ ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา เป็นแหล่งโบราณคดีขนาดใหญ่ มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชน โบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 3000 ปีมาแล้ว (ใช้เผาภาชนะดินเผาแบบปากแตรเคลือบน้ำดินสีแดง และขัดมัน การทำเครื่องมือเครื่องใช้จากหินขัด หกผ้า เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูก และมีพิธีกรรมในการฝังศพ ชุมชนแห่งนี้มีการอยู่หลายยุคหลายสมัย และมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ทำการขุดแต่งและจัดให้เป็นพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งทางด้านโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับที่บ้านเชียง (กรมศิลปากร, 2540)

ธารปราสาทไหลริน เทีวถิ่นอารยะธรรม
 มีหัตถกรรมพื้นบ้านแหล่งโบราณนำศึกษา
 ลือชื่อวงมโหรี กลุ่มสตรีสหกรณ์

1.5.1.1 ประวัติความเป็นมา

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2525 ได้มีผู้นำโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ไปวางจำหน่ายที่วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร กรมศิลปากรจึงสั่งการให้กองโบราณคดี โดย นายศิลปากรที่ 6 ซึ่งมีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ทำการตรวจสอบหาที่มาของวัตถุโบราณดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของหน่วยศิลปากรที่ 6 และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ได้พยายามสืบหาสถานที่ลักลอบขุดโบราณวัตถุในเขตรับผิดชอบ อำเภอสูงเนิน อำเภอโนนสูง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ตลอดมา แต่ก็ไม่พบสถานที่ ดังกล่าว จนกระทั่งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2526 หน่วยศิลปากรที่ 6 ได้รับแจ้งจากอาจารย์โรงเรียน บ้านธารปราสาท ว่าได้มีบุคคลมาทำการขุดค้นหาโบราณวัตถุที่บ้านปราสาทได้ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ของไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในวันที่ 24 มีนาคม 2526 คณะกรรมการสืบทราบจนแน่ชัดว่า กลุ่มนักค้าโบราณวัตถุจากจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6 คน เดินทางโดยยานพาหนะรถยนต์ปิกอัพ 3 คัน ได้มาตั้งแหล่งขุดค้นโบราณวัตถุอยู่ที่หมู่บ้านปราสาท ตำบลบ้านปราสาท ได้ขุดได้ที่โรงเรียนบ้านธารปราสาทจำนวนหนึ่ง หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 6 พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่หน่วยฯ จึงได้เดินทางไปดูโบราณวัตถุที่โรงเรียนบ้านธารปราสาทและพบว่า แหล่งของโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์จริง อีกทั้งแหล่งขุดค้นที่นักค้าโบราณวัตถุกำลังขุดอยู่นั้น อยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 500 เมตร หัวหน้าหน่วยฯ และคณะจึงรีบเดินทางไปพบนายอำเภอโนนสูง และแจ้งความที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอโนนสูง พร้อมกับนำกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไปยังบ้านปราสาท เมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ กลุ่มผู้ลักลอบขุดได้พากันหลบหนี ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวผู้ลักลอบขุดหนึ่งคนและยึดรถยนต์ปิกอัพจำนวนสองคัน ซึ่งภายในรถและบริเวณสถานที่ลักลอบขุดมีโบราณวัตถุวางอยู่เกลื่อนกลาดเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ภาชนะดินเผาหลายเขียนสีคล้ายบ้านเชียง ภาชนะดินเผาไม่มีการเขียนสี แจกันลายเขียนสีแดงและไม่มีการเขียนสี โอ่งดินเผาธรรมดาและที่มีลายเขียนสี ๑ คนดินเผา พานดินเผา ลูกปัดสีค่าและสีต่างๆ จำนวนกว่า 4,000 เม็ด กำไลเปลือกหอย สร้อยหิน กระสุนดินเผา แวดินเผา กระพรวนสำริด ห่วงสำริด แหวนสำริด สำริดขดเหมือนลวด และโลหะจำนวนมาก

1.5.1.2 สภาพทั่วไป

บ้านปราสาทหรือบ้านปราสาทใต้ เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งอยู่บนเนินสูงรูปร่างเกือบจะเป็นวงรีวางด้วยยาวตามแนวตะวันออกถึงตะวันตก ขนาดของเนินดินยาวประมาณ 100 เมตร และกว้างประมาณ 450 เมตร พื้นที่สูงสุดจากพื้นดินโดยรอบประมาณ 5 เมตร ลาดเอียงลงไปยังทิศใต้ มีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย แนวไม้และไม้ยืนต้นทั่วบริเวณเนินดิน พื้นที่โดยรอบเป็นทุ่งนา สวนผักและคันตาล ทางด้านทิศเหนือมีลำธารปราสาทซึ่งแยกมาจากลำสะเทตลงเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูลไหลผ่าน ถือเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชุมชนบ้านปราสาทเพราะมีน้ำตลอดทั้งปี

1.5.1.3 บ้านปราสาทในอดีต

เมื่อราว 3,000 ปีมาแล้ว ได้มีกลุ่มชนโบราณ ซึ่งสันนิษฐานว่าคงอพยพลงมาจากทิศเหนือมาเลือกเอาพื้นที่เนินดินบ้านปราสาทซึ่งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ และมีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย คนเหล่านี้มีความสามารถในการผลิตภาชนะดินเผาที่มีคุณภาพดี ประเภทสวองามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือภาชนะดินเผารูปทรงต่างๆ ซึ่งเคลือบผิวด้วยน้ำดินสีแดงและขัดมัน โดยเฉพาะรูปแบบที่เรียกว่า "ทรงปากแคบ หรือปากบาน" มีรูปร่างเหมือนคนโทคอแคบปากบานสูง บางใบตกแต่งผิวด้วยลายเชือกทาบหรือลายเขียนสีแบบบ้านเชียง นอกจากการปั้นเครื่องปั้นดินเผาแล้ว ยังรู้จักปั้นดินเพื่อนำไปทอเป็นผ้า รู้จักทำเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือเครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุต่างๆ เช่น ขวานหิน กำไลหิน กำไลเปลือกหอย ลูกปัดเปลือกหอย มีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นอื่นๆ เช่น ชุมชนชายทะเล หรือชุมชนในแถบภาคกลาง รวมทั้งรู้จักเลี้ยงสัตว์จำพวกหมู วัว ควาย และจับสัตว์น้ำ เช่น ปลา เต่า หรือสัตว์น้ำจืด เช่น ตะกวด กระจับปี่ กุ้ง กวาง เนื้อทราย เพื่อเป็นอาหารยังชีพ

จากนั้นอีกราว 500 ปี พบว่ามีการพัฒนาการในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ดินเผาไป โดยเฉพาะรูปแบบของภาชนะดินเผาแบบคอแคบปากบานได้หมดไป และการเคลือบสีด้วยน้ำดินแดงก็ลดน้อยลงมาก และหายไปในที่สุด แต่ปรากฏมีภาชนะดินเผาอีกแบบหนึ่งเข้ามาแทนที่คือภาชนะดินเผาแบบที่เรียกว่า "พิมายคำ" มีลักษณะผิวสีน้ำตาลเข้ม เนื้อหยาบบาง มักใช้สำหรับฝังในและด้านนอกด้วยลายเส้นขัดมัดไส พัฒนาการอีกส่วนหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนคือการนำโลหะสำริดมาทำเป็นเครื่องมือและเครื่องประดับ ซึ่งได้แก่ กำไล ตุ้มหู กระพรวน เป็นต้น นอกจากนี้ยังรู้จักการใช้เครื่องมือเหล็ก ส่วนเครื่องประดับประเภทกำไลหิน กำไลเปลือกหอยได้หมดไป และยังเป็นลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว หรือลูกปัดดินเผาเข้ามาแทน นอกจากความก้าวหน้าในการทำเครื่องมือเครื่องใช้แล้วยังพบว่าคนรุ่นนี้รู้จักการเพาะปลูกข้าวเพื่อใช้เป็นอาหารยังชีพด้วย

ต่อมาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-16 ได้มีหลักฐานของศาสนสถานในบริเวณนี้ปรากฏขึ้นที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ซึ่งเรียกกันในปัจจุบันว่า "คูธาร

ปราสาท” ศาสนสถานดังกล่าวนอกจากจะพบโบราณวัตถุในรูปแบบของศิลปะทวารวดีแล้ว ยังพบโบราณวัตถุศิลปะรูปแบบเขมรด้วยจำนวนหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีอิทธิพลของศาสนาพุทธในรูปแบบของศิลปะทวารวดีเข้ามาก่อน และต่อมาอิทธิพลของศิลปะแบบเขมรได้เริ่มเข้ามาในพุทธศตวรรษที่ 16 ซึ่งเข้ามาเกี่ยวกับชุมชนโบราณในบ้านปราสาท ทำให้ชุมชนถาวรประวัติศาสตร์ที่อยู่ดั้งเดิมค่อยๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในสมัยประวัติศาสตร์ แล้วต่อจากนั้นหลักฐานการอยู่อาศัยก็ขาดหายไป

1.5.1.4 ลักษณะสังคมและครอบครัว

ลักษณะสังคมของชาวบ้านปราสาทเช่นเดียวกับสังคมชนบททั่วไป โดยลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่แยกมาจากครอบครัวขยาย การตั้งบ้านเรือนมักจะเป็นกลุ่มเครือญาติเดียวกัน มีการช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจและพิธีกรรม ลักษณะการแบ่งงานในครอบครัวของผู้หญิงและผู้ชาย จะมีการแบ่งหน้าที่กันก่อนข้างชัดเจนคืองานบ้านและครัวเตรียมข้าวปลาอาหารเป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง ฝ่ายชายมีหน้าที่ทำงานอาชีพที่หารายได้หลักให้ครอบครัว

รูปที่ ๑ แสดงการดำเนินชีวิตของชาวบ้านธรรปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑ์บ้านธรรปราสาทใต้)

1.5.1.5 การหาเลี้ยงชีพ

ชาวบ้านปราสาทได้ชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เพราะทำนาทำไร่เป็นหลัก นอกจากนี่ยังมีการเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ทอเสื่อจากต้นไทร (ต้นกก) ทำกระเปาะหรือเสื่อจากเสื่อกก หมวกใบตาล เก้าอี้ก้านตาล หรือรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริมเมื่อว่างจากงานประจำ หรือทำหลังจากฤดูทำนาได้ผ่านพ้นไปแล้ว

1.5.1.6 ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี

ชาวบ้านปราสาทก็เช่นเดียวกับชาวไทยส่วนใหญ่ คือ นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในเรื่องบุญบาป นิยมการทำบุญ โดยมีการสลับเปลี่ยนกันนำอาหารไปถวายพระในวันธรรมดา ถ้าเป็นวันพระชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปทำบุญแทบทุกครัวเรือน มีความเคารพนับถือพระสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาส ซึ่งจะมียศบทบาทในด้านพิธีกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทั่วไปในหมู่บ้าน นอกจากนี้แล้วยังมีประเพณีความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกันของสังคมด้วย

ภาพที่ 2 แสดงอุปกรณ์หาเลี้ยงชีพของชาวบ้านธรรปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑ์บ้านธรรปราสาทใต้)

ภาพที่ 3 แสดงผลตกงาที่ชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ผลตกงาเอง (ที่มา: พิพิธภัณฑ์บ้านธารปราสาทใต้)

4 แสดงการทอดผ้า และทอดเสื่อที่ชาวบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ผลตกมา
ทิ้งเพื่อให้เองและจำหน่าย มักทำเมื่อว่างจาก การทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก (ที่มา: พิพิธภัณฑ์
บ้านธารปราสาทใต้)

ภาพที่ 5 แสดงความเชื่อและประเพณี "พิธีเซ่นศาลดาปู่" ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑสถานบ้านธารปราสาทใต้)

ภาพที่ 6 ตัวอย่าง "ศาลดาปู่" ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑสถานบ้านธารปราสาทใต้)

ภาพที่ 7 แสดงพิธีขวัญข้าว พิธีขวัญผู้ง คาน้ำทิพย์ ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ. นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑสถานธารปราสาทใต้)

1.5.1.7 สถาปัตยกรรมโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท มีลักษณะเป็นเนินดินวางตัวยาวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ออกถึงตะวันตก โดยทางทิศเหนือมีลำน้ำธรรมชาติคือลำธารปราสาทไหลผ่าน ส่วนด้านทิศใต้มีร่องรอยน้ำโบราณปรากฏให้เห็นบางส่วน ซึ่งปัจจุบันดินเนินกลายเป็นนาข้าวไปแล้ว บนเนินดินพบชิ้นส่วนโบราณวัตถุและเศษภาชนะดินเผากระจัดกระจายอยู่ทั่วไป รวมทั้งมีร่องรอยของคูน้ำคันดินก่อกอบขุดหาโบราณวัตถุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 หลงเหลือให้เห็นอีกจำนวนไม่น้อย

1.5.1.8 การขุดค้นทางโบราณคดี

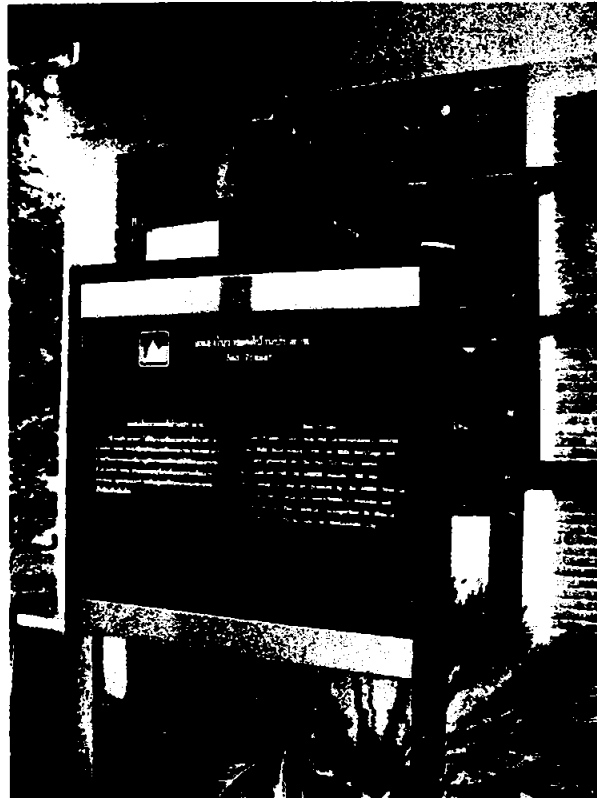
เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการขุดค้นทางโบราณคดีในปี พ.ศ. 2534 เป็นการดำเนินการจัดทำเป็นหลุมจัดแสดงกลางแจ้ง ดังนั้นวิธีการในการขุดค้นศึกษาและการปฏิบัติคือขุดค้นแบบที่พบจึงแตกต่างจากการขุดค้นเพื่อศึกษาทางวิชาการบ้างเล็กน้อย เช่น ในกรณีขุดพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ โบราณวัตถุแต่ละครั้งจะต้องพิจารณาว่าโครงกระดูกหรือ โบราณวัตุนั้นเหมาะสมในสภาพใดหรือไม่ หากพบว่าไม่เหมาะสมก็จะขุดนำขึ้นจากหลุม แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมก็จะเป็นที่น่าพอใจก็จะทำในลักษณะขุดแต่งหลักฐานนั้นให้ลอยตัวเห็นชัดเจนแต่คงไว้ในสภาพเดิม

แตกต่าง ไม่มีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขต่อเติมใดๆทั้งสิ้น แล้วทำการสงวนรักษาทาง
 วิทยาศาสตร์ด้วยน้ำยาเคมี เพื่อเป็นการเพิ่มความแข็งแรงคงทนให้กับ โครงกระดูกหรือโบราณวัตถุ
 ที่นั่น มีการจัดแสดงในลักษณะของกลุ่มจัดแสดงกลางแจ้ง (Open site museum) ประกอบไป
 ด้วยหลุมขุดค้นขนาดใหญ่จำนวน 3 หลุม คือ (สำนักศิลปากรที่ 12, 2552)

หลุมขุดค้นที่ 1 อยู่กลางหมู่บ้าน มีลักษณะเป็นรูปตัว L ขนาด กว้าง 4 เมตร ยาว 10
 เมตร ทางฝั่งหลุมด้านเหนือและตะวันตกผนังด้านใต้และตะวันออกยาว 6 เมตร

หลุมขุดค้นที่ 2 ขนาด กว้าง 4 เมตร ยาว 4 เมตร อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ
 หลุมขุดค้นที่ 1

หลุมขุดค้นที่ 3 ขนาดกว้าง 47 เมตร ยาว 4 เมตร อยู่ในบริเวณชายเนินด้านทิศตะวันตก
 ติดกับกองหมู่บ้าน ทั้งนี้การที่รูปแบบและขนาดของผังหลุมจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพ
 ของพื้นที่ขุดค้นและหลักฐานที่ได้พบ โดยในแต่ละหลุมขุดค้นมีความลึกประมาณ 5.50 เมตร พบ
 โครงกระดูกมนุษย์และโบราณวัตถุอื่นๆ อีกจำนวนมาก

บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ ๑ โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทได้
๒. โนนสูง จ.นครราชสีมา

โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทได้
๓ โนนสูง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 11 โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่ขุดพบที่หลุมขุดค้นที่ 1 ของบ้านธารปราสาทได้
อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

1.5.1.8 พิธีกรรมฝังศพ

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทนั้นนอกจากคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์จะ
ฝังศพที่ขุดแล้ว เมื่อมีการเสียชีวิตก็จะฝังศพผู้ตายไว้ภายใต้บริเวณที่ขุดอาศัย โดยไม่ได้
ฝังศพที่ใดเป็นที่ใดเป็นที่ขุดอาศัย หรือพื้นที่ใดใช้เป็นสุสานฝังศพ แต่จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกัน
ในแต่ละช่วงสมัย ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนของหลุมขุดค้นที่ 1 และที่ 3

ก. หลุมขุดค้นที่ 1

หลุมฝังศพในระยะแรก อยู่ในระดับชั้นดินล่างสุด พบ โครงกระดูกหลาย
ชิ้น โดยศพจะถูกฝังนอนหงายภายในหลุมที่ถูกขุดขึ้น หันศีรษะไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ แขน
ขวาและซ้ายวางแนบลำตัว ส่วนปลายแขนหรือมือข้างใดข้างหนึ่งมักวางไว้บนหรือใต้กระดูกเชิงกราน มีการมัด
เท้าหรือเข่า สิ่งของที่ฝังอุทิศให้กับผู้ตาย เป็นภาชนะเคลือบน้ำคินสีแดงแบบต่างๆ สภาพ
ศพสมบูรณ์ มีลักษณะพิเศษ คือ คอแคบ ปากผายออก คล้ายปากแตร โดยจะวางไว้บริเวณเหนือศีรษะ
หรือปลายเท้าของผู้ตาย มีเพียงศพเดียวที่วางรอบลำตัว นอกจากนี้ยังพบเครื่องประดับ ได้แก่ กำไล
ข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อมือ

หลุมฝังศพในระยะที่สอง ศพยังถูกฝังนอนหงายภายในหลุมแบบ

เช่นเดิม แต่ทิศทางศีรษะของผู้ตายฝังไม่แน่นอน แขนและมือวางแนบลำตัว ภาชนะดินเผาที่อุทิศ
ให้ฝังอยู่ข้างลำตัวกับหลุมฝังศพในระยะแรกคือ ภาชนะเคลือบน้ำคินสีแดง รูปทรงแบบหม้อมีสัน
หรือหม้อปากกว้างหรือก้นกลมหลายเรียกทาบ แบบพานสีคำ เป็นต้น แต่ไม่ปรากฏภาชนะแบบปากแตร

โดยภาชนะส่วนใหญ่จะวางไว้บริเวณเหนือศีรษะ โครงกระดูกส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องประดับ
นอกจากนี้ยังพบการฝังศพเด็กทารกในภาชนะดินเผาด้วย

หลุมฝังศพในระยะสุดท้าย ศพยังถูกฝังแบบนอนหงายเช่นเดิม ทิศทาง
ของศพหันศีรษะของการฝังศพเริ่มชัดเจน คือ หันศีรษะไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ (ยกเว้นหนึ่งศพ
หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก) แขนและมือทั้งสองข้างวางแนบลำตัว มีเพียงศพเดียวที่วางมือบน
อกของเชิงกราน ส่วนใหญ่ขาเหยียดตรง บางศพมีร่องรอยการมัดเข้าหรือเท้า ภาชนะดินเผาที่ฝัง
ร่วมกับศพเปลี่ยนไป คือ เป็นภาชนะดินเผาแบบพิมายคำแต่มีกะไม่สมบูรณ์ แบบเคลือบน้ำดินสี
แดงมักจะ ไม่ปรากฏ โดยภาชนะจะถูกวางอยู่บริเวณกลางลำตัว หรือปลายเท้าจำนวนเพียงเล็กน้อย
เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมการฝังศพในระยะสุดท้ายนี้จะเพิ่มความซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น มีการ
วางกระดูกขาบริเวณกะโหลก ปลายคาง หรือบนลำตัว บางศพ โรยแร่ใยหินวางรอบกะโหลกและ
ปลายเท้า ส่วนเครื่องประดับนิยมใส่กำไลสำริด แหวนสำริด หรือเครื่องประดับที่ทำด้วยสำริด ถูกปิด
ทับไว้ ถูกปิดหิน ถูกปิดดินเผา และยังพบการฝังศพเด็กทารกในภาชนะดินเผาเช่นเดียวกับระยะที่สอง

ข. หลุมขุดค้นที่ 3

การฝังศพของหลุมขุดค้นนี้มีหลักฐานชัดเจนเฉพาะการฝังศพใน
ระยะแรกเท่านั้น ซึ่งมีอายุร่วมสมัยกับหลุมฝังศพระยะแรกของหลุมขุดค้นที่ 1 แต่มีพิธีกรรมที่
แตกต่างกัน คือ ศพจะถูกฝังนอนหงาย หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก แขนแนบลำตัว ส่วนใหญ่ขา
เหยียดตรง ยกเว้นศพเด็ก 3 โครงที่ขาเบะออกเล็กน้อย ภาชนะดินเผาที่ฝังร่วมกับ โครงกระดูกเป็น
ดินเผาเคลือบน้ำดินสีแดง แต่จะถูกทุบแตกและวางคลุมทับส่วนล่างของโครงกระดูก บริเวณเหนือ
ศีรษะ มีการวางภาชนะดินเผาทุบแตกรองใต้สะโพก นอกจากนั้นมีการฝังกระดูกนิ้วมืองวางข้าง
กระดูกกะโหลก มีก้อนดินเศษบริเวณข้างศีรษะหรือปลายเท้า มีแวนดินเผา ในส่วนของเครื่องประดับ
พบเพียงศพเดียวที่ใส่กำไลสำริดและกำไลเปลือกหอย นอกนั้นในโครงกระดูกอื่นไม่พบ
เครื่องประดับแต่อย่างใด

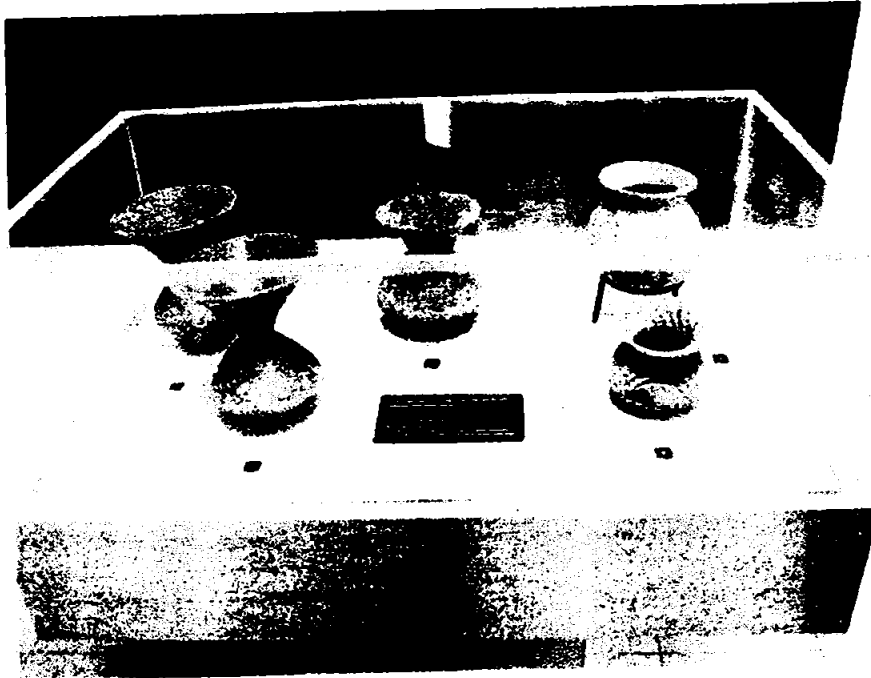
1.5.1.9 โบราณวัตถุ

โบราณวัตถุที่พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ไม่ว่าจะเป็นจากที่
ขุดพบเอง หรือจากการขุดค้นทางวิชาการของทางราชการ ในปี พ.ศ. 2526, 2527 และ 2534
นั้น เมื่อก่อนพบทั้งหมดทั้งชนิด ประเภท และปริมาณ โบราณวัตถุเหล่านี้มีทั้งของใช้ใน
ประจำวันของคนในสมัยก่อน ซึ่งพบในชั้นดินที่อยู่อาศัยเดิม และสิ่งของซึ่งฝังรวมอยู่กับศพ
ที่ขุดพบ แยกแยะตามประเภทของวัสดุได้ คือ

ก. โบราณวัตถุประเภทดินเผา

ภาชนะดินเผา โบราณวัตถุที่พบมากที่สุดในแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ คือ ภาชนะดินเผา ทั้งนี้เพราะเป็นเครื่องใช้จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนสมัยก่อน ภาชนะดินเผาที่พบ สามารถแบ่งย่อยตามลักษณะรูปแบบได้ ดังนี้

- (1) ภาชนะดินเผาแบบคนโทปากแคบ
- (2) ภาชนะดินเผาแบบคนโทปากแคบมีเชิง
- (3) ภาชนะดินเผาแบบพาน
- (4) ภาชนะดินเผาแบบชามก้นตื้น
- (5) ภาชนะดินเผาแบบหม้อก้นกลม
- (6) ภาชนะดินเผาแบบโอ่ง
- (7) ภาชนะดินเผาทรงเตี้ย
- (8) ภาชนะดินเผาแบบไห
- (9) ภาชนะดินเผาแบบหม้อมุมมนก้นกลม
- (10) ภาชนะดินเผาแบบหม้อมุมมนก้นตื้น
- (11) ภาชนะดินเผาแบบหม้อมุมมนก้นตื้นมีเชิง
- (12) ภาชนะดินเผาแบบชามก้นกลม
- (13) ภาชนะดินเผาแบบชามก้นตื้นมีเชิง
- (14) ภาชนะดินเผาแบบจาน
- (15) ภาชนะดินเผาแบบถ้วยก้นกลม
- (16) ภาชนะดินเผาแบบถ้วยก้นตื้น

ภาพที่ ๑: แสดงโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง
จังหวัดบุรีรัมย์ (ที่มา: พิพิธภัณฑ์บ้านธารปราสาทใต้)

ภาพที่ ๒: แสดงโบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผาที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้ อ.โนนสูง
จังหวัดบุรีรัมย์ (ที่มา: พิพิธภัณฑ์บ้านธารปราสาทใต้)

แวนดินเผา เป็น โบราณวัตถุอีกประเภทหนึ่งที่มักพบในแหล่ง โบราณคดีทั่วไป เป็น
 วัตถุที่ใช้สำหรับปั้นด้วยจากเส้นใยชนิดต่างๆ แวนดินเผาที่พบที่แหล่ง โบราณคดีบ้านปราสาทมี
 รูปแบบ ได้แก่ รูปกลมแบน รูปครึ่งวงกลม โค้งมาก โค้งน้อย ทรงกรวยฐานตัด รูปทรงคล้าย
 ลูกบอลกลวง แวนทุกแบบจะเจาะรูตรงกลาง ทำจากดินเผาเนื้อหยาบ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
 ๑-๒ ซม. พบทั้งจากชั้นดินที่อยู่อาศัย และฝังรวมอยู่กับศพ

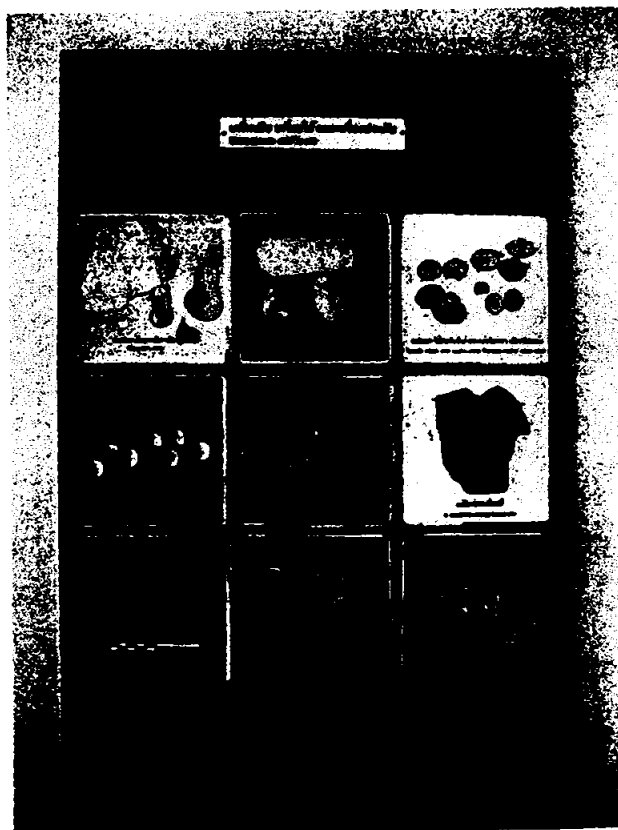
หินคูด เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำภาชนะดินเผา คือ เมื่อปั้นดินขึ้นรูปเป็นภาชนะแล้ว
 ใช้เหล็กแท่งผิวด้านนอกเป็นรูปทรงตามต้องการก็จะใช้หินคูดรองรับผิวภาชนะด้านใน ส่วนด้าน
 ข้างจะ ใช้ไม้แผ่นเรียบมีด้ามจับที่เรียกกันว่า ไม้ลาย ตีคกแต่ง หินคูด มีลักษณะรูปทรงคล้ายคอกเห็ด
 มีรูปร่างทางอันเป็นทรงกระบอกปลายโค้งมน

กระสุนดินเผา กระสุนดินเผา มีทั้งแบบผิวเรียบและผิวขรุขระ สีดำ สีแดง (จากการเผา)
 และสีน้ำตาลดินสีแดงใช้ร่วมกับคันกระสุนสำหรับยิงสัตว์ขนาดเล็ก
 แม่พิมพ์ดินเผา มีน้ำหนักเบา ผิวสีแดง และน้ำตาลแดง
 เบ้าหลอมโลหะ ได้พบเบ้าหลอมโลหะทำจากดินเผาเนื้อหยาบ เป็นเบ้าหลอมโลหะ

เครื่องประดับ

ตุ๊กตาดินเผา ตุ๊กตาดินเผา รูปผู้หญิงครึ่งตัว สภาพชำรุด สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของที่
 ใช้เล่นเพื่อใช้ในพิธีกรรมหรือความเชื่อบางอย่างของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านปราสาท

ลูกปัดดินเผา พบเป็นจำนวนมากในชั้นดินหลายระดับ มีทั้งแบบสีส้ม สีแดงเป็นมันเงา
 และสีน้ำตาลแดง โดยมีรูปแบบต่างกัน 3 แบบ คือ แบบเม็ดกลม แบบทรงกระบอกยาวและสั้น และ
 แบบเส้นแวนกลมบาง ลูกปัดทุกเม็ดจะเจาะรูตรงกลาง และมีขนาดค่อนข้างเล็ก

ภาพที่ 14 แสดงโบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่ขุดค้นพบที่บ้านธารปราสาทใต้
อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา (ที่มา: พิพิธภัณฑสถานบ้านธารปราสาทใต้)

ข. โบราณวัตถุประเภทสำริด

สำริดเป็นโลหะที่มีส่วนผสมของทองแดงกับดีบุก โบราณวัตถุที่ทำจากโลหะที่พบในแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประดับ ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แหวนสำริด พบทั้งแหวนนิ้วมือและแหวนนิ้วเท้า มีลักษณะเป็นวงกลมเหมือนกัน บางวงมีหัวแหวนลักษณะคล้ายหัวสัตว์ประกอบอยู่ด้วย

2. กำไลสำริด มีลักษณะเป็นวงกลมเชื่อมติดกัน หน้าตัดมีทั้งแบบแผ่นแบนและแบบเป็นเส้นกลม และเป็นเส้นสี่เหลี่ยม

3. ดุมหูสำริด พบจำนวนเล็กน้อย

4. กระพรวนสำริด ลักษณะเป็นลูกกลม ข้างในกลวง มีรอยผ่าด้านข้างใช้แขวนทำเป็นห่วง

5. เกลียวสำริด พบ 2 แบบ คือ แบบที่มีลักษณะเส้นกลมขดเป็นเกลียวซ้อนกันเป็นชั้นๆ และแบบเป็นแผ่นแบนเป็นริ้วคล้ายริบบิ้น

เครื่องประดับหน้า พบฝังร่วมกับโครงกระดูกจำนวน 2 โครงด้วยกัน
เป็นเส้นสำริดคาดหน้าผากปลายสองข้างโค้งลงไปข้างแก้มแล้วขดเป็นวงกลมแบบกัน

ขวานสำริด เป็นขวานมีบ้อง คมขวานแบบโค้งมน ค้ำเป็นบ้องกลาง
ห่วงสำริดหุ้มด้วยเหล็ก มีลักษณะเป็นห่วงเส้นกลมหนา เนื้อโลหะด้าน
ในเป็นสำริด ส่วนด้านนอกหุ้มหรือฉาบด้วยเหล็ก

ก. โบราณวัตถุประเภทเหล็ก

โบราณวัตถุที่ทำจากเหล็กส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้และอยู่ใน
รูปขลุ่ยเป็นสนิมศูกร่อน หรือเป็นชิ้นส่วนของเครื่องใช้ที่ไม่สามารถบอกได้ว่าคืออะไร พองจะ
มีลักษณะรูปแบบได้ดังนี้

มีด ลักษณะเป็นแผ่นเหล็กเรียบแบน ด้านคมจะบางและด้านสันหนากว่า
ปลายมีคี่ป้านหรือมน ส่วนค้ำมีริ้ว

ขวาน ลักษณะเป็นแผ่นค้ำสันหนาแล้วค่อยๆ บางลงคล้ายลิ้ม

พลั่ว ลักษณะเป็นแท่งเหล็กกลมยาวเรียวยาวปลายแหลม ขนาดความยาว

ประมาณ

ห่วง ลักษณะเป็นห่วงกลมเนื้อหนา พบเพียง 1 วง

ง. โบราณวัตถุประเภทหิน

โบราณวัตถุที่ทำด้วยหินมีทั้งที่เป็นเครื่องประดับและเครื่องมือเครื่องใช้
มีลักษณะรูปแบบได้ดังนี้

ลูกปัดหิน โมรา พบ 2 แบบ คือ แบบเป็นลูกปัดเม็ดกลมสี่เหลี่ยมและลูกปัด

รูปวงรี

ลูกปัดหินอะเกต ลักษณะที่พบส่วนใหญ่เป็นรูปแบบทรงกระบอกสีขาว

รูปสี่เหลี่ยม

เครื่องประดับหินอะเกต สีน้ำตาลสลับขาวหรือดำสลับขาว ลักษณะเป็น

รูปวงรี โดยทำเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมแบนเจาะรูตามยาว

ขวานหินขัด ทำจากหินหลายชนิด หลายขนาด แต่จะมีขนาดไม่ใหญ่มาก

มีขวานหินโค้งแบน ส่วนค้ำจะโค้งเรียวยาวและหนากว่าส่วนคมที่มีลักษณะแบนกว้าง

กำไล ทำจากหินอ่อนสีขาวขนาดค่อนข้างใหญ่ ลักษณะเป็นแผ่นวงโค้ง

รูปวงรี แต่ส่วนค้ำในทำเป็นขอบหนา

จ. โบราณวัตถุประเภทแก้ว

โบราณวัตถุที่ทำจากแก้วมีเพียง 2 ประเภท คือ ลูกปัด และกำไล
 ลูกปัดแก้วสีเหลือง พบน้อยมาก ลักษณะเป็นรูปทรงกระบอกสีเหลือง

ลูกปัดแก้วสีทองหรือสีอำพัน ลักษณะเป็นรูปทรงเกือบกลม เนื้อแก้วใส

ลูกปัดแก้วสีฟ้า ลักษณะเป็นเม็ดทรงกระบอกสั้น สีฟ้าใส

ลูกปัดแก้วสีฟ้าน้ำทะเลหรือสีฟ้าอมเขียว ลักษณะจะเป็นรูปแบบ

กลมกลัดสั้นและรูปทรงกระบอกเกือบจะเป็นทรงกลม ก่อนข้างจะประแดง่าย

ลูกปัดแก้วสีน้ำเงินเข้ม พบเป็นจำนวนมากที่สุดในกลุ่มลูกปัดแก้ว

ลักษณะจะมีสองแบบคือทรงกระบอกสั้นและทรงเกือบกลม

ลูกปัดแก้วสีเขียว พบเพียง 2 เม็ด

กำไลแก้ว พบเป็นเพียงชิ้นส่วนกำไลแก้วสีฟ้า และสีน้ำเงิน เพียง

จ. โบราณวัตถุประเภทเปลือกหอย

ลูกปัด ทำจากเปลือกหอย มีขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแผ่นกลม

รูปร่างกลาง แต่มีบ้างเล็กน้อยที่เป็นแท่งทรงกระบอก

กำไล ลักษณะกำไลส่วนใหญ่จะเป็นวงโค้งติดกัน หน้าตัดเป็นรูป

กลมผืนผ้า หรือครึ่งวงกลม

ข. โบราณวัตถุประเภทกระดูกสัตว์

พบจำนวนเล็กน้อย ชิ้นหนึ่งเป็นเครื่องมือทำจากกระดูกสัตว์เป็นค้ำขา

ของขาหนึ่งแหลม ส่วนอีกด้านหนึ่งแบน และอีกชิ้นหนึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือปลายแหลม

รูปร่างแคบขรุขระ

1.5.2 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมบ้านผู้ไทยโคกโก่ง อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัด

คาบแก้ว

1.5.2.1 ประวัติและความเป็นมาของชาวผู้ไทย

คำว่า "ผู้ไทย" ได้มีการใช้เรียกและเขียนที่แตกต่างกันไป บ้างใช้คำว่า "ผู้ไทย" เพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ดวล (2527), สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ (2541), สุวิทย์ และณรงค์ (2541) บ้างก็ใช้ว่า "ภูไทย" (ทวีศิลป์, 2526) โดยงานวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า "ผู้ไทย" แทนชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาในกลุ่มไทย และอาศัยอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ชาวผู้ไทย คือ ชนเผ่าไทเผ่าหนึ่งที่มีกระจายอาศัยอยู่ตามป่าตามเขา หรือตามในเขตลุ่มน้ำโขง ดังนั้น จึงเรียกตนเองว่า "ผู้ไทย" ถิ่นอาศัยเดิมอยู่บริเวณทางตอนเหนือของประเทศไทยและแดนเวียดนาม เช่น เมืองไล เมืองแดง (ปัจจุบันคือ เขียนเบียนฟู ในเวียดนาม) และบริเวณสิบสองจุไทย แต่ชาวผู้ไทยกลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองวังเวียงเวียงคำที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ อ.สหัสขันธ์ และ อ.ภูผินารายณ์ บ้านโพน บ้านหนองช้าง บ้านหนองยาง บ้านหนองเม 300 ครอบครัว รวมกันประมาณ 1200 คน ซึ่งตั้งเป็นชุมชนภูไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ (ธาดา, 2541)

ชาวผู้ไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะการแต่งกายและภาษาถิ่นที่ตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ กลุ่มผู้ไทยขาว และกลุ่มผู้ไทยดำ ผู้ไทยแดง โดยกลุ่มผู้ไทยขาวตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของเวียดนามต่อพรแดนของประเทศจีน มีการใช้ธรรมเนียมต่างๆอย่างชาวเผ่าที่เรียกผู้ไทยขาวก็คือ เมื่อเวลาถึงงานศพ ก็จะนุ่งห่มเครื่องขาว โดยนุ่งอยู่จนครบ 3 ปี ส่วนผู้ไทยดำในภาคอีสานจัดเป็นผู้ไทยดำ ผู้ไทยแดง โดยสังเกตได้จากลักษณะธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย พิธีศพ มีผิวพรรณคล้ายผู้ไทยขาวแต่ดำกว่าเล็กน้อย โดยทั้งสองกลุ่มใช้ภาษาพูดแบบเดียวกัน

ชาวผู้ไทยในประเทศไทย มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่สิบสองจุไทย บริเวณตอนใต้ของประเทศไทยและเวียดนาม (อรศิริ, 2545 และทวีศิลป์, 2526) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเมือง 8 เมือง คือ เมืองแดง (แดนหรือเขียนเบียนฟู) เมืองความ เมืองคง เมืองน่วย เมืองจา เมืองโมะ เมืองโพน (เขต) และเมืองซา (สุวิทย์ และณรงค์, 2541) โดยมีอาณาเขตกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ใกล้เคียงกับหลวงพระบาง (เมืองหัวพันห้าทั้งหก) และใกล้เคียงเวียงจันทน์ (เมืองพวน) (ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์, 2541) ซึ่งผู้ไทยกลุ่มนี้อาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นในพื้นที่เมืองน่าน้อยอ้อขุหนุ่ยเมืองโพนเมืองแดง เนื่องจากความไม่อุดมสมบูรณ์และเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำกลุ่มกับเจ้าเมืองน่าน้อยอ้อขุหนุ่ย จึงได้มีการอพยพลงมาทางใต้ โดยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง

ชาวผู้ไทยถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกโดยพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กองทัพไทยมีการกวาดต้อน

๑. ลาวทงคำ (ลาวทงคำ) และลาวพวน จากสงครามระหว่างหลวงพระบางและเวียงจันทน์มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองนครบุรี ส่วนผู้ไทยในภาคอีสานเป็นการอพยพครั้งใหญ่ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย (ครั้งที่ 2) ซึ่งอพยพมาจากเมืองตะโปน (เซโปน) และเมืองกระป๋อง (กะป๋อง) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งสาเหตุของการอพยพครั้งนี้คือ การเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2369-2371 และเกิดสงครามระหว่างเวียงจันทน์กับเวียงคานาม ในระหว่างปี พ.ศ. 2376-2490 โดยมีกาวาดค้อนให้ประชาชนในลาวมาตั้งถิ่นฐานในภาคอีสานและภาคกลางของประเทศไทย บริเวณ จ. ฉะเชิงเทรา จ. ชลบุรี จ. นครราชสีมา จ. ปราจีนบุรี จ. สระบุรี จ. ลพบุรี จ. สุพรรณบุรี จ. เพชรบุรี จ. ราชบุรี และจ. นครปฐม (กรมศิลปากร) โดยผู้ไทยในภาคอีสานได้มีการแบ่งการอพยพออกเป็นหลายกลุ่ม (ทวีศิลป์, 2526: ๑๖๖) ดังนี้

- ก. กลุ่มเมืองวังและเมืองคำอ้อ ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ จ. กาฬสินธุ์ (อ. สหัสขันธ์ อ. ภูพานารายณ์ และอ. เขาวง), จ. สกลนคร (อ. พรหมานิกม อ. สว่างแดนดิน อ. บ้านม่วง อ. บ้านนาหวาย อ. นครนิเวศ อ. กุสุมาลย์ และอ. กุดบาก) (ถวิล, 2527), จ. นครพนม (อ. เรณูนคร อ. ธาตุพนม อ. มุกดาหาร และอ. ศรีสงคราม), จ. มุกดาหาร (อ. หนองสูง อ. คำชะอี)
- ข. กลุ่มเมืองตะโปน (เซโปน) ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ เมืองวัง ย้ายมาอยู่ที่ จ. นครราชสีมา (อ. เสนานิกม และอ. ชานุมาน), จ. ยโสธร (อ. คำเขื่อนแก้ว)
- ค. กลุ่มเมืองกระป๋อง ย้ายมาอยู่ที่ จ. สกลนคร (อ. วาริชภูมิ และอ. พัง

ในบางครั้งเอกสารการศึกษาเกี่ยวกับการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของลาว จะมีการกล่าวรวมไปถึงการอพยพของประชากรลาวในพื้นที่เมืองพิม เมืองนอง เมืองเชียงแต เมืองเว และเมืองมหาชัยค้าย เนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานที่แรกของชาวผู้ไทยมาก่อน

ปัจจุบันพื้นที่ในภาคอีสานที่มีการตั้งถิ่นฐานของชาวผู้ไทยที่เรารู้จักมีดังนี้ ก. เรณูนคร (เมืองเว) จ. นครพนม, อ. ภูพานารายณ์ จ. กาฬสินธุ์, อ. คำชะอี จ. มุกดาหาร, จ. นครราชสีมา และ จ. สกลนคร

1.5.2.2 วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชาวผู้ไทย

การดำรงชีวิตของชาวผู้ไทย จะขึ้นอยู่กับการทำงาน ทำไร่ เป็นหลัก และทำนา ทำไร่ กวเข้ หมู เป็ด และไก่ เลี้ยงไหม ทำไร่ฝ้าย และทอผ้า มักเป็นลักษณะเลี้ยงตนเองเป็นหลัก เห็นผลทางการค้า ปัจจุบันชาวผู้ไทยในจ. กาฬสินธุ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักแล้วสตรีชาวผู้ไทย จะมีกิจกรรมทอผ้าเอาไว้ใช้เอง เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าโสร่ง ผ้าไหม และผ้าแพรวา โดยการทอผ้าแพรวาเป็นประเพณีอย่างหนึ่งสำหรับเด็กสาวชาวผู้ไทย ทุก

จะต้องทอดผ้าแพรขาวให้เป็น และให้ได้อย่างน้อย 1 ผืน ก่อน จะแต่งงานมีครอบครัว เพื่อนำไปใช้
 ครอบครองสไบเฉียง ทับเสื้อสีดำที่ชาวผู้ไทยมักนิยมสวมใส่ ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย (ธาดา, 2541)

ด้านการปลูกเรือน มักจะมีการตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ มีการ
 รับมรดกเป็นทรงหลังคาสูง ใช้แฝกมุงหลังคา ฝาใช้ไม้ไผ่สาน ใต้ถุนเรือนสูงเพราะใช้เป็นที่พักงาน
 ไม้แปรรวมและเครื่องใช้ต่างๆ ส่วนนอนภายในเรือนมีขนาด 1 หรือ 2 ห้อง มีช่องหน้าต่าง 2 ช่องที่
 สวมที่ เือนและท้ายเรือน มีเฉลียงเรือนด้านข้างสำหรับตั้งเคาไฟเพื่อทำครัว เรือนบางหลังใช้ใต้
 ถุนในการประกอบอาหารแทน (พระโพธิวงศาจารย์, 2515) ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับ
 เรือนพื้นดินอีสานในอดีต โดยสามารถแบ่งรูปแบบเรือน (เฮือน) ได้เป็น 3 รูปแบบ คือ เรือนหัวลอย
 (เรือนหัวลอย), เรือนเปิง (เฮือนเปิง), เรือนชั่วคราว (เฮือนชั่วคราว) (นพคต และจันทนีย์, 2546)

สำหรับภาษา ชาวผู้ไทยมีการพูดที่คล้ายคลึงกับภาษาท้องถิ่นอีสาน แต่
 ในบางพูดจะไม่ออกเสียงสระอี เอือ แต่จะออกเสียง อัว เป็น โอ, เอือ เป็น เอ, และเอือ เป็น
 เออ แต่ก็สามารถสื่อสารกันเข้าใจได้

สำหรับนิสัยใจคอของชาวผู้ไทย มีความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้าของ
 หมู่บ้าน ทำกิจกรรมต่างๆ หากหัวหน้ากลุ่มเห็นด้วย คนในหมู่บ้านมักให้ความร่วมมือ อาจสืบ
 นิสัยมาจากในอดีตบรรพบุรุษของชาวผู้ไทยมีการอพยพบ่อยครั้ง จึงต้องมีผู้นำในการเดินทาง ซึ่ง
 ผู้นำมักเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชนกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง ชาวผู้ไทยนิยมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม
 ชุมชนเล็กๆ เพื่อแม่ ก่อถุกกันดี แม้จะไม่คุ้นเคยกันมาก่อนก็ตาม เป็นคนที่มีความซื่อตรงต่อกลุ่ม
 ชุมชน (ถวิธ, 2515)

ด้านความเชื่อนั้น เดิมชาวผู้ไทยไม่ได้มีการนับถือศาสนาใดเป็นหลัก มี
 ความเชื่อในผีเฉพาะผี แต่ขณะที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองวัง ได้มีการเริ่มนับถือพุทธศาสนา
 ชาวผู้ไทยจึงเริ่มที่จะเลื่อมใสและมีการทำบุญเพื่อการกุศลสืบมา ในปัจจุบันผู้ไทยในภาคอีสานจะ
 นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก สอดคล้องกับประเพณีทางพุทธศาสนา ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากชาวไทยอีสาน แต่ความเชื่อเรื่อง
 ผียังคงมีบทบาทในการดำรงชีวิตของชาวผู้ไทยในปัจจุบัน เช่น ผีแดน (เทพผู้เป็นใหญ่สูงสุด), ผีปู่
 ผีย่า (เทพพื้นเมือง), ผีฟ้า (เทพยดา) ส่วนผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษก็ยังคงพบเห็นอยู่บ้าง โดยจะมีการ
 บูชาไว้บนเรือนด้านหัวนอน อยู่ทางทิศตะวันออกของเรือน สังคมชาวผู้ไทยยังมีความเชื่อ
 ในผีที่อยู่ที่เหนือธรรมชาติ เนื่องจากพุทธศาสนายังให้ความมั่นคงทางจิตใจของชาวผู้ไทยยัง
 ไม่สมบูรณ์ จึงหันเข้าไปยึดมั่นในอำนาจและขอความคุ้มครองจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่ง
 ได้เกิดขึ้นได้จากพิธี การเลี้ยงปู่ตา และการเหยา (นพคต และจันทนีย์, 2546)

1.5.2.3 ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทย

ก. การแต่งกาย การแต่งกายในเวลาปกติผู้ชายนุ่งผ้าด้ายตามเมล็ดงาสี

สีขาวยาวมา สีขาว สวมเสื้อด้ายสีดำ (ผ้าพื้นเมือง) ผู้หญิงนุ่งซิ่น
 สีดำหรือสีดำ (ผ้าพื้นเมือง) ถ้าไม่สวมเสื้อแทนที่จะห่มผ้าเอาแขนเสื้อผูกสะพายแล่งเฉียงบ่าใช้แทน
 เสื้อ เครื่องประดับของชายในเวลาปกติไม่มี ผู้หญิงมีกำไลเงินใส่ข้อมือกับกระจอนหู (ต่าง
 ฝักด้วยเงินหรือทองเหลืองใส่ประจำตัวอยู่เสมอสำหรับคนค่อนข้างมีฐานะกับผ้ามันต์ซิด (ผ้า
 ผืนเรียบ สีเหลืองผืนผ้าเล็กๆ ผูกคล้องศีรษะรัดผมไม่ให้รุงรังโดยมากใช้ทั้งหญิงทั้งชาย ในเวลา
 พิเศษบุรุษผ้าเป็นเวลาปกติใช้แต่ผู้หญิง ถ้าเป็นเวลางานนักขัตฤกษ์ผู้ชายนุ่งผ้าไหมสวมเสื้อ
 สีนกเข้ กักหมี่ซิด (ผ้าพื้นเมือง) ส่วนผู้หญิงนุ่งซิ่นหมี่ไหม สวมเสื้อผ้าดำแขนยาว รูปเสื้อกระบอก
 ผูกกระดุมด้วยแถวหนึ่งประมาณ 30-40 เม็ด สมัยหลังบางคนใช้สตางค์ห้าหรือสตางค์สิบ ร้อย
 ผูกติดกระดุมทุกลูก แล้วแต่ฐานะ เครื่องประดับกายมีถูกปิดแก้วร้อยเป็นสายใช้คล้องคอผูก
 ไว้แถวหน้าผกหลายเส้นทั้งหญิงและชาย(ถวิล ทองสว่างรัตน์, 2527:85-86)

๒๒ การแต่งกายของชาวผู้ไทยน้อย บ้านโคกโค้ง อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรม
 อนุรักษ์วัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ข. การบายศรีสู่ขวัญ

เท่าที่สังเกตเห็น ชาวผู้ไทยทั้งหลายทั่วไป มีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญเป็น
 พิธีให้เจริญขึ้นในชีวิต เพราะเชื่อว่าคนเรามีสิ่งหนึ่งเป็นมิ่งขวัญคือ ศิริประจำอยู่ในตัว
 หากขาดหรือลดระดับลง จะมองเห็นได้ชัดว่า ผู้นั้นมีสิ่วพรรณไม่เปล่งปลั่ง ผู้ไทยเรียกว่า

...เขาตาย มีลักษณะไม่หุคห่อง เขาเรียกว่า ขวัญหายหรือขวัญไม่อยู่ในเนื้อในกายเสียแล้ว ต้อง
...กับขวัญให้ดั้งเดิม

ขวัญนั้นมืออยู่ 32 ขวัญ เท่ากับอาการ 32 มีผม ขน เป็นคัน และยังมีขวัญ
... 92 ขวัญ คงจะเกี่ยวกับจิตและเจตสิกอีกก็ได้ ดังคำสูตรตอนหนึ่งว่า “สามสิบสองขวัญมา
...สิบสองขวัญมาให้โฮม” เป็นตัวอย่าง อย่างไรก็ตามความเชื่อถือแต่โบราณก็มีได้ไว้สาระ
...ที่ได้ก็คือ ทำให้จิตใจของผู้ที่ได้รับการสู่ขวัญดีขึ้นกว่าเดิมเป็นไหนๆ เมื่อจิตใจดีขึ้นแล้ว
...จะเปล่งปลั่ง

ชาวผู้ไทยมีการบายศรีสู่ขวัญตั้งแต่แรกเกิดทีเดียว เริ่มตั้งแต่แม่ออกกรรม
... (การอยู่ไฟ) ทารกที่เกิดมาก็ได้รับการสู่ขวัญด้วย เรียกว่าการรับขวัญ มีญาติพี่น้องร่วมกัน
...ขวัญเท่าที่จะมาได้ จะให้ของขวัญแก่เด็กก็ในโอกาสนี้ แต่ก่อนนั้นชาวผู้ไทยแยกคำว่าบายศรีสู่
...ใครคนละอย่าง บายศรีใช้สำหรับพระภิกษุสามเณรเรียกว่าบายศรีพระ ส่วนสู่ขวัญนั้นใช้กับคน
... แต่บัดนี้ใช้รวมกันหมด คือรวมทั้งสองคำเป็นประ โยคเดียวกัน เช่นบายศรีสู่ขวัญเลขที่เดียว

สิ่งของที่นำมาบายศรีสู่ขวัญนั้น มีทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค คือของใช้
...กัน ตามฐานะของบุคคล เท่าที่สังเกตเห็นนั้น ถ้าเป็นเด็กขนาดนักเรียนก็ใช้ไข่ไก่ ถ้าเป็น
...สาวใช้ไก่ต้ม ถ้าเป็นพ่อบ้านแม่เรือน ใช้หมู วัว ควาย แต่เป็ดและม้า ไม่เห็นนำมาใช้เลย การ
...ขวัญได้วิวัฒนาการมามาก ถ้าแขกผู้มีเกียรติหรือผู้สูงศักดิ์ มีการบายศรีด้วย นับว่าเป็น
...ใหญ่พอๆ กิจการสู่ขวัญบายศรีนี้เป็นสัญลักษณ์อันหนึ่งที่นำสรรเสริญ เพราะเป็นที่เชิดหน้าชู
...เป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยือนเป็นอย่างยิ่ง เป็นการผูกมิตรภาพอันมีค่าสูงส่ง หากที่จะหา
...มาเปรียบได้ จะได้พรรณนาให้ยาวเกินจุดหมายที่วางไว้ เพราะต้องการพูดสู่ขวัญบายศรีของ
...ผู้ไทยเท่านั้น พานบายศรีชาวผู้ไทยเรียกว่า ขันมะเบิ้ง จัดใส่พานหรือขันโตก เอาไข่ต้ม ไก่ต้ม
...ต้ม ข้าวต้ม ของหวาน มีกล้วยสุก ผลไม้สุก ข้าวสุก ข้าวสาร ดอกไม้ ธูปเทียน เทียนวัดกิ่ง
... คือ เทียนวัดรอบตัว รอบหัว ของเจ้าของขวัญที่จะบายศรีสู่ขวัญให้ เสื้อ เครื่องนุ่งห่ม และ
...ประดับของเจ้าของขวัญจัดมาให้พร้อม แต่ให้จัดเป็นสัดส่วนต่างหาก เกรงว่าจะเลอะเทอะ
...กับของอยู่ของกินเหล่านั้น จัดคาย (คำขวัญข้าว) หมอสูตรขวัญไว้อีก 1 ขัน ส่วนค้ายผูกแขน
...ไปในพาขวัญให้มากเพื่อให้ผู้มาผูกแขนผูกให้เจ้าของขวัญ บางทีไม่จัดหมอสูตรขวัญด้วยก็ได้ ถ้า
...ๆ หลานๆ เล็กน้อยนั้น แต่งบายศรีใส่ขัน หรือฝาคะติบข้าวก็ได้ ผูกแขนให้เป็นพิธีเท่านั้น
...จะดีใจนักหนาแล้ว

เมื่อตั้งพานบายศรีสู่ขวัญแล้ว ญาติพี่น้องทุกคนจะเข้ามานั่งล้อมเป็นวง
...ขวัญ ก็เริ่มจุดธูปเทียน และว่าคาถาสู่ขวัญ เสร็จสู่ขวัญแล้วมีการมอบพาขวัญ หมอสูตรจะ
...ก่อน โดยเอาค้ายผูกแขนมาเส้นหนึ่ง ขอดปมตรงกลางแล้วปัก ไปปักมา ตอนปักออกเข้าพูด
...กล่าวเข้า ขวัญเจ้ามาโฮม ข้อมมาพู่แทนขั้ว ชักแทนไว้ ขวัญเจ้าอย่าได้หนี เอาะเนาะไปไก่ 32
... 92 ขวัญเหือมาโฮม” แล้วให้พรดีๆ เท่าที่จะพรรณนาได้ เช่น “นอนหลับเหือฝัน ได้เงิน

กับนอนตื่นเหื่อได้เงินแสน แบนมือไปเหื่อได้แก้วมณีโชติ โทษฮ้ายฮยาม่าผ่าน มารฮ้ายฮยาม่า
เข้าเป็นต้น แล้วผูกข้อมือด้วยด้ายนั้น คอไปผู้อื่นเรียงลำดับกันเข้าไปผูกแขน เมื่อผูกหมดทุกคน
ก็ยกมือสูตรจะต้องฟายเหล่า คือ เอาใบพลูจุ่มน้ำเหล่าแล้วจ้ำใส่ฝ่ามือทุกคนที่เป็นเจ้าภาพหรือ
ผู้มาร่วมในพิธีบายศรีสู่ขวัญ เหมือนกับเป็นการปัดรังควาญให้ คือปัดเอาเสนียดจัญไรออกไป
ไปไหนแล้วทุกคนจะเอามือลูบศีรษะด้วยน้ำเหล่าที่พายให้ที่ฝ่ามือนั้น เป็นอันเสร็จพิธี

การมอบขวัญคอนสูตรขวัญเสร็จ มีคำมอบว่า ดังนี้ “มือนี่เป็นวันดีวัน
งามที่เขอมอบพาขวัญ เหื่อเจ้าจงอยู่ดีมีสุขสบาย ของนี้เอามาแต่โหเฮอว้ายท่ายเฮอซุม เอามาแต่หิน
สุระน้ำเต้าเต้า มาแต่เห็ดคณาบอนนาเหื่อ เอามาแต่เคอหวายหลิมคิมไม้ใหญ่ ฮับเอาแล้ว เหื่อ
เจ้าเป็นเง่ามเหากวาง เหื่อเจ้ามันป้านคางหมูเดือน เคนข้างพาย ขนายข้างน้ำ แท้คาย อาญาเออ”

คำสู่ขวัญนั้นเป็นทำนองคล้ายกลอน 7 หรือร้อยยาว ไพเราะน่าฟัง คงได้
แรงบันดาลใจมาจากชาวจังหวัดร้อยเอ็ด เพราะชาวจังหวัดร้อยเอ็ดมีความเจริญทางด้านกาพย์ กลอน
โคลงกลอน บางอย่างอาจสืบทอดมาจากทางหลวงพระบางและเวียงจันทน์ เพราะชาวผู้ไทยรับ
วัฒนธรรมหลวงเวียงจันทน์มาตั้งแต่ครั้งอยู่เมืองวังแล้ว ผู้ไทยถือประเพณีสู่ขวัญบายศรีเป็นหลัก
และจัดการในโอกาสเช่น จะไปค้าขาย ไปรับราชการทหาร หรือราชการแผนกการอื่น เป็นต้น ญาติ
พี่น้องก็จัดให้มีพิธีสู่ขวัญบายศรีให้ เมื่อเสียขวัญตกใจกลัว ถูกผีหลอก ตกต้นไม้ อุบัติเหตุรถคว่ำ ตก
จากที่สูง เป็นต้น ก็จัดให้มีบายศรีสู่ขวัญให้ ในโอกาสที่ได้รับยศศักดิ์หรือเลื่อนยศ ก็จัดให้มีการสู่
ขวัญไปศิริมงคล พิธีสู่ขวัญบายศรีนี้นิยมทำในวันพุธ ไม่ทำในวันจุม เมื่อสูตรขวัญนั้น จะอ่านตำราที่
กล่าวไว้หรือว่าปากเปล่าก็ได้ ถ้าว่าปากเปล่าได้ก็ดี บางงานจัดให้มีพิธีสงฆ์ คือเลี้ยงพระก่อนจึงทำพิธี
สู่ขวัญสู่ขวัญภายหลัง สุดแต่ฐานะและความประสงค์ของเจ้าภาพ

พิธีสู่ขวัญบายศรีนี้ มีมงคลเสี่ยงทายรวมอยู่คือ เสี่ยงคู ไข่ไก่ ดินไก่
หรือตุ๊กตา หน้าหมู ดูแล้วก็ทายว่าจะ โชคดีหรือโชครเล็กน้อยหรือเลวลงอย่างไร การทำนาย
แบบนี้ กล่าวกันว่าแม่นฮ้ายพอสมควร มีผู้คนเชื่อถือกันอยู่มาก

ก่อนผูกแขนผู้ผูกจะกล่าวให้พรก่อน ขณะใช้ด้ายกวาดที่มือเรียกว่าปัด
เสนียด คือ ปัดกวาดเอาสิ่งชั่วร้ายออกไปก่อน แล้วอวยพรสิ่งดีให้ คำปัดกวาดดังนี้ “ฮ้ายกวาดหนี ดี
กวาดเข้า ขวัญเข้ามา โสม พุแทนฮ้าย เหื่อขวัญมา พุแทนขวาเหื่อขวัญเต้า พุแทนเจ้าเหื่ออยู่ดีมีแสง
สว่าง ข้อมือละเอ้าหนี อันตี ข้อมือละเอ้าไว้ เคาะมือเงินเงินมือเงิน เคาะมือสิบสาม เคาะขามสิบสี่
คอกทางปายก้อย ข้อยทางปายมือ เหื่อคกไปเมอเดือเมอเต้า น้ำกำเขาเขว ผีเหลวมาเหื่อคำผิแคะ ไม้
คอกคอกคอก เหื่อคำผิแคะ กะจะกะจ้าย สะหะเพ็ง” ดอคความเป็นภาษาไทยดังนี้ “ร้ายกวาดหนี ดี
กวาดเข้า ขวัญเข้ามา รวม ผูกแขนฮ้ายให้ขวัญมา ผูกแขนขวาให้ขวัญเต้า (กลับมา) ผูกแขนเจ้า (เธอ)
ให้อยู่ดีมีแสง อันร้ายข้อย (ฉัน) จะเอาหนี นิดข้อยจะเอาไว้ เคาะหมีมือเงิน (กลางวัน) เงินมือเงิน
มือเงินมือสิบสาม เคาะหมีขามสิบสี่ เหื่อ (ให้) ตกทางปลายก้อย ข้อยทางปลายมือ เหื่อคกไปเมอเดือ

... (ทางใต้คำ) น้ำกำเขาเขียว ผิเหลือวมาให้คาผิแตก ไม้ค้อนเท้าตะ ให้คาผิแตก กระจจักระจาย
... หักง”

เมื่อจะผูกแขนใช้ค้ำผูกแขนขาขอตรงกลาง มีคาถาอะไรก็เป่าลงไปใน
... จับปมที่ขอดแล้วใช้ค้ำที่ขอดทั้งสองข้างปิดกวาดมือผู้เป็นเจ้าของขวัญ ปิดกวาดออก 3 ที
... กับพูดว่า “ฮ้ายกวาดหนี 3 ที ดีกวาดเฮ็ด 3 ที ขวัญเจ้ามาโฮม มือนี่แม่มีเล้ง เหือเหลอเกือเหือ
... กหมักหมมชุ่มน้ำเหล้า กกเก้าชุ่มน้ำมัน กกมิ่งมีเหือแควน กกแนนมีเหือซ่าย เหืออยู่ดีมีเฮง เล้งความ
... เหือเป็นเหาคำ เล้งควายค้ำเหือเป็นเหากแก้ว สายคาดกทางเคือ เหือเป็นน้ำบ่อเกือ สายคาดกทาง
... เหือเป็นน้ำบ่อแก้ว ปักคูแอ้ว เหือเป็นแผ่นเงินแผ่นคำ เขาขายคุมเหือแล่นมาหา เขาขายหลา
... เหือแล่นมาห้อย เขาขายซ้อยเหือแล่นมาโฮมเจ้าเนื้อ เจ้าอนหลับเหือฝัน ได้เงินหมื่น ตื่นมาแล้วเหือ
... ได้แก้วเงินแสน แบนมือไปได้แก้วมณีโชติ โทษฮ้ายอย่ามาพาน มารฮ้ายอย่ามาเบคเจ้าเนื้อ อายุ
... วรรณะ สุขะ พละ มั่นยืนๆ” ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ร้ายกวาดหนี 3 ที ดีกวาดเข้า 3 ที ขวัญ
... มารวม วันนี้โชวันเล้งให้เหลือ เกือ (ให้อาหาร) ให้อิม โคนเส้นหมให้ชุ่มด้วยน้ำสุรา กกเก้า
... ให้ชุ่มน้ำมัน กกมิ่งมีเหือแควน กกแนนมีเหือซ่าย คงหมายถึงสมพงศ์เนื้อคูมิให้เปลี่ยนแปลง
... ไปอยู่ดีมีเฮง เล้งควายเคือ ให้เป็นเขทองคำ เล้งควายค้ำให้เขาเป็นแก้ว น้ำคกจากชวยคาไปทาง
... ให้เป็นน้ำบ่อเกือ น้ำคกจากชวยคาไปทางเหนือ ให้เป็นน้ำบ่อแก้ว ประดูเรือให้แผ่นเงิน
... ของคำ เขาขายเกวียนให้วิ่งมาหา เขาขายหลา (เครื่องปั่นค้ำ) ให้วิ่งมาห้อย เขาขายทาสให้วิ่ง
... เจ้าเนื้อ เจ้าอนหลับให้ฝัน ได้เงินหมื่น ตื่นมาแล้วให้ได้แก้วเงินแสน แบนมือไปได้แก้วมณีโชติ
... โทษร้ายอย่ามาพาน มารร้ายอย่ามาเบคเจ้าเนื้อ อายุ วรรณะ สุขะ พละ อายุยืนๆ”

คำผูกแขนนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวัยและฐานะเจ้าของขวัญได้ มีการ
... ใจศัพทให้เหมาะสมกับฐานะนั้นๆด้วย บรรพบุรุษของชาวผู้ไทยมิใช่จะมีปัญญาดี แต่เป็นผู้
... ไปด้วยฉลาด ปฏิภาณเฉียบแหลม สามารถเลือกสรรคำพูดให้ไพเราะ เป็นคำคมมีคุณค่า เป็นสุภาษิต
... ใจ สามารถอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีตามบรรพบุรุษ ภาษาผู้ไทยถ้าเราช่วยกันถ่ายทอดให้ผู้อื่น
... มากเท่าไรก็ยิ่งดี แต่เป็นที่น่าเสียดใจ คนผู้ไทยบางคนไม่นิยมพูดและไม่เลื่อมใสภาษาของคน
... ได้กับภาษาผู้ไทยเขาทำหน้าที่บิดเบี้ยว ควรช่วยกันแก้ไข ก็จะเข้าสู่รูปเข้ารอยได้ ดุสิตาจารย์ท่อน
... แห่งเป็นตัวอย่าง ยังมีนักปราชญ์ที่กตัญญูพยายามคิดแปลออกมาจนได้ ภาษามืออิทธิพลต่อ
... ใจของคนเป็นอันมาก คำพูดและสำเนียงภาษาไพเราะน่าฟัง เป็นการขัดเกลานิสัยของคนให้
... ได้ด้วย ชาวผู้ไทยมีศิวพรธสสวยงาม รูปร่างดี ใจคอโอบอ้อมอารี ภาษาที่บรรพบุรุษใช้มีส่วน
... แกลาให้มีคุณค่า มีคุณธรรม มีความอ่อนไหว ฟังระรื่นหู เป็นปัจจัยก่อให้เกิดความรักที่นื่อง
... ผู้ไทยทั้งปวงได้อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 16 ผูกข้อต่อแขนของชาวผู้ไทย บ้าน โศก โกง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรม ศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

17 การฟ้อนบายศรีสู่ขวัญของผู้ไทย บ้าน โศก โกง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรม ศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ก. ฟ็อนผู้ไทย

การฟ็อนผู้ไทยหรือรำผู้ไทยนี้เป็นประเพณีที่มีมาช้านานแต่ครั้งโบราณกาล เดิมนั้นคงไม่เป็นรูปแบบอย่างปัจจุบัน เพราะเน้นความสนุกสนานภายในกลุ่มที่ร่วมฟ็อนด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเรียกว่า "รำละคอนไทย" เป็นการฟ็อนของพวกเขาหนุ่มๆ เพื่ออวดสาวๆ ในแบบอุปราชาติ งานนมัสการพระธาตุพนม และงานเทศกาลอื่นๆ ตลอดจนกระทั่งการต้อนรับแขกเมือง การแต่งกายนั้น ฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยสวมเสื้อหม้อนิลสีน้ำเงินคอพระราชทาน ขลิบแดง กระดุมทองหรือเงิน มีแพรหลายเลงไหม (ผ้าขาวม้าไหม) มัดเอว ประแป้ง แต่งหน้า ดอกไม้ทัดหูอย่างสวยงาม ซ้อมือข้อเท้าจะสวมกำไลทองหรือเงิน เครื่องประดับเหล่านี้แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้รำ

ส่วนฝ่ายหญิงนั้นนุ่งผ้าถุงสีน้ำเงิน สวมเสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงินขลิบสีทอง ประดับด้วยกระดุมเงินหรือทอง สวมสร้อยคอ กำไลข้อมือข้อเท้าทำด้วยทองหรือเงินตามสมควรแก่ฐานะของตน มีดอกไม้ขาวประดับผม โดยเฉพาะหญิงสาวที่จะฟ็อนรำผู้ไทยจะต้องเป็นสาวโสดทุกคน แต่งงานแล้วฟ็อนรำไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งในเวลาฟ็อนรำนั้นทั้งชายหญิงจะไม่สวมถุงเท้าหรือรองเท้า

ทำรำต่างๆ ได้ถูกประดิษฐ์และปรับปรุงขึ้น เช่น ทำโบก ใช้เป็นท่าเตรียม ท่าเดิน ท่ากระโดด ท่าบินเลียบหาด ใช้เป็นท่าจัดระเบียบจัดแถว ท่ากาเดินก้อนขี้ไฉนหรือก้อนข้าวเย็น เป็นท่าเดินโดยเลียนแบบมาจากการเดินหรือการเดิน ชาวผู้ไทยมีอาชีพหลักคือการทำนา ขณะไถนา กานาจะงมมาจิกกินไส้เดือน กานาเดิน ไม่ตรงแต่เดินไปข้างๆ ทำรำม้วนเป็นท่าแสดงความอดทนของหญิงของฝ่ายชาย เพราะฝ่ายหญิงจะเปลี่ยนท่าถึง 3 ครั้ง แต่ฝ่ายชายจะต้องยกขาไว้ข้างเดียวตลอดเวลา ที่หญิงเปลี่ยนท่ารำพลิน เป็นท่าที่หนุ่มสาวใช้หยอกล้อกันขณะรำ หนุ่มสาวจะอยู่ใกล้กันเพียงใดก็ได้ขณะรำแต่อย่าถูกเนื้อต้องตัวฝ่ายหญิงก็เป็นพอ (มีจะนั้นจะผิดผี เพราะชาวผู้ไทยนับถือผีบ้านผีเมือง อาจถูกปรับไหมตามจารีตประเพณีได้)

ทำรำเชิด ทำรำต่ายนั้น ฝ่ายหญิงจะนั่งลงบนส้นเท้า ฝ่ายชายรำในท่าครึ่งนั่งครึ่งยืน ทำรำถวายแดนบางครั้งอาจเรียกเป็นรำหนุ่มนางถวายแหวน เพราะลักษณะการรำเหมือนหนุ่มนางถวายแหวน ใช้รำทำนี้เป็นท่าแสดงความเคารพและบวงสรวงเทพเจ้าที่ชื่อว่าแดน ซึ่งเทพเจ้าที่ชาวผู้ไทยเคารพนับถือ ทั้งเป็นการรำเพื่อขอน้ำฟ้า น้ำฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ทำรำเป็นท่ารำที่หนุ่มสาวใช้หยอกล้อเกี่ยวพาราสีกันและใช้เป็นท่าแสดงการทักทายซึ่งกันและกัน ทำรำต่ายลูกหวาย ทำม้ากระต๊อบโฮง (ม้ากระต๊อบโรงหรือคอก) ทำรำมวยโบราณ ทำรำรุกรำไล่เป็นท่าที่ฝ่ายหญิงและชายเปลี่ยนกันเป็นฝ่ายรุกไล่ ทำรำเสื่อออกเหล่าเป็นท่าเลียนแบบเสื่อออกจากบ้านกัน ซึ่งตามธรรมชาติจะมีการระวังภัย เสื่อจะมองซ้ายมองขวาแล้วจึงกระโดดออกจากป่า ทำรำเข้าพาดหาง ธรรมชาติจะเข้าเมื่อประจบกลุ่มผสมพันธุ์จะกระดิกหางไปมา และทำรำลมพัด ทำรำผู้ฟ็อนรำเลียนแบบใบมะพร้าวที่ต้องลมพัดไปมา

สำหรับดนตรีประกอบการฟ้อนผู้ไทยเป็นดนตรีพื้นเมืองทั้งสิ้น มีกลอง
ใหญ่สองหน้า ผิงฮาด (ม้าล่อ) กลองหาง (เป็นกลองยาวชนิดหนึ่งใช้ตีจังหวะฟ้อนรำ) ฉิ่งเล็ก ฉิ่ง
ขลุ่ย ไม้ทับกับแก้ว ขอ ฟิน และที่สำคัญที่สุดขาดเสียมิได้ก็คือ “แคน” คนเป่าแคนจะต้องมีฝีมือดีเป็น
พิเศษ เพราะว่า ความไพเราะนุ่มนวล ทำรำและจังหวะกลองจะขึ้นอยู่กับทำนองเพลงเสียงแคน
ที่เป่า จึงไม่เหมือนกับการเป่าแคนโดยทั่วไป เรียกแคนนี้ว่า เป่าแคนรำผู้ไทย

การฟ้อนผู้ไทยในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ แตกต่างกันตามพื้นที่ เช่น
ฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ ฟ้อนผู้ไทยภูพาน ฟ้อนละครอนผู้ไทยบ้านหนองห้าง ฟ้อนละครอนผู้ไทยบ้านโพธิ์
ฟ้อนผู้ไทย 3 เผ่า ฟ้อนผู้ไทยสกลนคร ฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ฟ้อนเผ่าไทยภูพาน เป็นต้น (ศูนย์ภูไท
ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2552) ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงการฟ้อนผู้ไทย 3 เผ่า และการ
ฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ เท่านั้น

การฟ้อนผู้ไทยในปัจจุบันนิยมแสดงการฟ้อนผู้ไทย 3 เผ่า ประกอบด้วย
ฟ้อนผู้ไทยจังหวัดนครพนม จ.สกลนคร และจ.กาฬสินธุ์

ฟ้อนผู้ไทยจังหวัดนครพนม (อ.เรณูนคร) เป็นฟ้อนที่มีชื่อเสียงและเป็น
เอกลักษณ์คือ การฟ้อนผู้ไทยของอำเภอเรณูนคร จนถึงว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครพนม ในปี
พ.ศ. 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมา
ทอดพระเนตรที่วัดพระธาตุพนม นายสง่า จันทรสภา ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมในสมัยนั้นได้จัดให้มีการ
ฟ้อนผู้ไทยถวาย โดยมี นายคำนึ่ง อินทรคีระ ศึกษาธิการอำเภอเรณูนครได้ปรับปรุงทำฟ้อนผู้ไทย
ให้สวยงามกว่าเดิม โดยเชิญผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการฟ้อนผู้ไทยมาให้คำแนะนำ จน
เกิดเป็นทำฟ้อนแบบแผนของชาวเรณูนคร

ได้ถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานสืบทอดต่อมา ทำฟ้อนผู้ไทยได้แก่ ทำเตรียม
กระบายบิน ทำลำเพลิน ทำกาเดินก้อน ทำรำม้วน ทำฉาย ทำรำสาย ทำรำบูชา ทำก้อนข้าว
ฟ้อนสีกกอกเกล้า ทำระเซ่ฟ้าคาง ซึ่งการฟ้อนจัดเป็นคู่ๆ ใช้ชายจริงหญิงแท้ตั้งแต่ 10 คู่ขึ้นไป
ดนตรีประกอบด้วย กลองกิ่ง กลองตะ แกลองยาว ฉิ่ง โหม่ง ผิงฮาด และทับแก้ว

สำหรับเครื่องแต่งกาย ฝ่ายหญิงนิยมใช้เสื้อสีน้ำเงินเข็มขลิบสีแดงทั้งเสื้อ
และกางเกง ฝ่ายชายใช้เสื้อสีน้ำเงินเข็มขลิบสีแดงทั้งเสื้อและกางเกง
ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ

ฟ้อนผู้ไทยจังหวัดสกลนคร เป็นฟ้อนผู้ไทยที่มีลีลาแตกต่างจากฟ้อนผู้
ไทยพื้นที่อื่น เนื่องจากฟ้อนผู้ไทยจังหวัดสกลนครจะสวมเล็บ คล้ายฟ้อนเล็บทางภาคเหนือ
ใช้ผู้หญิงล้วนๆ ใช้ผู้หญิงฟ้อนล้วนๆ ทำฟ้อนที่ชาวผู้ไทยสกลนครประดิษฐ์ขึ้นนั้นมี
ลักษณะคล้ายทำนอง การฟ้อนจึงใช้ตีบทตามคำร้องและฟ้อนรับช่วงทำนองเพลง ทำฟ้อนมีดังนี้
ทำนองทำนอง ทำนองบ่วงบาน ทำนองแขวงหวด ทำนองบั้งแสง ทำนองไอ้ละคอน หรือนางไอ้เลียบ

นาค ท่านาศิวัณหาง คนตรีใช้กลองกิ่ง แคน กลองคุ่ม กลองแคะ กลองยาว ซ้องโหม่ง พังฮาด ไก่กับแก๊บ

เครื่องแต่งกาย จะใส่เสื้อสีดำ ผ้านุ่งผ้าขลิบแดง สวมเล็บทำด้วยโลหะ
 วิทยาลัยช่างใช้กระดาษทำเป็นเส้นมีหูตรงปลายสีแดง ห่มผ้าเบี่ยงสีแดง ผมเกล้ามวยทัดดอกไม้สี
 บางครั้งผูกด้วยผ้าสีแดงแทน ในปัจจุบันพบว่า เสื้อผ้าชุดเพื่อนผู้ไทยจังหวัดสกลนครได้
 ไปถิ่นไปบ้าง คือ ใช้เสื้อสีแดงขลิบสีดำ ผ้านุ่งสีดำมีเชิง ผ้าเบี่ยงอาจใช้เชิงผ้าดินจีนมาห่มแทน

มีลักษณะการแต่งกายแตกต่างจากเพื่อนผู้ไทยในถิ่นอื่น จะสวมเสื้อสีดำ
 ขลิบด้วยผ้าขลิบ ห่มผ้าแพรขาว นุ่งผ้านุ่งมัดหมี่มีเชิง ลักษณะการเพื่อนได้รับการผสมผสานจากท่าเพื่อนผู้ไทย
 และท่าซึงบั้งไฟ ท่าเพื่อนจะเริ่มจากท่าเพื่อนไหว้ครู ท่าเดิน ท่าช่อม่วง ท่ามโนราห์ ท่าดอกบัวบาน ท่า
 ท่ามาลัยแก้ว โดยใช้ผู้หญิงเพื่อนล้วนๆ เพื่อนผู้ไทยของกาฬสินธุ์จะมีการขับลำประกอบเรียกว่า
 "ขลุ่ยปี่" ชาวผู้ไทยคำในจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอ
 ท่าคันโท อำเภอคำม่วง และอำเภอสมเด็จ

เพื่อนผู้ไทย 3 เค้าเป็นการประยุกต์การเพื่อนผู้ไทยของทั้ง 3 ถิ่น ให้เห็นถึง
 การเพื่อนที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละถิ่น ซึ่งการเพื่อนผู้ไทย 3 เค้าจะแสดงให้เห็นถึง
 ลักษณะร่วมกันของชาวผู้ไทยทั้ง 3 เค้า

เพื่อนผู้ไทย 3 เค้าจะเริ่มจากเพื่อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ ผู้ไทยสกลนครและผู้ไทย
 ขอนแก่น ในการเพื่อนผู้ไทย 3 เค้านี้จะเพิ่มผู้ชายเพื่อนประกอบทั้ง 3 เค้า มีการโชว์ลีลาของรำมวย
 และจังหวะท่วงท่าระหว่างเค้าและ หรือการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง (ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน
 มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัย, 2552)

แสดงการฟ้อนผู้ไทย 3 ภาค โดยชุดสีน้ำเงินเป็นผู้ไทยจังหวัดนครพนม (อ.เรณูนคร) ชุด
สีดำห่มผ้าเบี่ยงสีแดงเป็นผู้ไทยจังหวัดสกลนคร และชุดสีดำห่มผ้าเบี่ยงแพราวาสีเหลืองเป็นผู้
ผู้ไทยจังหวัดกาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

กลอนลำ ภูไท 3 เผ่า ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ระยองเอ็ด

(1) เผ่ากาฬสินธุ์ (บรรเลงลายภูไทใหญ่) โอ้เค้.....โอ...นา โอ้เค้ อ้ายบ่าว
ภูไทเอ๋ย

น้องนี้แนวนามเซอ คอกสะเคอบานเซ อ้ายบ่าวภูไทเอ๋ย โอ้เค้ อ้ายมิเหลียวคาด้อง มอง
ไปปล้ำ บานมิมิผู้เก็บ บานมิมิผู้ฮ้อย สิคาคันหล่นเหลิง น้อยลับเลอตาเบอแม่เจ้าแพง นอ
อ้ายบ่าวภูไทเอ๋ย น้องนี้แห้ว น้องนี้มาคอยอ้ายคือนกเจ้าคอยหาปลา อ้ายบ่าวภูไทเอ๋ย
น้องนี้มาคอยอ้ายคือนกหากอยหาโค้ โอ้เค้ เพิ่นว่าโลกมิกว่าง คอยหาอ้ายกะมิเห็น เข็น

(2) เผ่าสกลนคร (บรรเลงลายภูไทเกาะตูป) ในท่อนนี้ไม่มีเนื้อร้อง ซึ่งจะ
ร้องอย่างเดียว

(3) เผ่านครพนม (บรรเลงลายลมพัดพร้าว) โอ หนอ บ่าวภูไทเอ๋ย... บัดนี้

ภูไทกันสาก่อน สิดำคิคกาพย์สร้อย ญวนน้อยคิมใส่กัน อ้ายเอ๋ย.....ชายเอ๋ย เพิ่นว่า
ขาวปล้ำ จังเห็นโองมาขามมั่ง เพิ่นว่าข้าวขึ้นแล้ว จังเห็นเจ้าแม่เนื้อเดียว อ้ายเอ๋ย
บ่าวภูไทเอ๋ย... ชายเอ๋ย ไปบ่เมื่อนาน้อง แคนภูไทบ้านน้องอยู่ คันสิเมื่อนาน้อง คำรด

มิให้เสียแค่ละอ้าย คันตีเมื่อนาน้อง คำเชื้อมิให้จ้าง นางสีไปคอกเอาช้างเมืองสุรินทร์มาให้ขี่ ไปบ่งเล่า
 ก่าย ม่วนอิหลีคิ้วเล่าอ้าย ไปเล่นถิ่นภูไท อ้ายเออ.....โอ หนอ บ่าวภูไทเออ... ชายเออ ไผว่าเมือง
 ภูไทฮ้าง อยากอันเชิญท่านไปบึง ฮ้างจ้งไค่ ป่าไผ่ยังส่วยล้วย ปากล้วยยังส่ายหล่าย
 มบลิฮ้างบ่อนจ้งไค่ อ้ายเออ อ้ายเออ.....

กลอนลำ ภูไท 3 เค้า ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

(1) เค้าสกลนคร (บรรเลงลายภูไทเกาะคูบ) ไปเขื่อไป ไปโห้เอาชัยเอา
 ขวง(ซ้า) ไปโฮมพืโฮมน้อง ไปร่วมแซ่ฮ้องอวยชัย เจิงเขาแสนจน หนทางก็ลำบาก(ซ้า) คิ้วซ้อย
 ผู้ทานฮาก มาพื่อนรำให้ท่านชม

(2) เค้ากาฬสินธุ์ (บรรเลงลายภูไทน้อย) โอ้ยหนอ....ละบ่าวภูไทเออ ชาย
 เออ ถ้ายไค่ขยับเสียงน้อง กองน้ำคาเอ็นมาใส่ สาวภูไทให้สะอื้น มาอินเอ็นใส่ที่ชาย อ้ายเออ
 ด้เออ.....ชายเออ เห็นว่าสาวภูไทน้อย อยู่บ้านป่านาคอน หากินหนูกินแลน หมูกระแตกอก
 ทัพบดัม ขางมาคั่วให้นางล้ม โคมหนามแล้วถ่มปล่อย ทำสัญญากันเสียบฮ้อย ขางมาฮ้างคอกห่าง
 ทัพ อ้ายเออ.....

(3) เค้านครพนม (บรรเลงลายลมพัดพร้า) ในท่อนนี้ไม่มีเนื้อร้อง ซึ่งจะ
 บรรเลงลายเพียงอย่างเดียว

พื่อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ ชาวภูไทคำในจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขต
 อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอก้ามวง และอำเภอสมเด็จ
 การพื่อนภูไทกาฬสินธุ์ เป็นการพื่อนประกอบทำนองหมอลำภูไท ซึ่ง
 ทำนองพื้นเมืองประจำชาติพันธุ์ภูไท ซึ่งปกติแล้วการแสดงหมอลำภูไท มักจะมีการพื่อนรำ
 ประกอบกันไปอยู่แล้ว ซึ่งทำให้การพื่อนภูไทกาฬสินธุ์ในแต่ละอำเภอหรือหมู่บ้าน จะมีทำพื่อนที่
 แตกต่างกัน

การพื่อนภูไทกาฬสินธุ์ เป็นการพื่อนที่ได้การปรับปรุงท่ามาจากทำพื่อน
 ทำพื่อนในเชิงบั้งไฟ และทำพื่อนคอนคาล ประกอบด้วยทำพื่อนไหว้ครู ทำเดิน ทำช่อม่วง ทำ
 ทำดอกบัวบาน ทำมยุรี ทำมาลัยแก้ว ฯลฯ ซึ่งผู้พื่อนจะเป็นผู้หญิงทั้งหมด

ทำพื่อนของชาวภูไทได้ถูกรวบรวมโดย นายมณฑา คุณณี ร่วมกับกลุ่ม
 ชาวภูไทบ้านโพน อำเภอก้ามวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นผู้คิดประดิษฐ์ทำพื่อนภูไทให้เป็น
 4 ท่าหลัก ส่วนทำอื่น ๆ นั้น คณะครูหมวดนาฏศิลป์พื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เป็น
 ผู้คิดริเริ่ม โดยได้นำเอาการพื่อนของชาวภูไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเขา
 อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอก้ามวง รวบรวมเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งเมื่อเสร็จเรียบร้อย จึงได้ทำการ
 บรรเลงเมื่อปี พ.ศ. 2537 ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร

เครื่องดนตรีแบบดั้งเดิม ใช้ แคน กลองกิ่ง กลองตุ้ม กลองตะโกลงยาว
 แท่งโหม่ง พังฮาด ไม้ก๊ับแก๊บ สำหรับวงโปงลาง ใช้เครื่องดนตรีครบชุดของวงโปงลาง ลายเพลง
 ไล่ลาญโทน้อย

การแต่งกาย สวมเสื้อแขนกระบอกสีดำ แนวปกคอเสื้อและแนวกระดุม
 ตกแต่งด้วยผ้าแถบลายแพรวาสีแดง กุ๊นขอบลายผ้าด้วยผ้ากุ๊นสีเหลืองและขาว ประดับด้วยกระดุม
 เงิน ห่มผ้าสไบไหมแพรวาสีแดง นุ่งผ้าซิ่นมัดหมี่โทมีตีนซิ่นขาวคลุมเข้า หมวกผ้าไหมมัดหมี่
 สีม่วงหรือผ้าแพรพอย และสวมเครื่องประดับเงิน

19 ภาพจำลองการแต่งกายของการฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ภาพที่ 20 การแต่งกายของการฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ (ที่มา: ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

กลอนคำภูไทกาฬสินธุ์ (ที่มา: วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์)

โอชนอ.... ท่าน ผู้ฟังเอ๋ย บัดนี้ หันมาเว้า ทางภูไทกันตอนต่อ ขอเชิญ
 พวกพี่น้อง ที่มาซ่อง ให้รับฟัง เจ้าเอ๋ย เจ้าเออ ชายเอ๋ย เห็นว่าเมืองกาฬ
 สินธุ์นี้ ดินดำ คอกน้ำชุ่ม มีห้องปลากุ่มบ่อน คอกคือแซ่เจ้าแก่งหาง กัน
 ว่าปลานางบ่อน คือขางคอกฟ้าต้น บัดว่าจักจั่นฮ้อง ๆ คอกคือฟ้าเจ้าล่ง
 บน อ้ายเอ๋ย อ้ายเออ ชายเอ๋ย อันว่าเมืองกาฬสินธุ์นี้ มีของดี เจ้าหลาย
 อย่าง ประเพณีบ่วง บลิมฮืดแมนแกเคิม ชายเอ๋ย อันว่าเมืองฟ้าแคศ สง
 ขางถิ่นเก่า ถิ่นโบราณแต่เค้า อซากเชิญเจ้า ไปเที่ยวชม อ้ายเอ๋ย อ้ายเออ
 ชายเอ๋ย เชิญไปชมผืนผ้า ล้าค่าแพรวาไหม ชื่อเสียงเขาดังไกล สำไปชู
 เมืองบ้าน ส่วนว่าไปกลางนั้น ของสำคัญแต่เก่าก่อน คาอนซอนบัดได้
 หื้อ ๆ บลิมน้องผู้เคียวโปง อ้ายเอ๋ย อ้ายเออ โอช.. นอ.... โอช... นา... สว
 เลิงเลิง นื่องนี้เอช... นา ชายเอ๋ย เทียวบ่เบือคอกเมืองฟ้า ขึ้นชื่อว่า
 กาฬสินธุ์ เมืองเสียงพิณ ลำปาว หมูไค โนเสาร์นั้น ทั้งภูสิงห์ ภูคำว ภูโป
 ธาตุยาตุ สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอกภูบ้าน ๆ สถิตแน่นแมนภูเมือง อ้ายเอ๋ย อ้ายเออ
 ชายเอ๋ย กันว่าสาวภูไทนี้ สาวผู้ดีที่เขาสำ สาวเขาวงนันทนา ว่างามล้ำ ถิ่น

ไผ แท้เค้า ชายเอ๊ย สาวภูไทบัวขาวนั้น งามคือกันบ่อ้ายว่า สาวคำ
ม่วงพุ่นนา ๆ กระจือค้ำคั่งเคียว กันนา อ้ายเอ๊ย ชายเอ๊ย เว้ามาฮอดบ่อนนี้
น้องพี่สืลาลง ขอลาโลकिनเมื่อ สู่เมืองกาฬสินธุ์พุ้น ขอขอบคุณเคื้อลุงป้า
อาวอา พ่อและแม่ บัดเมื่อคราวหน้าพุ้น ๆ คงสิได้คอกพบกัน เจ้าเอ๊ย เจ้า
เอ๊ย

บทที่ 3

ผลการวิจัย

1. ข้อมูล และปัญหาที่พบ

1.1 หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโค้ง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

1.1.1 ข้อมูลของที่ระลึกในปัจจุบัน

ในหมู่บ้านมีร้านจำหน่ายของที่ระลึก 1 ร้าน โดยเป็นของ “กลุ่มสตรีบ้านโคกโค้ง” โดยภายในร้านจะเป็นทั้งที่ผลิตและร้านขายสินค้าที่ระลึก ผู้ผลิตคือชาวบ้านผู้หญิงที่มีฝีมือในการตัดเย็บจะมาช่วยกันทำแล้วแต่ว่าใครจะว่าง ดังนั้นสินค้าที่ผลิตจะมีมาตรฐานที่ไม่เหมือนกัน ของที่ระลึกที่มีขาย คือ

(1) เครื่องแต่งกาย มีทั้งการทำเสื้อผู้ไทซึ่งทำจากผ้าฝ้ายทั้งสีดำ สีกรมท่า และสีนํ้าเงินที่ผลิตได้ในพื้นที่ นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อแขนสั้น และแขนยาว ทั้งของผู้หญิงและชาย โดยแบบจะเหมือนกัน จะต่างกันเพียง สีเสื้อและดินจกที่นำมาใช้กับเสื้อ เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะนำมาแขวนขายไว้ที่ราวแขวนผ้า ราคาตั้งแต่ 350-700 บาท ซึ่งเสื้อได้รับรางวัล OTOP 3 ดาว เมื่อปีพ.ศ.2547 อีกทั้งยังเย็บเสื้อผ้าฝ้ายสีต่างๆขายด้วย แต่แบบก็จะเหมือนกับเสื้อผู้ไท

(2) ผ้าพันคอและผ้าปูโต๊ะ ซึ่งทำมาจากการถัก มีหลายลวดลายและสีสันให้เลือก ราคาตั้งแต่ 80-500 บาท โดยสินค้าส่วนใหญ่จะนำมาจากพื้นที่อื่นมาจำหน่าย

(3) ผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้า และดินจก ซึ่งขายเป็นหลา หรือเป็นเมตร ตามที่ลูกค้าต้องการ

ผองการ

(4) ของที่ระลึกอื่นๆ เป็นของที่ระลึกที่นำมาจากพื้นที่อื่น เช่นตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ

จากเชียงใหม่

1.1.2 ปัญหาที่พบ

(1) ของที่ระลึกที่ผลิตในปัจจุบัน เช่น เสื้อผู้ไท ถึงแม้จะสะท้อนถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น แต่ยังคงขาดการออกแบบที่น่าสวมใส่

(2) ขาดสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นเมืองราคาไม่แพงนักที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อหาไปฝากเพื่อนหรือคนรู้จัก เสื้อผู้ไทที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาวผู้ไทก็ราคาที่สูง (หมายความว่าสูงเกินที่จะซื้อไปฝากทุกคนได้) อีกทั้งในความเป็นจริงเสื้อนี้ก็ไม่สามารถใส่ได้ในชีวิตประจำวัน

(3) การจัดวางสินค้าที่ระลึกที่ไม่เป็นระเบียบและไม่สวยงามน่าซื้อหา เช่น เสื้อผ้าที่วางแขวนผ้าที่ไม่สวยงามและคงทน ไม่มีการห่อหุ้มสินค้า

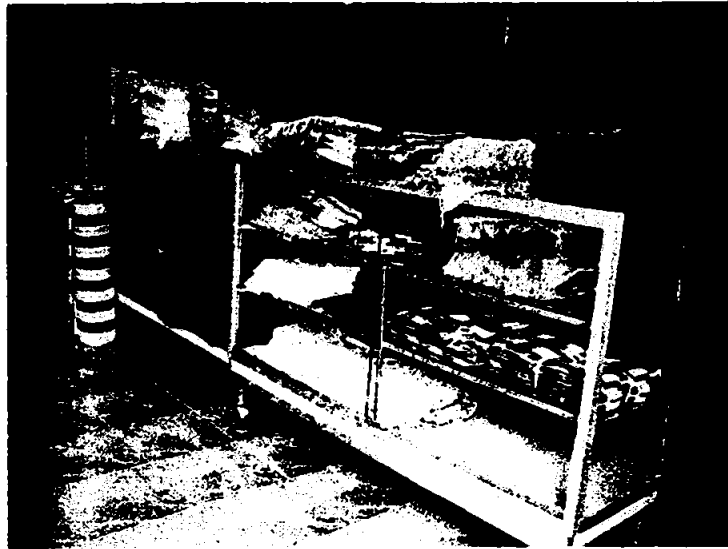
(4) ไม่มีตราสินค้า (Logo) เป็นของตนเอง ซึ่งทำให้ยากแก่การจดจำ และไม่มีเอกลักษณ์

ภาพที่ 21 บรรยากาศภายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

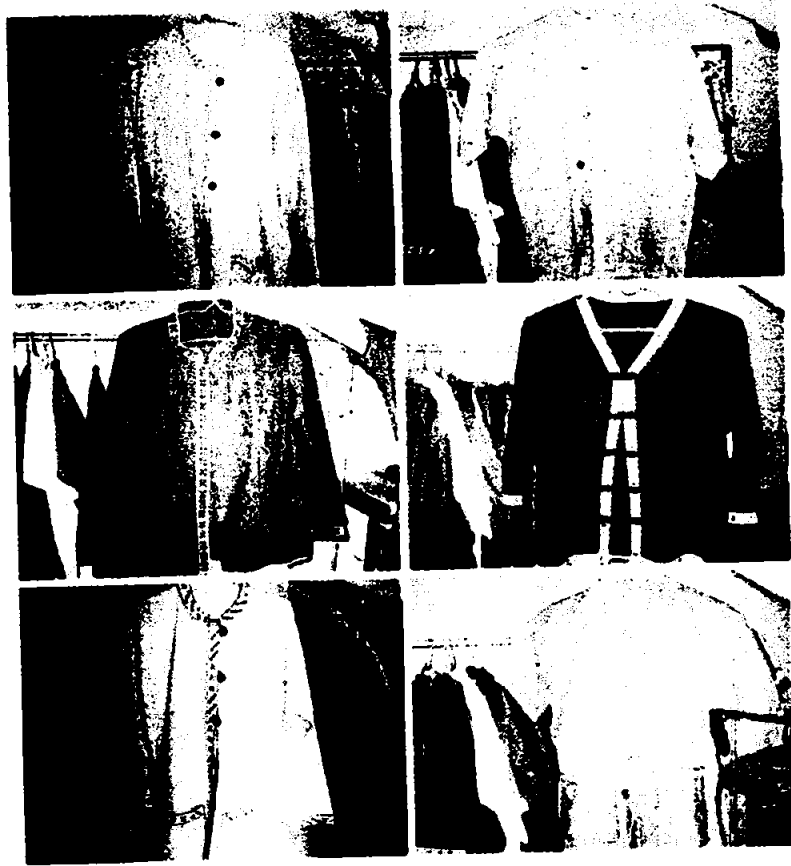
ภาพที่ 22 ชั้นวางจำหน่ายเสื้อผู้ไทในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

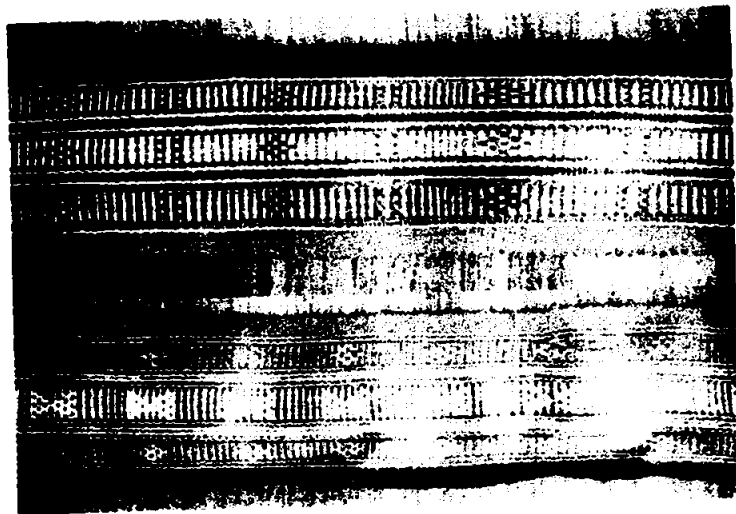
ภาพที่ 23 ตู้วางจำหน่ายผ้าขาวม้าและผ้าห่มทอมือในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของของหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไท โศก โกง่ ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพที่ 24 ราวแสดงผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ และผ้าขาวม้า ในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของของ
หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท โศก โกง่ ต.กุดหว้า อ.ภูฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพที่ 25 ตัวอย่างเสื้อผู้ไทที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท
โตกโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉิมราชนธ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพที่ 26 ตัวอย่างลายดินจกที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้
ไทโตกโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉิมราชนธ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพที่ 27 ผ้าเช็ดมือที่นำมาจากจ.เชียงใหม่ มาจำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ต.กุศหว้า อ.ภูฉิมราชณ์ จ.กาฬสินธุ์

1.1.3 จุดแข็งของหมู่บ้าน

จุดแข็งของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง คือ

- (1) ชาวบ้านสามารถทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองได้เอง การทอผ้าฝ้ายนี้ทำกันในทุก
บริเวณหน้าบ้าน ซึ่งกรรมวิธีการผลิตนักท่องเที่ยวสามารถชมได้
- (2) ชาวบ้านมีฝีมือการออกแบบลายดินจกได้อย่างสวยงาม
- (3) หมู่บ้านผู้ไทไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เช่น การ
บูชาศรีสู่ขวัญ และการแต่งกาย ซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าวนี้สามารถนำมาผลิตของที่ระลึก

1.2 หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

1.2.1 ข้อมูลของที่ระลึกในปัจจุบัน

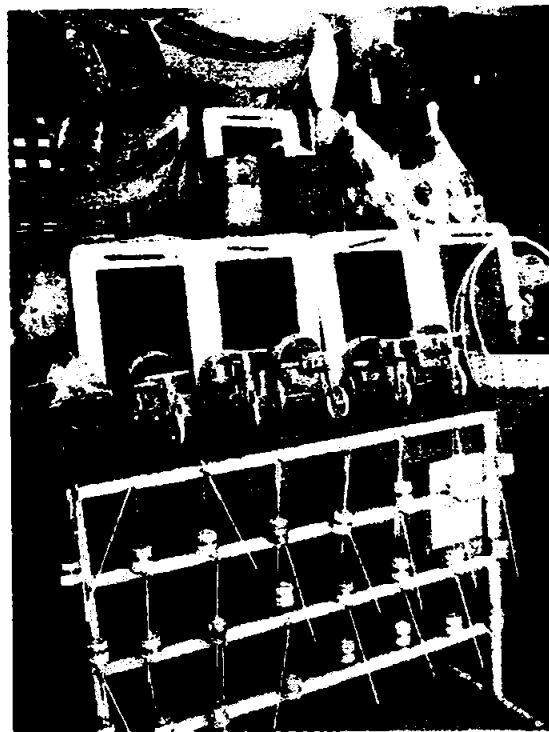
ในปัจจุบันหมู่บ้านได้มีการผลิตของที่ระลึกจากกก ซึ่งวัตถุดิบคือกกไม่ได้เป็นวัตถุดิบที่หาได้จากพื้นที่ โดยชาวบ้านได้ไปซื้อออกจากแหล่งผลิตมาผลิตเป็นสินค้า เช่น กระเป๋าใส่เอกสาร, แฟ้มเอกสาร, แฟ้มกล่าวรายงาน, กระเป๋าสตรีหลากหลายรูปแบบ, กระเป๋าใส่แฟ้ม, กระเป๋าถือปิ้ง, หมวก ผู้ทำการผลิตคือ “สตรีสหกรณ์บ้านปราสาทใต้” ซึ่งมาจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านผู้หญิงมาช่วยกันทำและมีการแบ่งปันผลกำไรตอนปลายปี โดยการผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ แต่ในปัจจุบันประสบปัญหาคือยอดการสั่งซื้อจากลูกค้าตกลงมาก เพราะมีคู่แข่งที่ขายการผลิตสินค้าแบบเดียวกันมาก ทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคา อีกทั้งผลิตภัณฑ์จากกกก็เสื่อมความนิยมจากผู้ซื้อ จากการสอบถาม ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้มีการนำมาใช้เป็นสินค้าที่ระลึกของบ้านปราสาทมากกว่า 15 ปีแล้ว โดยครั้งแรกทางคณะครูของวิทยาลัยอาชีวศึกษา จ.นครราชสีมา มาช่วยฝึกสอนวิธีการทำ และได้มีการพัฒนามาเรื่อยๆ โดยกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านปราสาทใต้

ในหมู่บ้านมีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่เป็นเพียง 2 ร้าน ซึ่งเป็นร้านค้าของสหกรณ์กลุ่มสตรีบ้านปราสาทใต้ ร้านที่ 1 เป็นร้านที่ใหญ่ที่สุดตั้งอยู่บริเวณหน้าพิพิธภัณฑสถานปราสาท และอีกร้านที่ 2 อยู่หน้าหลุมขุดค้นที่ 1

ร้านแรกภายในร้านจะจำหน่ายทั้งของที่ทำขึ้นเองของสหกรณ์สตรีบ้านปราสาทใต้ คือ ผลิตภัณฑ์จากกก เช่น หมวก แฟ้ม รองเท้า ที่ใส่กระดาษทิชชู เป็นต้น ซึ่งมีไม่มากนักและไม่หลากหลาย เพราะกลุ่มสตรีบ้านปราสาทใต้จะมาทำเมื่อว่างจากการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลัก อีกทั้งบริเวณที่วางผลิตภัณฑ์เหล่านี้ก็ไม่ได้บ่งบอกว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นจากชาวบ้านของหมู่บ้าน อีกทั้งยังถูกวางอยู่ด้านหลังร้านที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน ส่วนของที่ระลึกของพื้นที่อื่นจะนำมาจากหลายแหล่ง โดยทางร้าน จะเป็นหนึ่งในร้านจำหน่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สมาชิกจะแลกเปลี่ยนการขายสินค้า OTOP ระหว่างกัน

๓๑. สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

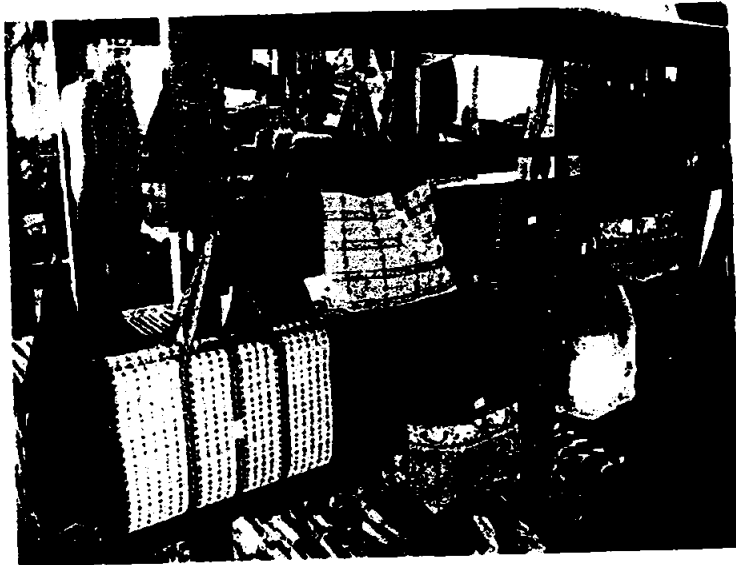
๓๒. สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

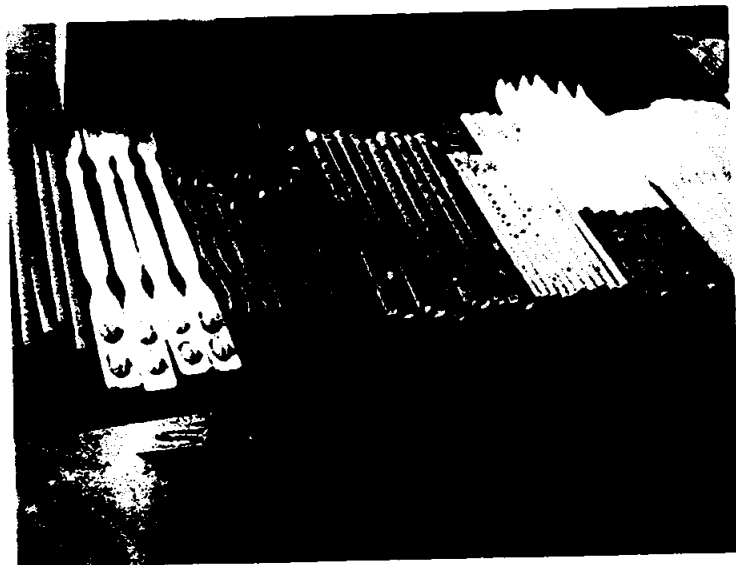
ภาพที่ 28 บรรยากาศภายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

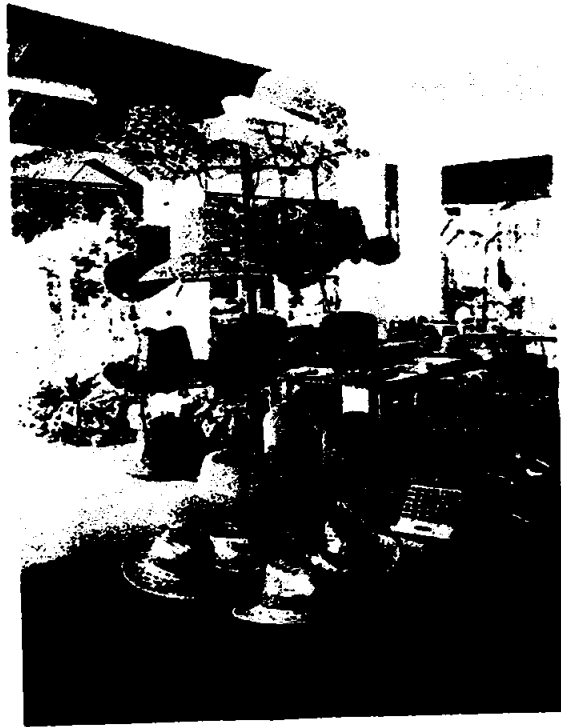
ภาพที่ 29 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

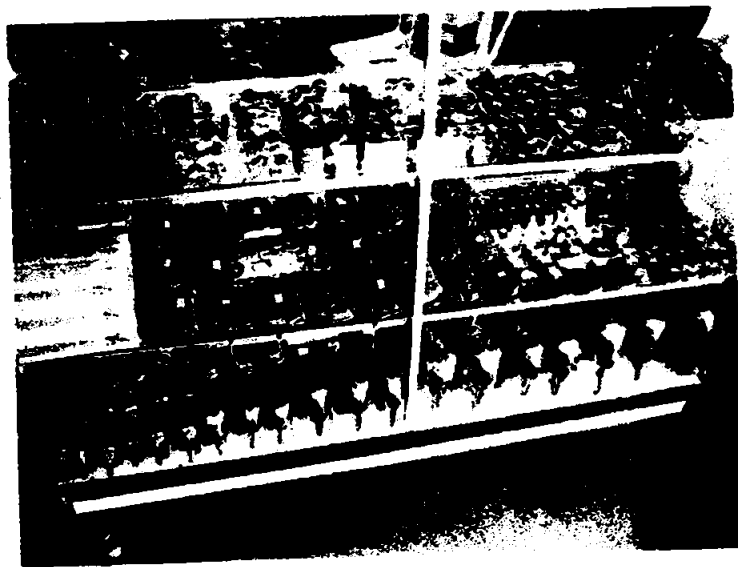
ภาพที่ 32 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

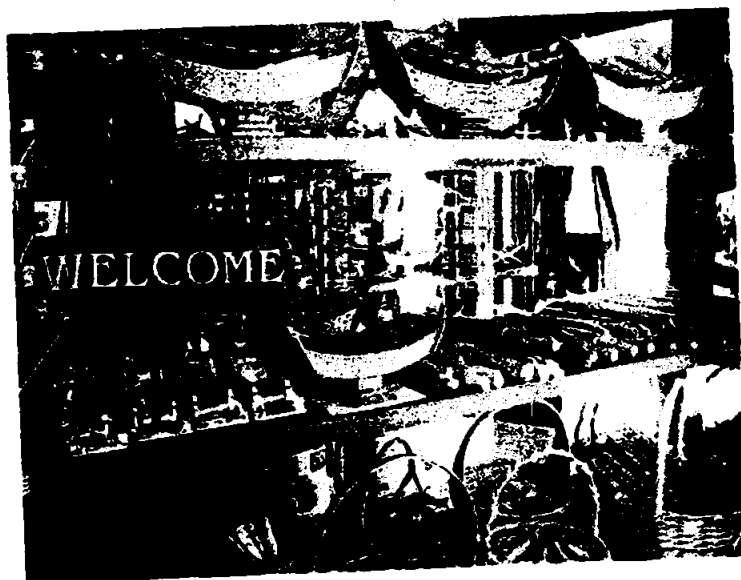
ภาพที่ 33 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทได้

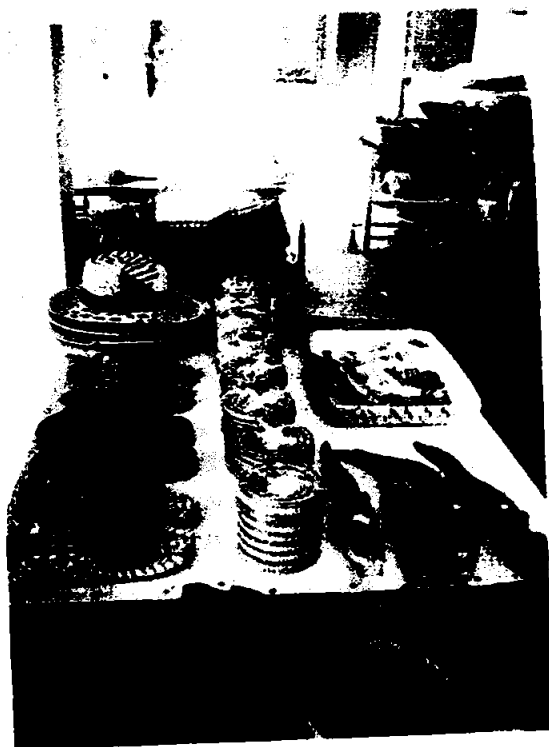
ภาพที่ 34 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 35 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

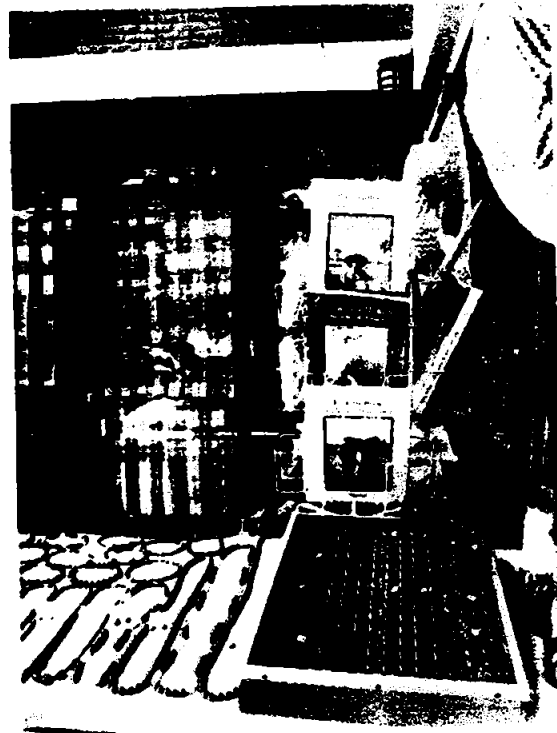
ภาพที่ 36 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกของบ้านปราสาท ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มสตรี บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 37 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมาทำขึ้นจากกก เช่น รองเท้า หมวก ที่ใส่กระดาษทิชชู

ภาพที่ 38 ร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่อยู่บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1

ภาพที่ 39 สินค้าที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่อยู่บริเวณหน้าหลุมขุดค้นที่ 1

1.2.2 ปัญหาที่พบ

(1) ขาดของที่ระลึกที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมหรือจุดเด่นของท้องถิ่น ถึงแม้ว่าบ้านปราสาทจะไม่ได้มีวัฒนธรรมที่ยาวนานเมืองชาวผู้ไท แต่บ้านปราสาทก็เป็นแหล่งจุดค้นพบ โครงกระดูกโบราณ โบราณวัตถุประเภทดินเผา สำริด เหล็ก หิน แก้ว เปลือกหอย และกระดูกสัตว์ นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ก็เพื่อมาดูสิ่งเหล่านี้ แต่ก็ไม่มีของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ให้ซื้อหา

(2) ของที่ระลึกจากกอกที่ผลิตอยู่ในปัจจุบัน ก็ไม่ได้สะท้อนถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งยังขาดการออกแบบที่น่าสนใจในการซื้อหา และในปัจจุบันความนิยมของการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกอกก็เสื่อมความนิยมลง

(3) ภายในร้านขายของที่ระลึกไม่ได้มีการแบ่งหมวดหมู่ของที่ระลึกกว่าของที่ระลึกใดเป็นของท้องถิ่นใด

(4) ไม่มีตราสินค้าเป็นของตนเอง ซึ่งทำให้ยากแก่การจดจำ และไม่มีเอกลักษณ์

1.2.3 จุดแข็งของหมู่บ้าน

(1) เป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวด้าน โบราณวัตถุที่มีชื่อเสียง คือการค้นพบ โครงกระดูกและภาชนะดินเผา โดยเฉพาะหม้อปากแคร์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นี้

(2) เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นทางผ่านไปจังหวัดใหญ่ เช่น ขอนแก่น, อ่างทอง, หนองคาย ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งแบบค้างคืน และไม่ค้างคืนมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มาจากหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ ที่นักท่องเที่ยวจะต้องตั้งใจไป และพักค้างคืนที่นั่น ดังนั้นการซื้อขายของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวจะมีมากกว่าและสม่ำเสมอ

การพัฒนาและออกแบบของที่ระลึก

2.1 หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

ของที่ระลึกของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท ได้ออกแบบให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาวผู้ไท การแต่งกายของชาวผู้ไทคำ อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ เป็นการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ คือ สวมเสื้อคอกลม และเป็นสีดำ ขลิบด้วยผ้าขิด ห่มผ้าแพรวา นุ่งผ้าถุงมัดหมี่มีเชิง

2.1.1 พวงกุญแจและที่ห้อยโทรศัพท์มือถือคู่กตาวผู้ไท

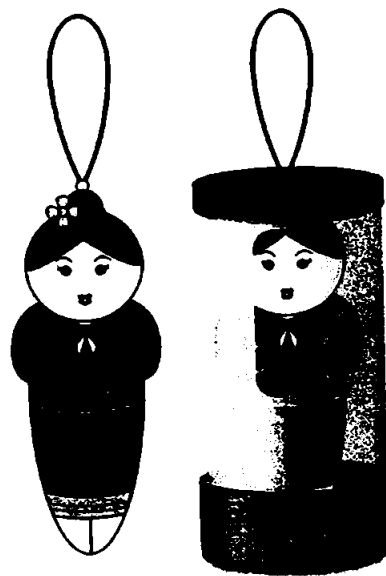
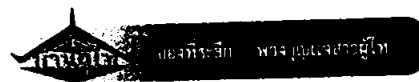
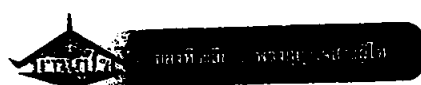
2.1.1.1 ตัวสินค้าที่ระลึก

พวงกุญแจได้ออกแบบเป็นแบบพวงพวงกุญแจ ส่วนที่ห้อยโทรศัพท์มือถือจะใช้เชือกพวงกุญแจ โดยสามารถหาได้ในท้องตลาดทั่วไป ส่วนของตัวคู่กตาวเป็นรูปการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทคำ อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ โดยใช้ผ้าฝ้ายที่

นอกจากชาวบ้านในหมู่บ้านมาตัดเย็บ ในตัวตุ๊กตาจะขัดด้วยนุ่นหรือวัสดุทดแทน และหน้าตาที่ใช้การ
มาจากชาวบ้าน

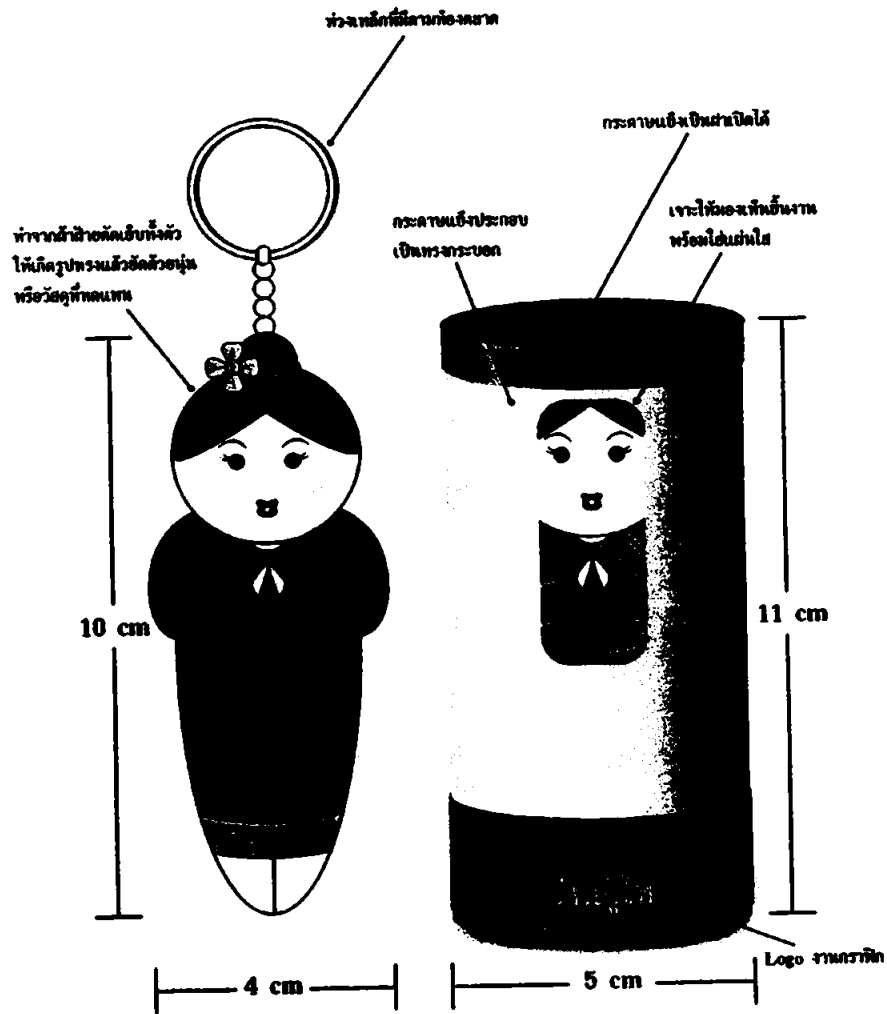
2.1.1.2 บรรจุภัณฑ์

ทำเป็นทรงกระบอกโดยส่วนของพวงกุญแจจะทำบรรจุภัณฑ์จาก
กระดาษแข็งทึบ แต่จะด้านหน้าพร้อมกับใส่แผ่นใสเพื่อให้สามารถมองเห็นชิ้นงานได้ ส่วนที่ห้อย
โหนกศัพท์มือถือบรรจุภัณฑ์เป็นทรงกระบอกเช่นเดียวกันแต่วัสดุทำจากพลาสติกใส โดยฝาปิดกล่อง
ของทั้ง 2 แบบ ทำเป็นกระดาษแข็งสีน้ำตาลและเจาะรูเพื่อให้เชือกสามารถออกมาได้ โดยมี
ประโยชน์ในการใช้แขวนสินค้าโชว์ สินค้าจะถูกบรรจุกล่องละ 1 ตัว รวมทั้งที่กล่องจะมีการใส่ตรา
สินค้าของบ้านผู้ไทที่ทางผู้วิจัยได้ออกแบบเอง เพราะในปัจจุบันทางหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยังไม่มี
ตราสินค้าเป็นของตนเอง

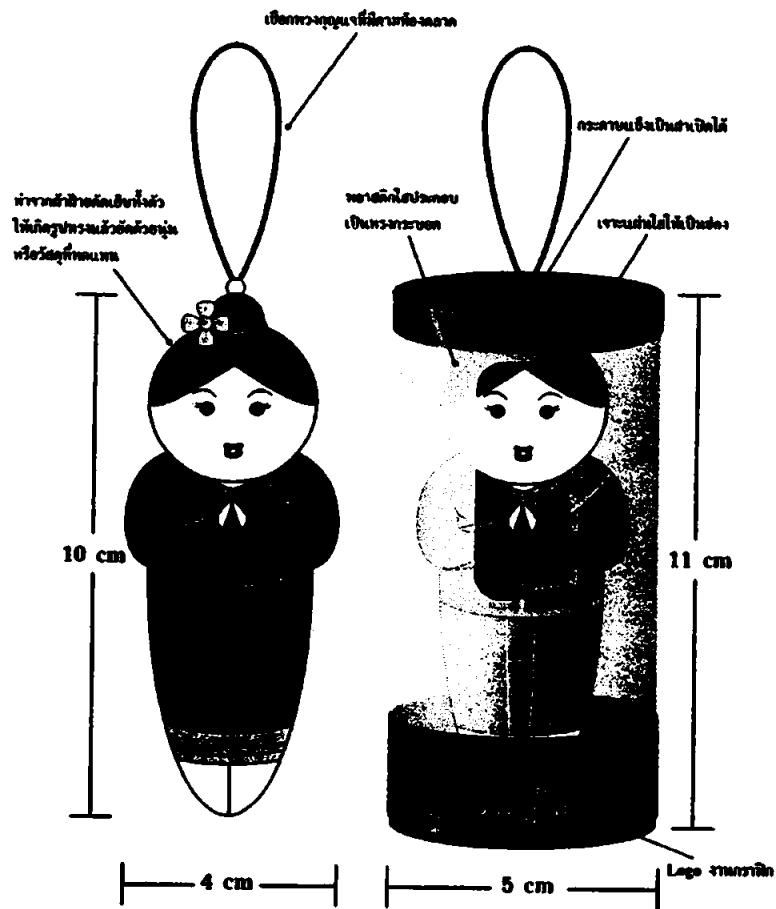
ภาพที่ 40 ของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โทก โกง่ ด.กุดหว้า อ.ภูฉิมารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก
และแบบห้วง

ของที่ระลึก : พวงกุญแจสาวผู้ไท

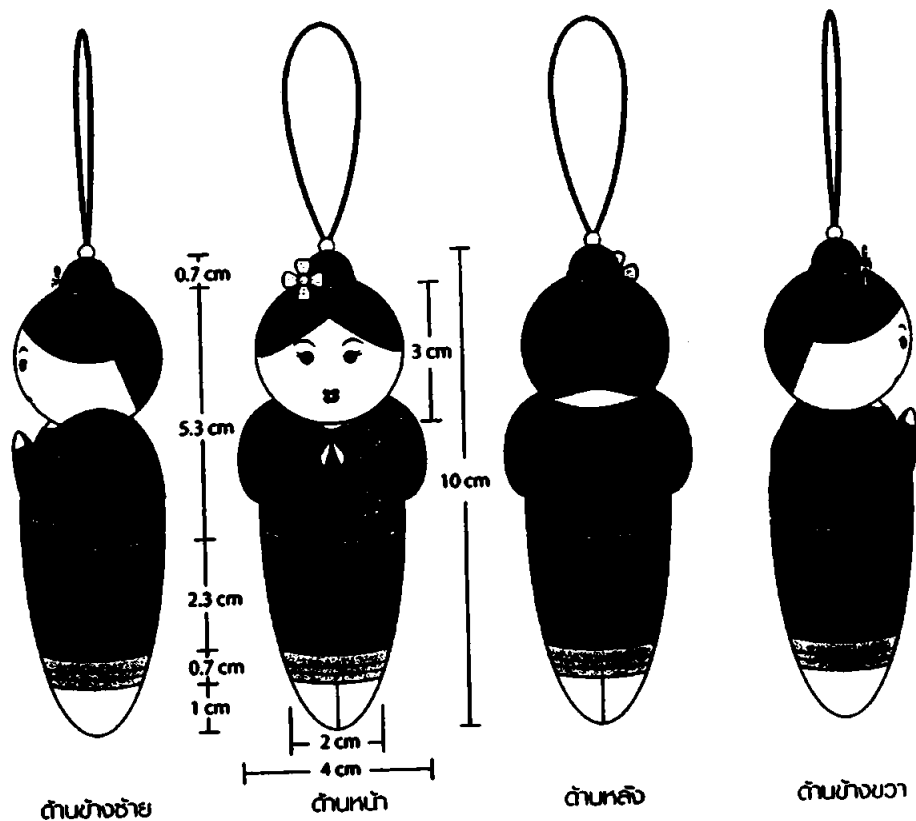

๑๑ รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โทกโก่ง ค.ศ. กุศหว่า
 อ. กุณินรายณ์ จ. กาศสินธุ์ แบบห่วง

ปักพญานาค ของที่ระลึก : พวงกุญแจสาวผู้ไท

42. รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โทก โกง ค.กุดหว้า
 ก.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก

ภาพที่ 43 รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกพวงกุญแจสาวผู้ไท โคกโก่ง ต.กุคหว้า อ.ภูมินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก

2.1.2 ผ้าซิ่นมือตุ๊กตาสาวผู้ไท

2.1.2.1 ตัวสินค้าที่ระลึก

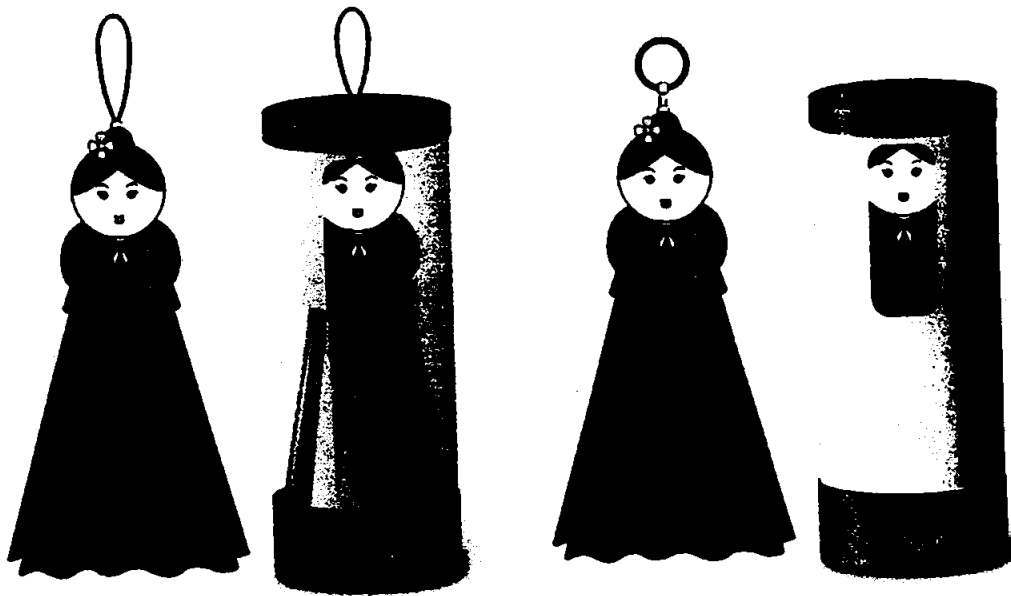
ได้ออกแบบต่อเนื่องมาจากพวงกุญแจและที่ห้อยโทรศัพท์มือถือ โดยใช้แบบตุ๊กตาผู้ไทที่แต่งกายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทคำ อ.ภูมินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ โดยนำผ้าฝ้ายที่ผลิตจากฝีมือชาวบ้านเอง ส่วนของที่แขวนจะทำเป็น 2 แบบ คือแบบห่วงพวงกุญแจ และแบบสายห้อยโทรศัพท์มือถือ ส่วนกลางของตุ๊กตาจะทำเป็นกระโปรงยาวเพื่อทำเป็นผ้าซิ่น ซึ่งทำจากผ้าฝ้ายหรือผ้าขนหนู ซึ่งออกแบบให้สามารถถอดออกไปซัก หรือนำผ้าซิ่นมืออื่นมาทดแทนได้

2.1.2.2 บรรจุกัณฑ์

เช่นเดียวกับพวงกุญแจและที่ห้อยโทรศัพท์มือถือ ทำเป็นทรงกระบอก โดยส่วนของสายห้อยแบบพวงกุญแจจะทำบรรจุกัณฑ์จากกระดาษแข็งทึบ แต่เจาะด้านหน้าพร้อมกลึงใส่แผ่นใสเพื่อให้สามารถมองเห็นชิ้นงานได้ ส่วนแบบที่ห้อยโทรศัพท์มือถือบรรจุกัณฑ์เป็นทรงกระบอกเช่นเดียวกันแต่วัสดุทำจากพลาสติก โดยฝาปิดกล่องของทั้ง 2 แบบ ทำเป็นกระดาษแข็งก้าน้ำตาลและเจาะรูเพื่อให้เชือกสามารถออกมาได้ โดยมีประโยชน์ในการใช้แขวนสินค้าโชว์ ผู้คนที่จะถูกบรรจุกล่องละ 1 ตัว รวมทั้งที่กล่องจะมีการใส่ตราสินค้าของบ้านผู้ไทที่ทางผู้วิจัยได้ออกแบบเอง เพราะในปัจจุบันทางหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยังไม่มีตราสินค้าเป็นของตนเอง

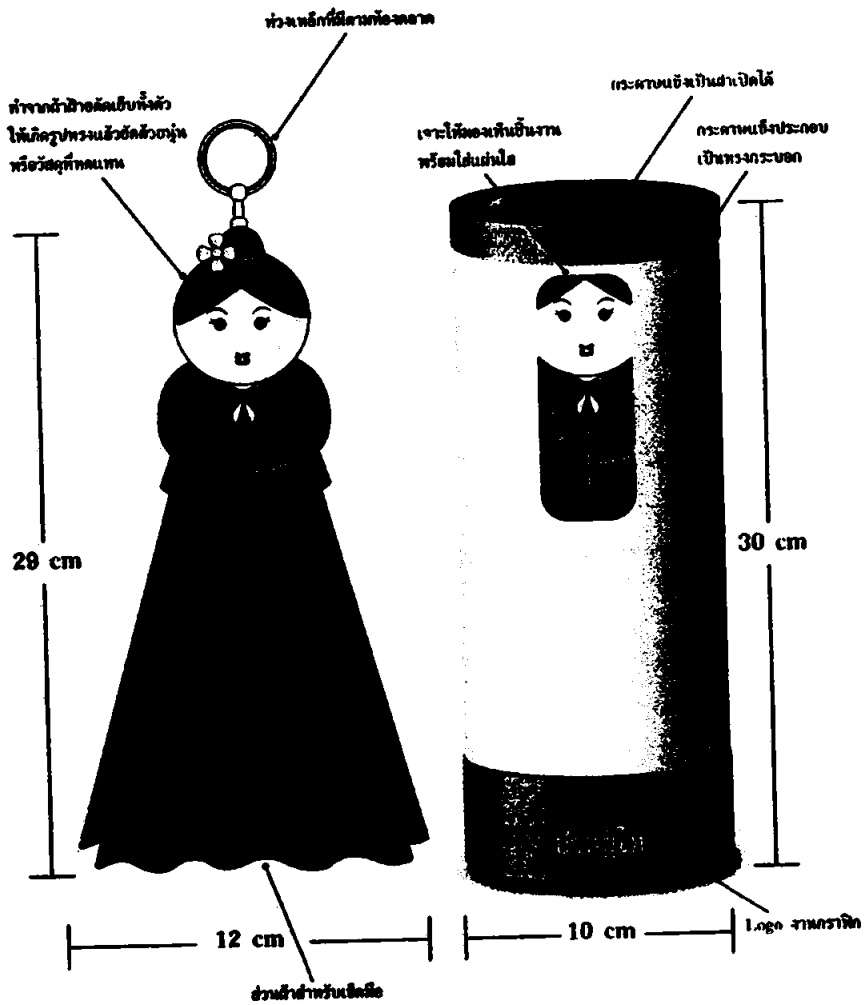
รูปที่ 44 ของที่ระลึก ผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคมโก่ง ค.กุดหว้า อ.ภูจินาราม จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก

รูปที่ 45 ของที่ระลึก ผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคมโก่ง ค.กุดหว้า อ.ภูจินาราม จ.กาฬสินธุ์ แบบห่วง

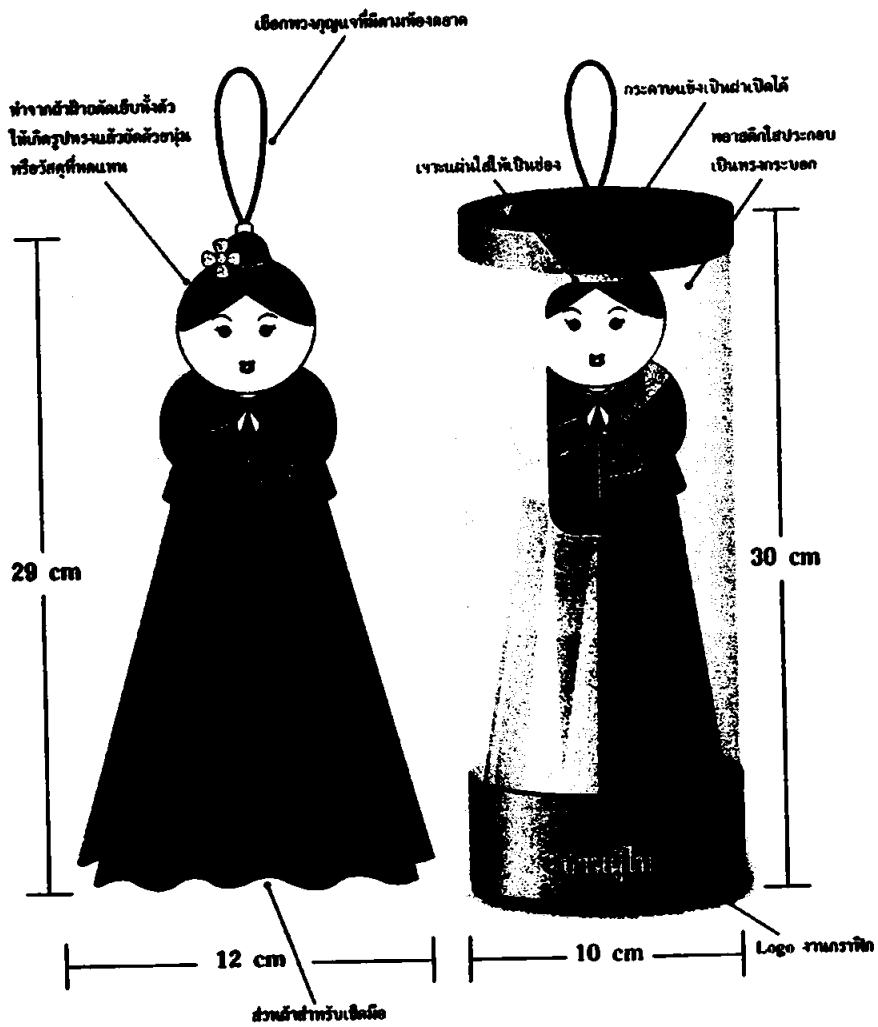
รูปที่ 44 ของที่ระลึก ผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคมโก่ง ค.กุดหว้า อ.ภูจินาราม จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก และแบบห่วง

ปักหมุดผู้ไท ของที่ระลึก : ผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท

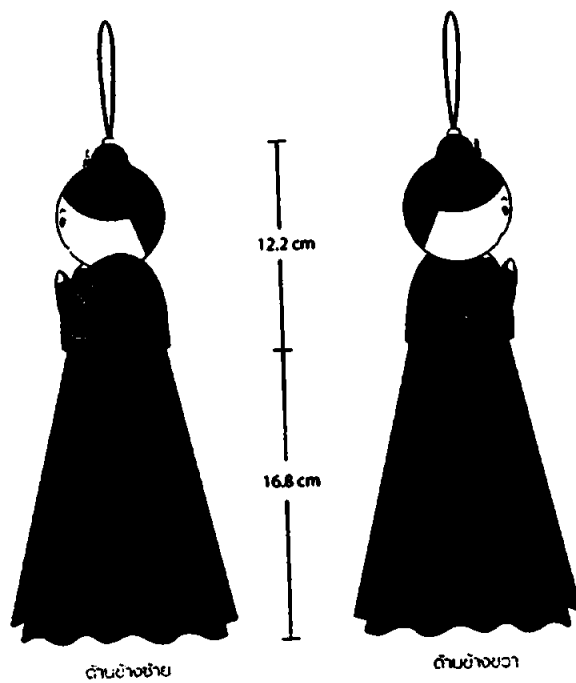
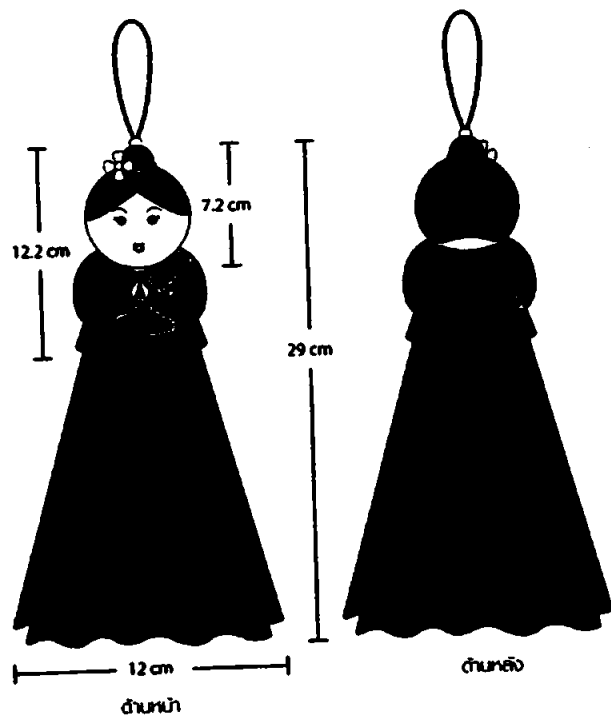

ภาพที่ 45 รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โคง โกง่ ค.กุดหว้า อ.กุดินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบห่วง

ของที่ระลึก : ผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท

ภาพที่ 46 รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไท โทก โกง์ ค.กุดหว้า
อ.กุดฉิมรายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก

7 รายละเอียดส่วนประกอบและขนาดของที่ระลึกผ้าเช็ดมือสาวผู้ไทโคกโก่ง ต.กุคหว้า
อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบเชือก

2.1.3 ผ้าพันคอ

2.1.3.1 ตัวสินค้าที่ระลึก

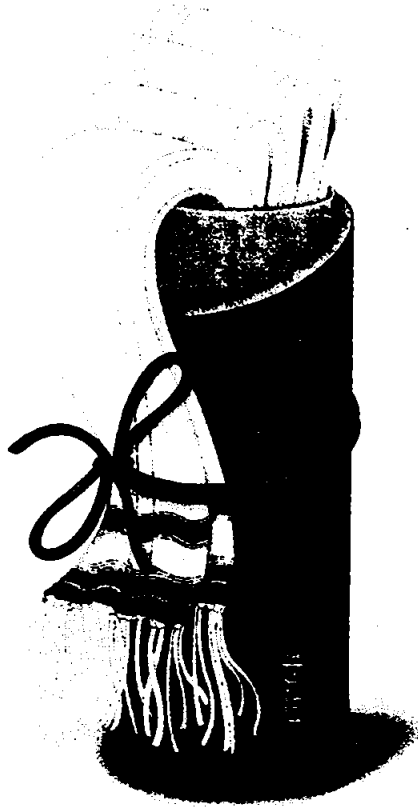
ทำขึ้นจากแนวคิดธรรมชาติ โดยใช้วัตถุดิบคือฝ้ายและฝีมือนี่มีในพื้นที่ พัฒนาให้เป็นผ้าพันคอในรูปแบบที่น่าซื้อหา โดยจะเป็นการทอที่ไม่หนามาก ให้เหมาะสมกับอากาศใช้ในสภาพภูมิอากาศของเมืองไทย โดยจะมีลูกเล่นที่ปลายของผ้าพันคอ คือใช้ดินจกลายที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านมาขลิบ

2.1.3.2 บรรจุภัณฑ์

ผ้าพันคอจะมีจุดเด่นอยู่ที่แทน โช่วสินค้าที่ทำมาจากธรรมชาติคือ กระบอกไม้ไผ่ขัด โดยแทน โช่วสินค้านี้ลูกค้าสามารถซื้อทั้งชุด (กระบอกไม้ไผ่ และผ้าพันคอ) หรือจะเลือกซื้อแต่เฉพาะผ้าพันคอก็ได้ มีการห่อหุ้มในส่วนของผ้าพันคอด้วยกระดาษสาธรรมชาติ เพื่อป้องกันเศษเสี้ยนของไม้ไผ่จะมาทำให้ตัวผลิตภัณฑ์เสียหายได้ ส่วนตราสินค้าของหมู่บ้านจะใช้หมึกพิมพ์เหล็กเผาไฟทาบบกับกระบอกไม้ไผ่เพื่อให้เกิดรอยไหม้เป็นสัญลักษณ์ตราสินค้า

ของที่ระลึก : ผ้าพันคอผู้ไท

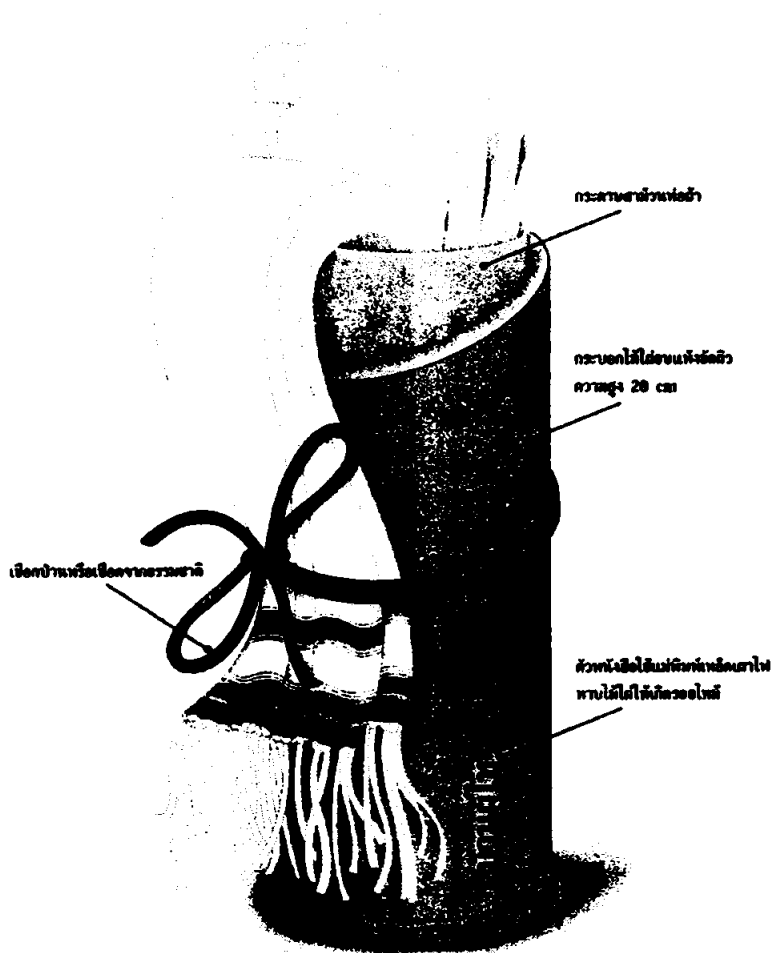
ภาพที่ 48 ของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไท โทกโก่ง ค.กุดหว้า อ.ภูฉิมราษณ์ จ.กาฬสินธุ์

ของที่ระลึก ผ้าพันคอผู้ไท

Concept : ธรรมชาติ

หลักในการออกแบบ : วิถีทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวิถีของบ้านและเมืองซึ่งชาวบ้านสามารถที่จะทำสิ่งของได้โดยไม่มีงบประมาณมากนัก จากสิ่งนี้จะป็นทั้งแฟชั่นโชว์สินค้าและเป็น Packaging ไปในตัวด้วย ถูกทำออกมาดูเป็นของที่ระลึกได้ทั้งหมด

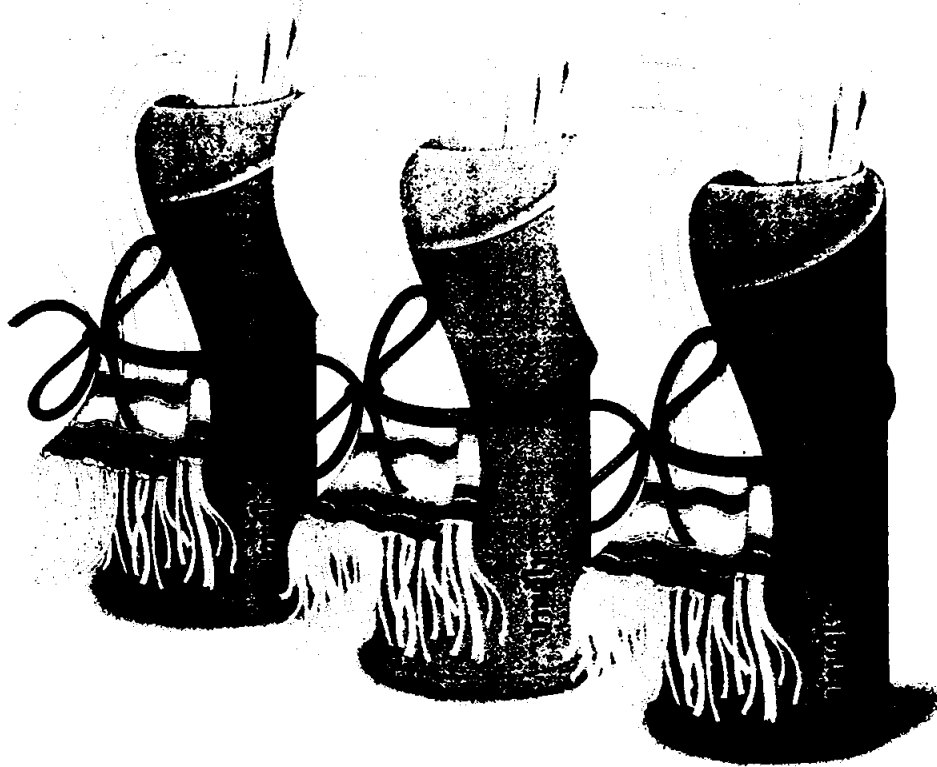

๑๑ รายละเอียดของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไท โคมโก่ง ค.กุดหว้า อ.ภูฉิมราชมณ์ จ.กาฬสินธุ์

แท่นโชว์สินค้า : ของที่ระลึก ผ้าพันคอบ้านผู้ไท

Concept : ธรรมชาติ

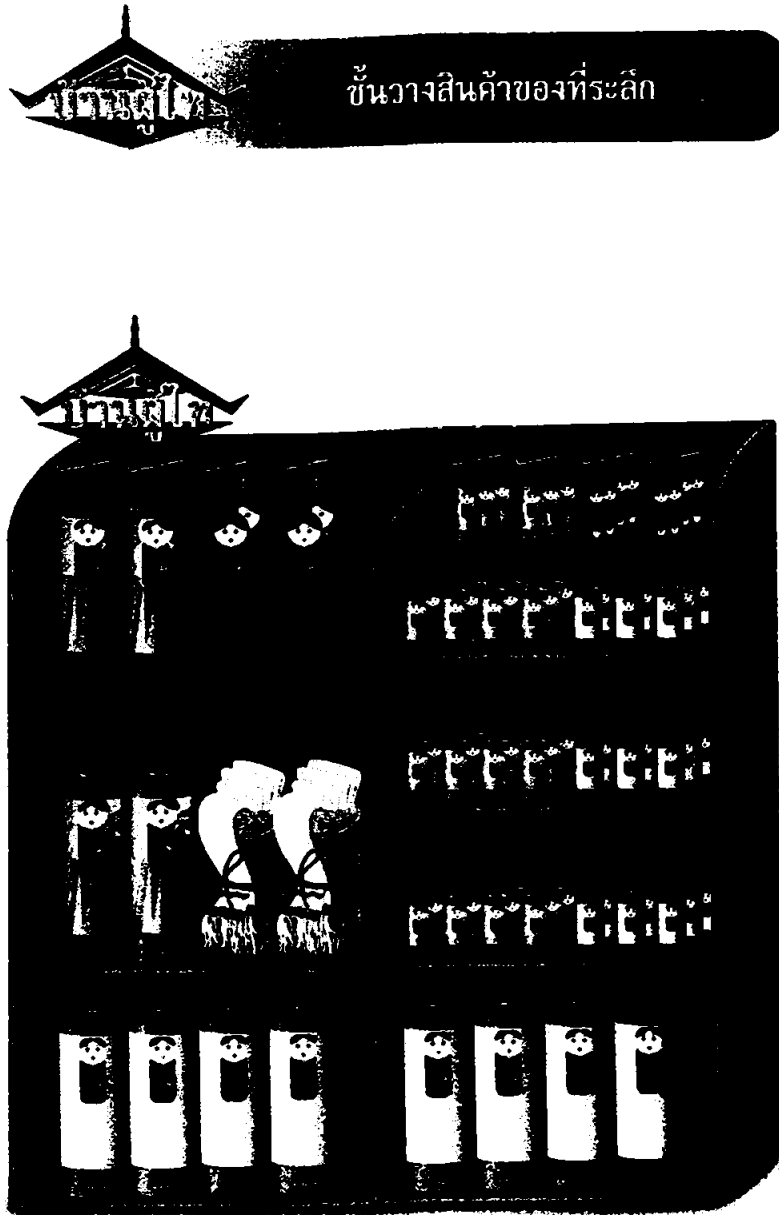
หลักในการออกแบบ : วัสดุทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่ถือคู่ในตัวในท้องถิ่นและเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสามารถที่จะทำขึ้นมาเองได้โดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณมาก งานชิ้นนี้จะเป็นที่ระลึกแทนของขวัญและเป็น Packaging ไปในตัวด้วย ลูกค้าน่าจะสามารถซื้อเป็นของที่ระลึกได้ทั้งหมด

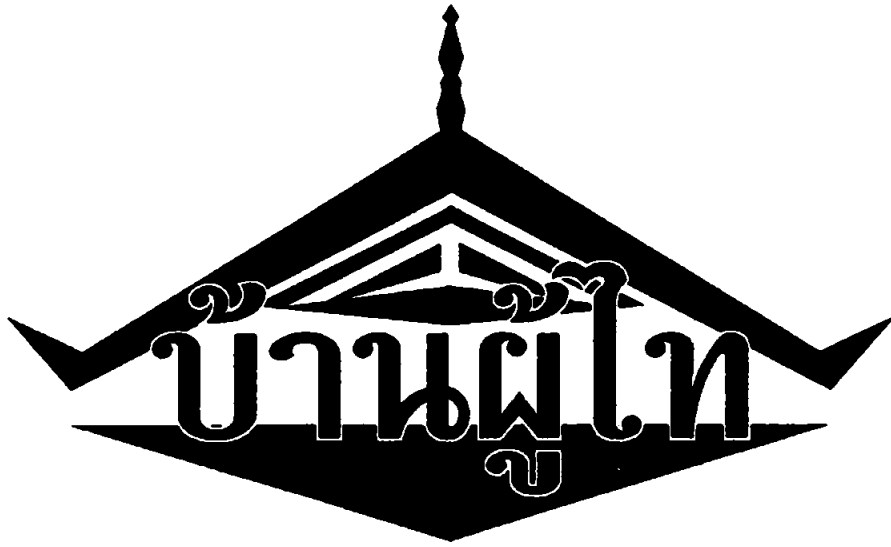
ภาพที่ 50 แท่นโชว์สินค้า ของที่ระลึกผ้าพันคอผู้ไทท้องถิ่น ค.กุดหว้า อ.ภูฉิมรายณ์ จ.กาฬสินธุ์

2.1.4 ชั้นวางสินค้าของที่ระลึก

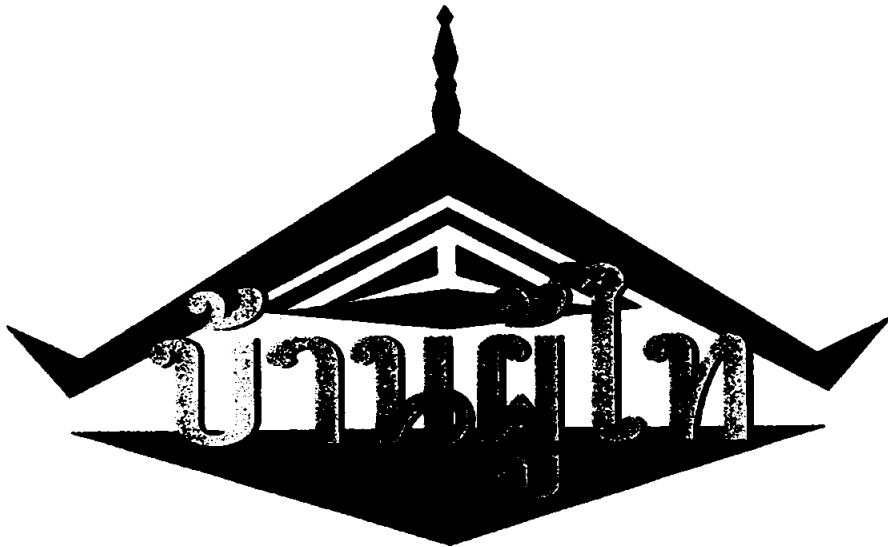
ทำจากไม้ัดสีเข้มเพื่อให้วางของที่ระลึกที่ได้ออกแบบมา ซึ่งชั้นวางสินค้านี้จะโดดเด่นและวางแต่เฉพาะสินค้าที่ทำมาจากหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าในร้านค้าจะมีสินค้าจากที่อื่นจำหน่ายอยู่ด้วย แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในร้านจะสามารถแยกได้ว่าสินค้าอะไรที่ผลิตจากหมู่บ้านผู้ไทเอง ลักษณะของชั้นวางสินค้า จะทำเป็นตราสินค้าของหมู่บ้านที่ได้ออกแบบมาติดเอาไว้

ภาพที่ 51 ชั้นวางสินค้าของที่ระลึกบ้านผู้ไท โลก โกง่ ด.กุดหว้า อ.กุดฉินารามณ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพที่ 52 คราสินค้าของบ้านผู้ไทโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉิมราชณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบขาวดำ

ภาพที่ 53 คราสินค้าของบ้านผู้ไทโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูฉิมราชณ์ จ.กาฬสินธุ์ แบบสี

2.2 หมู่บ้านปราสาทใต้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

เนื่องจากหมู่บ้านปราสาทใต้เป็นแหล่งขุดค้นพบ โบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่ง โบราณวัตถุที่ค้นพบมีจุดเด่นที่ไม่เหมือนที่อื่นคือ ภาชนะดินเผาแบบปากแคบเคลือบสีแดง ซึ่งจุดเด่นนี้จะถูกนำมาใช้ในการออกแบบสินค้าที่ระลึกของหมู่บ้าน

2.2.1 ภาชนะดินเผาหม้อปากแคบ

2.2.1.1 ตัวสินค้าที่ระลึก

ทำจากดินเผานำมาเคลือบสีแดง พร้อมวาดลวดลายลงบนตัวหม้อ โดยตัวสินค้าจำลองมาจากหม้อปากแคบที่ได้พบจากการขุดค้นพบในหมู่บ้าน ตัวหม้อปากแคบจะถูกทำอยู่บนฐานไม้ และมีการนำเอาตัวหนังสือสีทองคำว่า “บ้านปราสาท” มาติดเพื่อสื่อถึงที่มา ส่วนด้านหลังเป็นภาพของการขุดค้นภาพ (ภาพกราฟฟิก ทำให้ไม่น่ากลัว)

2.2.1.2 บรรจุภัณฑ์

สินค้าจะถูกบรรจุอยู่ในกล่องกระดาษสีแดง เพื่อให้เข้ากับตัวสินค้า โดยทั้งสกรีนตราสินค้าที่ถูกออกแบบเฉพาะ และมีการเขียนบอกถึงประเภทของสินค้า ตัวกล่องมีกระดาษด้านหน้าและปิดด้วยแผ่นใส เพื่อให้สามารถมองเห็นตัวสินค้าได้

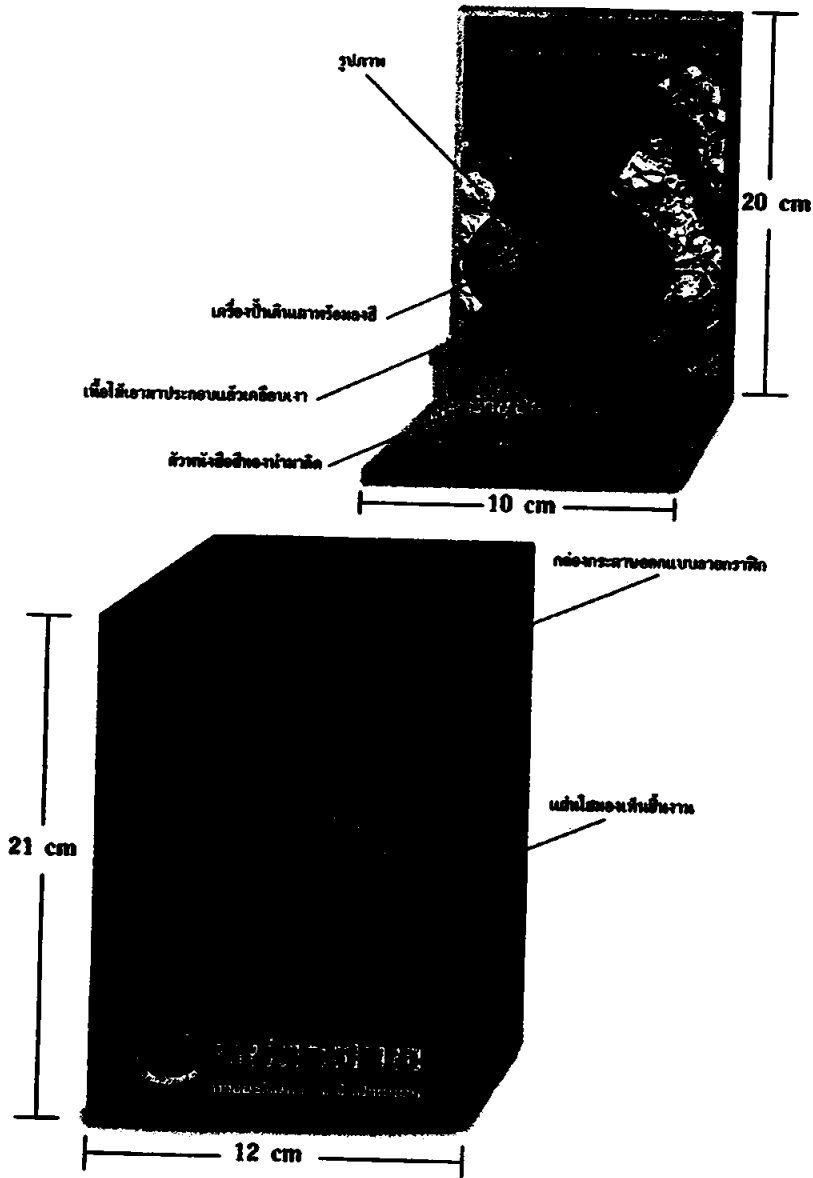
ชื่อยี่ห้อ : ภาชนะดินเผา หม้อปากแคร์

ภาพที่ 54 ของที่ระลึกภาชนะดินเผา หม้อปากแคร์ของบ้านปราสาทได้ อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ขยะที่ระลึก : ภาชนะดินเผา หม้อปากแค

ภาพที่ 55 รายละเอียดของที่ระลึกภาชนะดินเผา หม้อปากแคของบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

2.2.2 เทียนหอมบ้านปราสาท

2.2.2.1 ตัวสินค้าที่ระลึก

ออกแบบต่อออกมาจากภาชนะดินเผาหม้อปากแคบ โดยเทียนหอมจะมีขนาดหม้อเล็กกว่าทำจากดินเผา ด้านนอกมีการวาดลาย มีฐานรองหม้อเพื่อกันความร้อน และคิดที่มาของของที่ระลึกว่า มาจากบ้านปราสาท

2.2.2.2 บรรจุภัณฑ์

ตัวกล่องเป็นสีแดงเพื่อให้เข้ากับสีของของที่ระลึก ทำจากกระดาษแข็ง ฝาหน้ากล่องเจาะเป็นสี่เหลี่ยมและติดด้วยพลาสติกใสเพื่อให้สามารถมองเห็นตัวสินค้าได้อย่างชัดเจน ส่วนล่างของกล่องสกรีนตราสินค้าของหมู่บ้าน ซึ่งใช้รูปหม้อปากแคบเป็นสัญลักษณ์ พร้อมกันเขียนว่าบ้านปราสาท และบอกชื่อผลิตภัณฑ์ คือเทียนหอม อีกทั้งยังเพิ่มลูกเล่นโดยการใช้เชือกป่านหรือเชือกที่มาจากวัสดุธรรมชาติมารัดกล่องอีกครั้งหนึ่ง

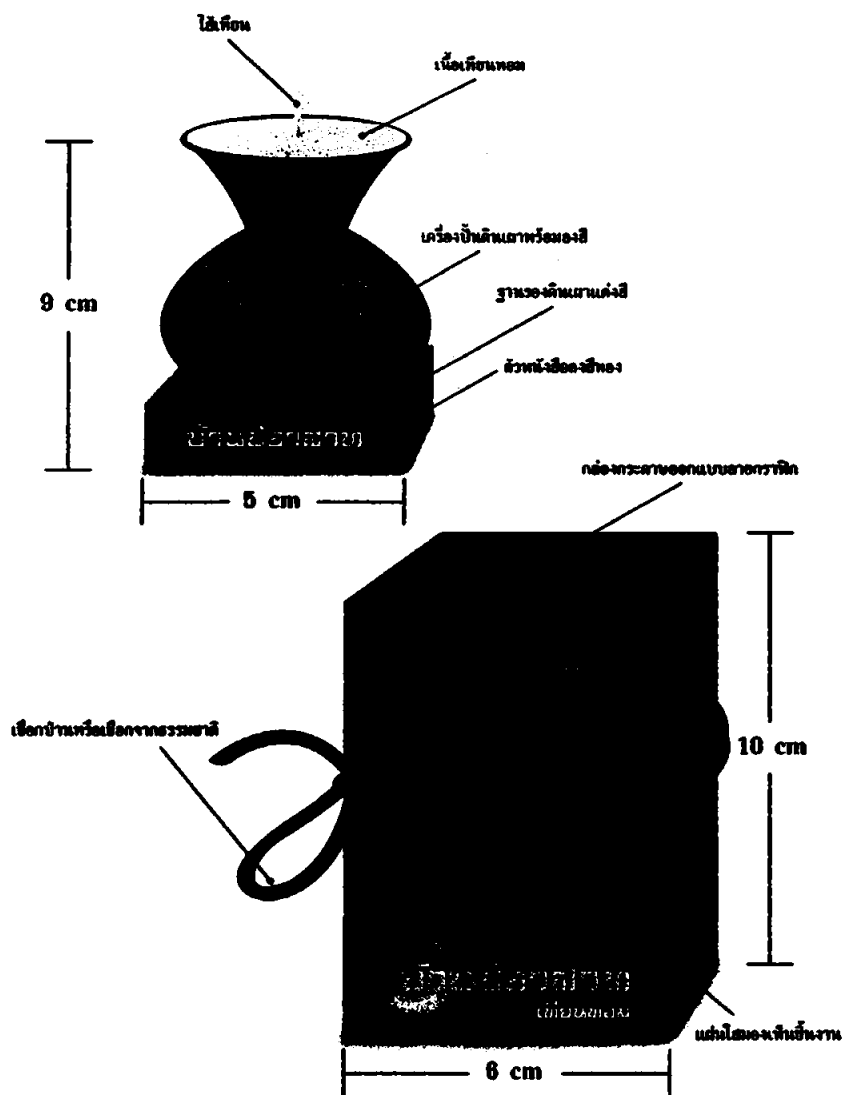
ของที่ระลึก : เทียนหอมบ้านปราสาท

ที่ระลึก 36 ของที่ระลึกเทียนหอมบ้านปราสาทของบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

ซองที่ระลึก : เทียนหอมบ้านปราสาท

รูปที่ 57 รายละเอียดของที่ระลึกเทียนหอมบ้านปราสาทของบ้านปราสาทได้อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา

2.2.3 ชั้นวางสินค้า

ทำจาก ไม้อัดสีเข้มเพื่อให้วางของที่ระลึกที่ได้ออกแบบมา ซึ่งชั้นวางสินค้านี้จะโดดเด่นและวางแต่เฉพาะสินค้าที่ทำมาจากหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าในร้านค้าจะมีสินค้าจากที่อื่นจำหน่ายอยู่ด้วย แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในร้านจะสามารถแยกได้ว่าสินค้าอะไรที่ผลิตจากหมู่บ้านผู้ไทเอง พื้นด้านหลังทำเป็นลายหม้อปากแตรที่ได้จุดชนพของหมู่บ้าน

ชั้นวางสินค้าของที่ระลึก

ชั้นวางปราสาท

ภาพที่ 58 ชั้นวางสินค้าของที่ระลึกบ้านปราสาทได้อ. โนนสูง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 59 คราดินค้ำของที่ระลึกบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา แบบขาวดำ

ภาพที่ 60 คราดินค้ำของที่ระลึกบ้านปราสาทได้ อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา แบบสี

บทที่ 4

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ของที่ระลึกสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หลายชุมชน โดยเฉพาะทางภาคเหนือของประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จนอาจจะถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก ได้มีการพัฒนาสินค้าที่ระลึกมาอย่างต่อเนื่อง และหลากหลาย เพราะมีปัจจัยทางด้านจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้ว่าทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวจะไม่โดดเด่นเท่าภาคอื่นๆ แต่ก็มีจุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีโอกาสจะสามารถพัฒนาได้อีกในอนาคต ปัจจุบันทางชุมชนต่างๆก็ได้หันมาสนใจในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตนมี มาพัฒนาให้เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสถึงวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ โดยมีหลายชุมชนประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลต่างๆมากมาย แต่หากดูของที่ระลึกที่แต่ละชุมชนได้ทำจำหน่าย จะพบปัญหาว่าบางครั้งของที่ระลึกไม่ได้สะท้อนถึงเอกลักษณ์ หรือคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย อีกทั้งบางชุมชนได้นำของที่ผลิตจากชุมชนอื่นมาจำหน่ายปะปนกับของตนเอง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบว่าของที่ระลึกไหนเป็นของชุมชนนั้นอย่างแท้จริง ทำให้ชุมชนนั้นๆ เสียโอกาสในการสร้างรายได้ และเผยแพร่วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแก่บุคคลภายนอก

ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาในการออกแบบสินค้าที่ระลึกมาหลายงาน แต่ส่วนใหญ่เป็นเพียงภาพรวม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นการออกแบบสินค้าที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนา คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ และหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทใต้ อ.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

จากผลการศึกษาพบว่าทั้ง 2 หมู่บ้านต่างมีเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่ยังไม่ได้นำเอกลักษณ์เหล่านี้มาเป็นประโยชน์ในการผลิตของที่ระลึก จุดเด่นของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่งคือ เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมและประเพณีของชาวผู้ไทยที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน ไม่ว่าจะเป็น การท่อนผู้ไทย, การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น อีกทั้งชาวบ้านยังมีฝีมือในการทอผ้าฝ้าย และออกแบบลายดินจกได้อย่างงดงาม ปัญหาที่พบจากหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่ง คือ ถึงแม้ของที่ระลึกที่ผลิตในปัจจุบันคือ เสื้อผู้ไทย ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ขาดการออกแบบที่น่าสวมใส่ อีกทั้งยังขาดของที่ระลึกในราคาข่อมเขี้ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อฝากได้หลายๆชิ้น ตลอดจนการจัดวางสินค้าภายในร้านค้ายังไม่สวยงาม ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเลือกซื้อหาของ

นักท่องเที่ยว และชังขาดตราสินค้า (Logo) ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงได้ออกแบบของที่ระลึก คือ ที่ห้อยโทรศัพท์มือถือ และพวงกุญแจตุ๊กตาสาวผู้ไท, ผ้าเช็ดมือตุ๊กตาสาวผู้ไท และผ้าพันคอผู้ไท อีกทั้งยังออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า และทำให้สินค้าน่าซื้อยิ่งขึ้น เพื่อให้การออกแบบสมบูรณ์ยิ่งขึ้นทางผู้วิจัยได้ออกแบบชั้นวางของที่ระลึกที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อให้เข้ากับตัวของที่ระลึก และเป็นจุดเด่นในร้านค้าของที่ระลึกถึงแม้จะมีสินค้าจากท้องถิ่นอื่นจำหน่ายอยู่ด้วย

สำหรับหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านธารปราสาทได้มีจุดเด่นที่เป็นแหล่งจุดค้นพบ โครงกระดูกและภาชนะดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือหม้อปากแคบ ปัญหาที่พบสำหรับของที่ระลึกของหมู่บ้านคือ ยังไม่มีของที่ระลึกที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน อีกทั้งร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกได้มีการนำสินค้าจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาจำหน่ายหลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสินค้าใดเป็นของที่ระลึกของหมู่บ้าน ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงได้ออกแบบของที่ระลึกคือ ภาชนะดินเผาหม้อปากแคบเอาไว้สำหรับตั้งโชว์ และเทียนหอมบ้านปราสาท อีกทั้งยังออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า และทำให้สินค้าน่าซื้อยิ่งขึ้น อีกทั้งออกแบบชั้นวางของที่ระลึกเพื่อตั้งในร้านขายของที่ระลึกของหมู่บ้าน เพื่อให้โดดเด่นจากสินค้าของที่ระลึกจากหมู่บ้านอื่นๆ ที่จำหน่ายในร้านค้า

เนื่องจากข้อจำกัดในด้านของเวลาและงบประมาณ งานวิจัยครั้งนี้จึงไม่ได้มีการขึ้นแบบจริง แต่งานวิจัยก็มีรายละเอียดของชิ้นงานเพียงพอให้ผู้สนใจนำไปผลิตเป็นของที่ระลึกขึ้นมาขายจริงได้ โดยทางผู้วิจัยมีความยินดีที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจนำไปผลิตโดยไม่สงวนลิขสิทธิ์

- เพ็ญศรี เจริญวานิช, บุญเลิศ เล็กสมบูรณ์, และสุรวิรัตน์ เตชะทวิวรรณ. (2546). รายงานวิจัยชุด
โครงการวิจัย "การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" เรื่องการ
พัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.)
- บุพดี เสตพรธม. (2543). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.)
- วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์. (2532). แนวทางการพัฒนาสินค้าที่ระลึก. จุลสารการท่องเที่ยว. (หน้า 9-14).
ศูนย์ภูไทศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2552, จาก
<http://reg.ksu.ac.th/phuthai/dance.html>
- ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2541). วิถีผู้ไทย เมืองกาฬสินธุ์. (ม.ป.ท.:ม.ป.พ.)
- สมรักษ์ วานิชสุขสมบัติ. (2533). สินค้าของที่ระลึกจากไทย. ศิลปนิพนธ์ สาขาอุตสาหกรรมศิลป์
ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมัย สุทธิธรรม. (2540). สารคดีชุด ถิ่นทองของไทย นครราชสีมา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีเมียม
เฮาส์.
- สมัย สุทธิธรรม. (2541). สารคดีชุด ถิ่นทองของไทย ภาพถิ่น. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีเมียม เฮาส์.
สลักจิต ดิยะไพรัช. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของ
นักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. (รายงานการศึกษาค้นคว้า
อิสระ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สุรีย์ เข้มทอง และสุรภีร์ โรจนวงษ์. (2545). การจัดการธุรกิจสินค้าที่ระลึก. ในเอกสารการสอนชุด
วิชาการจัดการธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว หน่วยที่7 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรม
มาธิราช.
- สุวิทย์ ชีรสาศวัต และณรงค์ อุปัญญา. (2541). ครอบครัวยุคกับการเปลี่ยนแปลง: กรณีชาติพันธุ์ผู้ไทย
ใน วัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเหนือของสังคมไทย. (เล่มที่2 ชนเผ่าอีสาน).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุวิทย์ ชีรสาศวัต. (2543). ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- สำนักศิลปากรที่12 จ.นครราชสีมา. (2552). บ้านปราสาท. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (2545). ประเมินสถานภาพไทยศึกษา สาขาสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม
และหัตถกรรม. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประวัติผู้วิจัย

นาง ศิวัตรา พิพัฒน์ไชยศิริ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว (เกียรตินิยมอันดับ2) จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา2544 และระดับปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการตลาด จากมหาวิทยาลัยนอตติงแฮม ประเทศอังกฤษ เมื่อปีการศึกษา2546 (MSc. Tourism Management and Marketing, Nottingham University, United Kingdom) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ ภาควิชาบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นางสาวฉัตรกานต์ ณ ไพรีสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี BBA (Hotel and Tourism Management) (เกียรตินิยมอันดับ 2) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต เมื่อปีการศึกษา 2546 และระดับปริญญาโท MBA (Hospitality and Tourism Management) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต เมื่อปีการศึกษา 2548 ปัจจุบันกำลังศึกษาดั้ระดับปริญญาเอก Ph.D สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม